Νιάουστα

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ
Έτος 33ο - Απρίλιος - Ιούνιος 2010
ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 131 - ISSN 1106-2118

ΕΛΤΑ

-Ιστοριογραφική έρευνα περί του Αγρα και Μίγκα εις την πόλιν Ναούσης

-Το ωδείο μας στην Κύπρο

-Οι νέες ποικιλίες ροδακινιάς - νεκταρινιάς

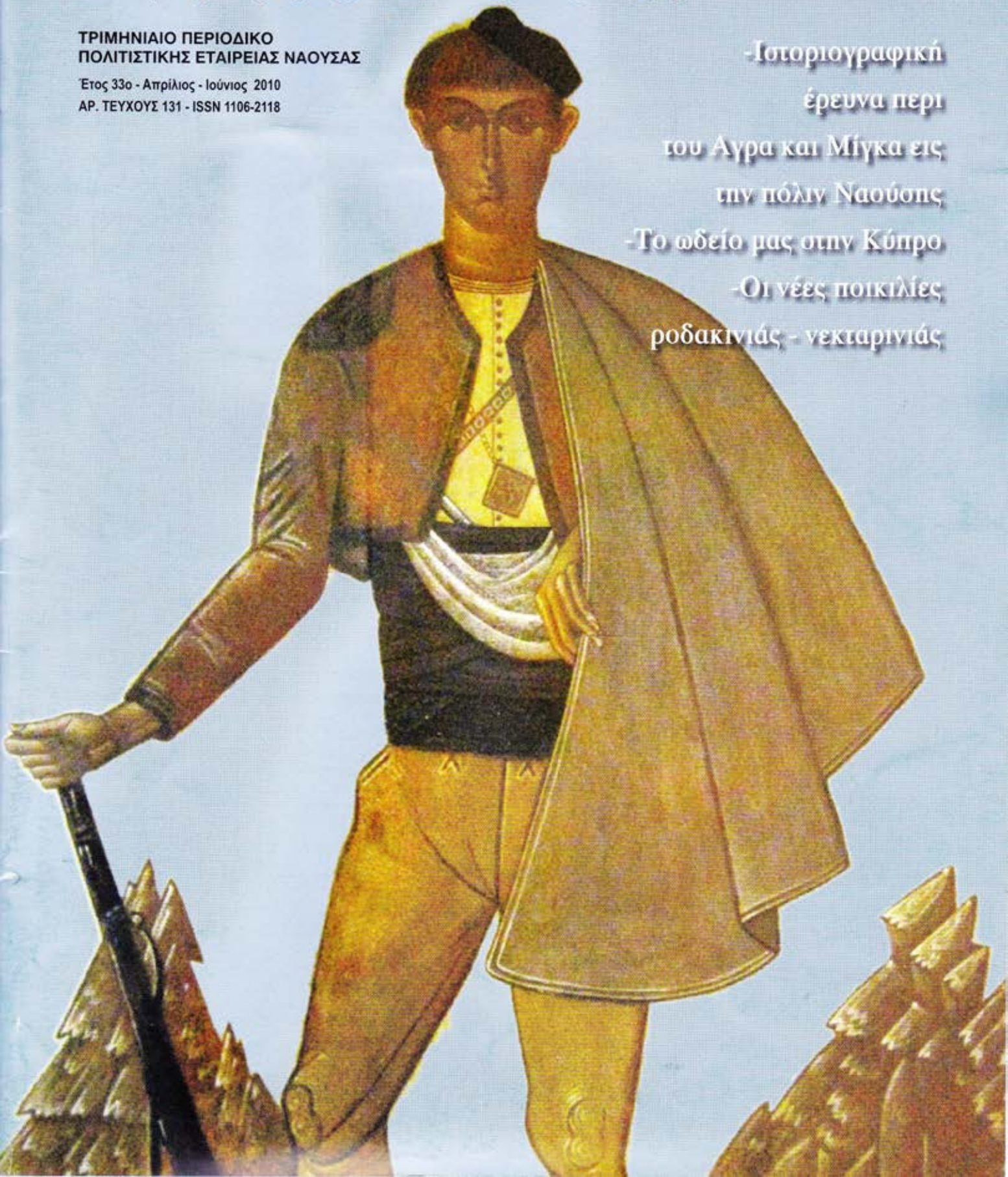

Περιεχόμενα

Εν συντομία... Πολιτιστικά και άλλα, του τριμήνου... 4

Στα χρόνια του '50 και μετά..... 12

Γεωργίου Γεωργιάδη: Ιστοριογραφική έρευνα περι του Αγρα και Μίγκα εις την πόλιν Ναούσης.....13

π. Αθανασίου Νίκου, Αλέξανδρου Οικονόμου, Πέτρου Στοΐδη βιβλιοπαρουσίαση: Εμμ. Στ. Βαλσαμίδη, «ΝΑΟΥΣΑ 1892-1906» 21

Βασιλικής Στάνιου - Χατζηκώστα: Το ωδείο μας στην Κύπρο. Εντυπώσεις. 27

Γιάννη Λίτου: Μετρίου αναστήματος.....31

Δήμου Μήτσαλα: «Αγρότης μια 'φρας».....35

Αφροδίτης Τζώρτζη: Βρώμικη σονάτα.....36

Χρήστου Ζάλιου: Ξεχασμένοι χοροί του παραδοσιακού ναουσαίικου γάμου.....37

Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών Νάουσας Ημαθίας: Δικαιώματα καταναλωτών.....41

Βασίλη Χ. Κουκουργιάννη: Οι νέες ποικιλίες ροδακινιάς Νεκταρινιάς.....43

"ΝΙΑΟΥΣΤΑ"
ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ
"ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ"

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2010
Ετος 33ο - Τεύχος 131, Αριθμός ISSN: 1106 2118

ΙΔΡΥΤΕΣ: Σύλλογος Αποφοίτων Νάουσας, (+)Οδυσσεύς Ντινόπουλος

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Αλέξανδρος Οικονόμου, πρόεδρος Δ.Σ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Αλέξανδρος Οικονόμου, Ευγενία Ζάλιου, Πέτρος Στοΐδης, Βάσω Στάνιου, Θεόδωρος Ζιώτας, Ελισάβετ Χ"Μαλούση-Ρούκαλη, Δήμητρα Τζάκη-Μπεαλίκα.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ - ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ:
-Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας
Διον. Σολωμού 3 Τ.Κ. 59200 ΝΑΟΥΣΑ, τηλ. 2332024102
-Αλεξ. Οικονόμου, Καρανάτσιου 2, 59200 Νάουσα, τηλ. 22332029380

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:
Γιάννης Καρατσιώλης - Γεωπόνος τηλ. 2331060331

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Μακεδονομάχος, Ελαιογραφία του Φώτη Κόντογλου

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ:
Χρήστος Πρασκίδης τηλ. 2353024287

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ:
ΗΛΚΟΣ Φ. - ΡΑΛΛΗΣ Κ. & ΣΙΑ Ο.Ε.
3ο χλμ. Νάουσας - Σ.Σ. Νάουσας. Τηλ. - Φαξ 2332027638
Η συντακτική επιτροπή του περιοδικού δεν φέρει καμία ευθύνη για τα ενυπόγραφα κείμενα που δημοσιεύονται. Την ευθύνη φέρει ο υπογράφων το κείμενο.

Σημείωμα της Σύνταξης

Εξόχως ενδιαφέρουσα και ποικίλη η ύλη και αυτού του τεύχους, ελπίζουμε να σας κρατήσει συντροφιά το καλοκαίρι. Το πρώτο μέρος του αφιερώματος με μαρτυρίες για τους μακεδονομάχους Τέλλο Άγρα και Αντώνη Μίγκα συμπίπτει με την επέτειο του τραγικού τους θανάτου και περιλαμβάνει αφηγήσεις ανθρώπων που τους γνώριζαν προσωπικά, θα συμπληρωθεί στο επόμενο τεύχος με το σύνολο των αναμνήσεων για το γεγονός, όπως τις κατέγραψε ο δάσκαλος Γεώργιος Γεωργιάδης σε επιτόπια επίσκεψη στη Νάουσα το Μάρτιο του 1958.

Στην ύλη περιλαμβάνονται επίσης ενδιαφέροντα δείγματα λογοτεχνικών επιδόσεων των νέων μας, που ευχόμαστε να συνεχίσουν να μας τροφοδοτούν με ανάλογα δημιουργήματά τους και στο μέλλον.

Τέλος, όπως είχαμε ξαναγράψει, η Δημόσια Βιβλιοθήκη Βέροιας ψηφιοποίησε τα παλιά τεύχη του περιοδικού μας που είναι πλέον διαθέσιμα στον καθένα. Για να δείτε τα ψηφιοποιημένα τεύχη επισκεφτείτε την ιστοσελίδα της Πολιτιστικής Εταιρείας στη διεύθυνση ***http://politistikietaireianaoussas.blogspot.com***

Καλό Καλοκαίρι...

Διακίνηση περιοδικών
Εμβάσματα συνδρομές:

Αλέξανδρος Οικονόμου
Καρανάτσιου 2, Νάουσα, ΤΚ 59200, τηλ. 2332029380
Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας
Σολωμού 3, ΤΚ 59200, τηλ. 2332024102

Περιοδικά και βιβλία αποστέλλονται ταχυδρομικά με αντικαταβολή
Είναι διαθέσιμα όλα τα παλιά τεύχη του περιοδικού για να συμπληρώσετε ενδεχομένως τις ελλείψεις σας.

Τιμοκατάλογος εκδόσεων
που διατίθενται από την Π. Ε. Νάουσας

Τιμή τεύχους: 5.00€
Ε. Στουγιαννάκη: Ιστορία της πόλεως Ναούσης 20.00€
Συλλογικός τόμος: Νάουσα, 19ος-20ος αι. 25.00€
(Σκληρό εξώφυλλο) 30.00€
Δ. Βλάχου: Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΜΟΥ 20.00€

Εν συντομία...

Πολιτιστικά και άλλα, του τριμήνου

Απ' όλα είχε ο «μπαξές» των πολιτιστικών και ...άλλων δραστηριοτήτων του τριμήνου! Εκθέσεις εικαστικών, θέατρο από ερασιτέχνες και επαγγελματίες, παρουσιάσεις βιβλίων και ταινιών, πολιτιστικές ανταλλαγές και φυσικά μουσική. Με κορυφαίες τις δύο μουσικές εκδηλώσεις για το Ολοκαύτωμα που περιλάμβαναν την πρώτη πανελλήνια παρουσίαση έργων που γράφτηκαν ειδικά για την περίσταση! Με μια παρατήρηση όμως: Η σχεδόν ταυτόχρονη παρουσίασή τους ίσως δεν ευνόησε την όσο το δυνατόν καλύτερη προβολή του καθενός ξεχωριστά, ενώ αντίθετα, ευνοήθηκαν οι συγκριτικές κριτικές αντί της μεμονωμένης αντικειμενικής αξιολόγησης του καθενός...

Δύο Ορατόρια για το Ολοκαύτωμα

Στο πλαίσιο του γιορτασμού της 188ης Επετείου του Ολοκαυτώματος, παρουσιάστηκε στο Δημοτικό θέατρο, σε πρώτη εκτέλεση, το ορατόριο "Νιάουστα", σε ποίηση και μουσική του συμπολίτη μας, Νικ. Ταούλα, ο οποίος δυστυχώς μας «αποχαιρέτησε» στα τέλη Ιουνίου, αφού έκανε πραγματικότητα το όνειρο της ζωής του. Τις 16 ενότητες του έργου, σε ενορχήστρωση του κ. Χρήστου Μπαλανίκα, ερμήνευσε εξαιρετικά η Νέα Συμφωνική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης υπό τη διεύθυνση του κ. Καμπάνη Σαμαρά με τη συμμετοχή της Μικτής Χορωδίας "Νίκος Αστρινίδης". Οι σολίστ Έλλη Χατζηκυριακίδου (υψίφωνος), Κρυσταλλία Χατζοπούλου (μεσόφωνος), Σάκης Αραμπατζής (τενόρος) και Χρόνης Νότας (βαρύτονος), ενθουσίασαν με τις ερμηνείες τους και στο τέλος όλοι τους χειροκροτήθηκαν θερμά από το κοινό.

Ανήμερα του Ολοκαυτώματος, λίγο πριν την καθιερωμένη παρέλαση, παρουσιάστηκε το «Ορατόριο για τον χαλασμό» του Δημ. Παπαδημητρίου, ο οποίος συνέθεσε το έργο πάνω σε σχετικό ποίημα του Δημήτρη Μπρούχου, μετά από παραγγελία της Μητρόπολης Βεροίας και Ναούσης. Σολίστ η Φωτεινή Δάρα, η ναουσαία

Μαίρη Δούτση και ο Ανδρέας Σμυρνάκης, ενώ συμμετείχε η μικτή χορωδία του « Ωδείου Ναούσης». Δυνατό και υψηλού επιπέδου ορατόριο, το οποίο συγκίνησε και καταχειροκροτήθηκε. Το ίδιο έργο, στην ολοκληρωμένη του μορφή, παρουσιάστηκε στα φετινά «Παύλεια» στο Χώρο Τεχνών στη Βέροια, με τους ίδιους συντελεστές.

"Η Διπλωματία του Ανέφικτου"

Το βιβλίο του συμπολίτη μας Περικλή Χριστίδη "Η Διπλωματία του Ανέφικτου - Η Ελλάδα στη συνδιάσκεψη για την Ειρήνη στο Παρίσι το 1946", παρουσίασε ο καθηγητής στη Διπλωματική Ιστορία του Α.Π.Θ κ. Γιάννης Στεφανίδης,. Το βιβλίο αναφέρεται σε ένα σημαντικό ορόσημο της ελληνικής αλλά και διεθνούς διπλωματικής ιστορίας, τη Συνδιάσκεψη της Ειρήνης που διεξήχθη στο Παρίσι το 1946. Ο συγγραφέας αναλύει τη στάση των ελληνικών κυβερνήσεων και πολιτικών δυνάμεων, τη στάση των Μεγάλων Δυνάμεων και τις αντιδράσεις των γειτόνων της Ελλάδας. Τον απασχολεί ιδιαίτερα η διαμόρφωση των ελληνικών εδαφικών και οικονομικών διεκδικήσεων ενώ αφιερώνει σημαντική έκταση τόσο στους ελληνικούς χειρισμούς όσο και στην αντιμετώπιση των ελληνικών αιτημάτων και ενεργειών από τον "ξένο παράγοντα".

Ο Περικλής Χριστίδης είναι διδάκτορας Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικών Επιστημών του Τμήματος Νομικής της Σχολής Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, με γνωστικό αντικείμενο τη Διπλωματική Ιστορία.

Τα παιδιά μας ...χορεύουν, εντός και εκτός!

Τα χορευτικά συγκροτήματα (παιδικό και εφηβικό) του Ομίλου «ΑΡΑΠΙΤΣΑ» συμμετείχαν από 9 έως 11 Απριλίου στο διεθνές φε-

στιβάλ «Παιδί και παράδοση 2010» στη μικρή μεσαιωνική πόλη Corinaldo της Αγκόνας, όπου έδωσαν παράσταση με χορούς από την περιοχή μας. Κατά την τριήμερη διαμονή τους, η οποία έγινε στην παραλιακή πόλη Senegallia της Αδριατικής, εκτός από το Corinaldo και την Αγκόνα, τα μέλη της αποστολής επισκέφθηκαν το Σαν Μαρίνο και το θεματικό πάρκο με τις μινιατούρες στο Ρίμινι.

Εξ άλλου, η παιδική χορευτική ομάδα του Λυκείου Ελληνίδων, αποτελούμενη από 25 παιδιά, πήρε μέρος στην 19η Διεθνή Πολιτιστική Συνάντηση παιδιών που διοργάνωσε ο Λαογραφικός Όμιλος Καρδίτσας «Καραγκούνα». Το Λ.Ε.Ν. παρουσίασε χορούς και τραγούδια της Νάουσας και ενθουσίασε το κοινό με την εμφάνισή του.

Ποικίλες εικαστικές εκθέσεις στην αίθουσα «Ναϊάς»

Στην αίθουσα τέχνης «ΝΑΪΑΣ», η καταξιωμένη ζωγράφος **Ελένη Ανδρονικίδου** εξέθεσε 100 περίπου έργα της, δουλεμένα σε μουσαμά με λάδι και - λίγα - σε ακουαρέλες, τα οποία ετοίμασε τα δυο τελευταία χρόνια. Στο γνωστό προσωπικό της ύφος, η Ελένη Ανδρονικίδου

παρουσίασε μια ενότητα με «αγγέλους», αλλά και θέματα για την άνοιξη και τη χαρά της ζωής. Από την έκθεση δεν θα μπορούσαν να λείψουν οι αγαπημένες «νεράιδες» της καλλιτέχνιδας κα-

θώς και ζωγραφιές με θρησκευτικό περιεχόμενο, αποτυπωμένες πάνω σε παλιά ξύλα, κορμούς δένδρων, παλιές πόρτες και παράθυρα, όπου ο χρόνος από μόνος του έχει δημιουργήσει τις δικές του «καλλιτεχνίες».

Η Ελένη Ανδρονικίδου έχει οργανώσει 22 ατομικές εκθέσεις από το 1974 μέχρι σήμερα στην Ελλάδα, την Ιταλία, την Κύπρο και το Παρίσι, ενώ έχει πάρει μέρος και σε ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Λίγο αργότερα, πάντα στην αίθουσα «Ναϊάς», παρουσιάστηκε η **έκθεση έργων των 21 καλλιτεχνών - δασκάλων των Εικαστικών Εργαστηρίων** του ΔΗΠΟΝ, την περίοδο 2002-10, που συγκέντρωσε το ενδιαφέρον των συμπολιτών μας. Μια σημαντική συλλογική έκθεση όπου ο θεατής μπορούσε να διαπιστώσει τις διαφορετικές τάσεις και αντιλήψεις γύρω από την τέχνη και τις τεχνικές, και να αναγνωρίσει την

αρτιότητα και ποιότητα στον τρόπο εκτέλεσης των έργων. Η ιστορικός της τέχνης κα. Θάλεια Στεφανίδου σημειώνει στον κατάλογο της έκθεσης: «...Ο δάσκαλος αναμφισβήτητα προσφέρει ένα γενναιόδωρο ταξίδι περιπλάνησης στους μαθητές του, γεμάτο υποψίες για τη δημιουργική τους δυνατότητα. Ωστόσο η ανάγκη μιας καθαρά δικής του δημιουργικής κατάθεσης φαίνεται να αποτελεί μια απαραίτητη υπαρξιακή συνθήκη πρωτίστως για τον ίδιο...».

Συμμετείχαν οι: Γ. Μπαδόλας, Ν. Μπλιάτκας, Μ. Τζιροζίδου, Β. Αβραμίδης, Ε. Χρίστου,Θ. Στόκας, Β. Σιδηροπούλου-Καραμήτσου, Κ. Αρώνης, Μ. Παπαδοπούλου, Κ. Κίσσας, Β. Μήτογλου, Δ. Βενετάτου, Φ. Μπιτέρνα, Β. Ιακωβίδου, Α. Καραγιαννοπούλου-Καζαντζίδου, Μ.Τίγκας, Μ. Κοκκίνου, Γ. Μπέρσος, Ε. Διμισκή, Ν. Κωσταντινίδης και Ρ. Ραντάνοβιτς.

«Δεν πληρώνω, δεν πληρώνω»

Το έργο του Ντάριο Φο «Δεν πληρώνω, δεν πληρώνω» σε σκηνοθεσία Γιώργου Μπέκα ανέβασε η θεατρική ομάδα της πόλης μας «ΕΡΑΣΤΕΧΝΕΣ» στο δημοτικό θέατρο. Ο Ντάριο Φο στο έργο αυτό μιλά για την επανάσταση των απλών ανθρώπων, των εργατών, όταν η ακρίβεια έχει φτάσει στο απροχώρητο, όταν μαζικές απολύσεις ή μειώσεις ωραρίου και αμοιβών έχουν γίνει καθημερινές και η ζωή έχει γίνει δυσκολότερη από ποτέ. Ό ένας μετά τον άλλο οι ήρωες του έργου υψώνουν το ανάστημα και τη φωνή τους: «Ακριβαίνετε εσείς τα πράγματα; Ε, κι εμείς λοιπόν, δεν τα πληρώνουμε, τα "απαλλοτριώνουμε".

Οι ηθοποιοί ανταποκρίθηκαν με κέφι στους ρόλους τους. Το κοινό στο τέλος ανταπέδωσε με θερμό χειροκρότημα. Τους ρόλους ερμήνευσαν οι Γιάννης Καραμπέλκος, Ιωάννα Σουλούντση, Τρύφων Γιαβάλκας, Χρυσούλα Μαμαγιάννου, πλαισιωμένοι από τους Απόστολο Μπέκα, Βύρωνα Μπέκα, Γιώργο Καϊμακάμη και Φιλώτα Καμτσικά. Την επιμέλεια του ήχου και των φωτιστικών είχε ο Παναγιώτης Γιάτσης.

«Δάφνες και Πικροδάφνες» από το ΚΘΒΕ

Λίγο αργότερα, το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος παρουσίασε το έργο των Δημήτρη Κεχαΐδη-Ελένης Χαβιαρά «Δάφνες και πικροδάφνες», σε σκηνοθεσία-μουσική επιμέλεια: Γιώργου Κιουρτσίδη. σκηνικά-κοστούμια: Άννας - Μαρίας Βάσιακ. και με τους Θανάση Κεραμίδα, Τάσος Πανταζή, Νίκο Μαγδαληνό και Σπύρο Σαραφιανό.στους τέσσερις ρόλους του έργου.

Συνάντηση χορωδιών

Με επιτυχία πραγματοποιήθηκε η 2η Συνάντηση Χορωδιών, την οποία διοργάνωσε το Ωδείο «Αριστοτέλης», στο δημοτικό θέατρο. Συμμετείχαν η μικτή χορωδία του Δήμου Πολίχνης, η μικτή χορωδία του Δήμου Λιτοχώρου «Ιωάννης Σακελλαρίδης» και η μικτή χορωδία του Ωδείου «Αριστοτέλης» με μαέστρο τον κ. Πέτρο Ρίστα. Ο κόσμος που παραβρέθηκε στην εκδήλωση απόλαυσε μια όμορφη και ευχάριστη βραδιά, η οποία έκλεισε με την κοινή εμφάνιση των χορωδιών, που τραγούδησαν «Της Δικαιοσύνης ήλιε νοητέ» του Μίκη Θεοδωράκη.

Παγκόσμια Ημέρα Βιβλίου

Στη βιβλιοθήκη του Πολιτιστικού Συλλόγου Γιαννακοχωρίου «Ηλίας Τσέχος» γιόρτασαν την Παγκόσμια Ημέρα Βιβλίου και Πνευματικών Δικαιωμάτων (23 Απριλίου) οι μαθητές και οι μαθήτριες του Νηπιαγωγείου και του Δημοτικού σχολείου του δημοτικού διαμερίσματος. Τα παιδιά εξέφρασαν την αγάπη τους για το βιβλίο και χάρισαν στη βιβλιοθήκη αφίσα με ευχές φιλαναγνωσίας, καθώς και ένα βιβλίο, που «εξέδωσαν» τα ίδια με τον τίτλο «Βιβλίο μου αγαπημένο,

σου ευχόμαστε χρόνια πολλά».

"Αχ, τα τραγούδια είν' ευχή"...

Με τίτλο «Αχ, τα τραγούδια είν' ευχή», το Δημοτικό Ωδείο παρουσίασε στην Εστία Μουσών ένα πρόγραμμα με συνθέσεις ελλήνων συνθετών, αλλά και τραγούδια από όπερες και μιούζικαλ, που ερμήνευσαν μαθητές, καθηγητές και φίλοι του. Παρουσιάστηκαν αποσπάσματα από όπερες και κλασικά έργα των Μότσαρτ, Σούμπερτ, Λιστ, Τσαϊκόφσκι, Μπετόβεν, αλλά και μιούζικαλ του Λόιντ Βέμπερ, που ερμήνευσαν οι Θωμάς Τσουκαλάς (τραγούδι), Ελένη Κουβακά (πιάνο), Ευτέρπη Σπινθηροπούλου (τραγούδι), Νίκος Τσαντεκίδης (πιάνο), Χαράλαμπος Πολυχρονίδης (πιάνο), Ελένη Τενεκετζόγλου (πιάνο), Μαρίνα Γκοργκάτσε (βιολί) και Πόπη Φιρτινίδου (πιάνο). Η Σοφία Στοϊδου απέδωσε δημοτικά τραγούδια στο πιάνο και έργα των Θεοδωράκη - Χατζιδάκι ερμήνευσαν οι Μπριγκίτα Λούκα (πιάνο), Μάριος Γκόγκας, Αναστασία Κουτσιλιέρη, Πρόδρομος Πολυχρονίδης, Μαρίνα Γκοργκάτσε (βιολί) και Μαρία Πέτκου (πιάνο). Στη χορωδία του Δημοτικού Ωδείου, υπό τη διεύθυνση του Δημήτρη Παρόλα, συμμετείχαν οι Λέτα Παρλάκογλου, Γιάννης Μάνος, Ρίτα Μισοκεφάλου και οι μαθητές: Ερμίνα Φώτη, Έλσα Δημούλα, Ειρήνη Σελίμαη, Βάσω Μπαξεβανίδου, Δανάη Γαλίτη, Χρυσή Δεληχρήστου, Αναστασία Κουτσιλιέρη, Μαρία Μπακαλιού, Αναστασία Γρηγορίου, Ελισάβετ Φτεριώτη, Θωμάς Χαριζόπουλος, Κασσιανή Χαριζοπούλου, Βασίλης Κατσιώκαλης, Κατερίνα Βαρσάμη, Κατερίνα Γεωργογιάννη, Ζαφειρούλα Ζαφειρίου, Αναστασία Συμεωνίδου, Αγνή Αργύρη και Ελένη Κύρκα.

Αφιέρωμα στον ποιητή Γιάννη Ρίτσο

Η Σχολική Βιβλιοθήκη του 2ου Γυμνασίου,

ολοκληρώνοντας τις εκδηλώσεις για τα 100 χρόνια από τη γέννηση του μεγάλου μας ποιητή Γιάννη Ρίτσου, παρουσίασε στην Εστία Μουσών ένα αφιέρωμα, στον "ποιητή που τραγούδησε για να σμίξει τον κόσμο", με τίτλο "Μέρα Μαγιού μου μίσεψες". Το αφιέρωμα ήταν στηριγμένο πάνω στο υλικό της Σχολικής Βιβλιοθήκης και παρουσίασε μικρές και μεγάλες στιγμές της ζωής και της δημιουργίας του ποιητή, με κορύφωση την παρουσίαση του "Επιτάφιου", ενός έργου που σημάδεψε την εποχή του αλλά και τη νεότερη ιστορία μας. Συμμετείχε το τμήμα Μονωδίας της Εστίας Μουσών. Στο τραγούδι οι: Αλίκη Κελεμουρίδου, Μαριάννα Παλαιά, Ευδοξία Τσουκαλά και ο Θωμάς Τσουκαλάς. Στην απαγγελία του ποιήματος η Τασούλα Βασιλειάδου και η Δανάη Γαλίτη. Μουσική επεξεργασία - πιάνο: Πόπη Φιρτινίδου, καλλιτεχνική διευθύντρια της Εστίας Μουσών. Την επιμέλεια του οπτικοακουστικού υλικού και την παρουσίαση είχε ο υπεύθυνος καθηγητής της Σχολικής Βιβλιοθήκης κ. Πέτρος Στοϊδης.

Πολιτιστικές εκδηλώσεις του "Αχιλλέα"

Τρεις πολύ ενδιαφέρουσες εκδηλώσεις οργά-

νωσε το τμήμα πολιτισμού του "Αχιλλέα" στο Στέκι Νεολαίας. Δύο συναυλίες με τον Δημήτρη Μπάση η πρώτη και τον Γεράσιμο Ανδρεάτο η δεύτερη και προβολή τετράωρου ντοκιμαντέρ για τη ζωή και το έργο του Μίκη Θεοδωράκη, μια εξαιρετική δουλειά του σκηνοθέτη Γιάννη Κατωμερή. Ο σκηνοθέτης παρουσίασε με πλούσια βιογραφικά στοιχεία και κινηματογραφικές αναπαραστάσεις τη διαδρομή του μεγάλου μας συνθέτη τόσο στο χώρο της μουσικής όσο και στους κοινωνικούς αγώνες του λαού μας. Μετά

την προβολή του ντοκιμαντέρ, η Βιργινία Καραφούσια στο πιάνο η Μαρία Πέτκου στο τραγούδι και ο Γιάννης Κετάνης στο βιολί ερμήνευσαν έργα του Θεοδωράκη.

Αρκούδα και σταφύλι

Στο Κτήμα κυρ-Γιάννη στο Γιαννακοχώρι

οργανώθηκαν φέτος εκδηλώσεις με τίτλο «Αρκούδα και σταφύλι» σε συνεργασία με τον «Αρκτούρο». Παιδιά και γονείς είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν σε αίθουσα του οινοποιείου μία ενημερωτική παρουσίαση του έργου του «Αρκτούρου» και ένα ντοκιμαντέρ για την αρκούδα και τη σχέση της με το αμπέλι, αλλά και τα ζώα της άγριας πανίδας του Βερμίου. Πέρα από την περιβαλλοντική ενημέρωση, τα παιδιά μπορούσαν να κατασκευάσουν διάφορες δημιουργίες με πηλό και οριγκάμι με θέμα την αρκούδα και το σταφύλι.

Ομιλία για τις κλιματικές αλλαγές

Το Συμβούλιο Ποιότητας Ζωής – Περιβάλλοντος και Εθελοντισμού του Δήμου Νάουσας σε συνεργασία με το ΚΕΠΚΑ Νάουσας και στα πλαίσια του εορτασμού της Παγκόσμιας Ημέρας Περιβάλλοντος διοργάνωσε στην Εστία Μουσών εκδήλωση με θέμα «ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΑΙΧΜΗΣ» με ομιλητή τον συμπολίτη μας καθηγητή Δυναμικής Μετεωρολογίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης κ. Θεόδωρο Καρακώστα. Ο ομιλητής αναφέρθηκε στις κλιματικές μεταβολές, στην αιολική ενέργεια και περιέγραψε μετεωρολογικά φαινόμενα, τα οποία επηρεάζουν τον άνθρωπο και το περιβάλλον γενικότερα. Ιδιαίτερα στάθηκε στο φαινόμενο του θερμοκηπίου και στην ανάγκη να ληφθούν επείγοντα μέτρα για την αντιμετώπισή του, γιατί δεν είναι καθόλου ευοίωνες για την ανθρωπότητα οι προβολές στο σχετικά άμεσο μέλλον των μοντέλων που προβλέπουν τις μεταβολές του καιρού και της μορφής της γήινης επιφάνειας!

"Η εξομολόγηση ενός οικονομικού δολοφόνου"

Με την παρουσία του δημιουργού της προβλήθηκε στο Δημοτικό θέατρο η ιδιαίτερα

επίκαιρη και πολυσυζητημένη ταινία του Στέλιου Κούλογλου "Η εξομολόγηση ενός οικονομικού δολοφόνου". Η ταινία είναι μια δραματοποίηση πραγματικών γεγονότων που βασίζονται στο βιβλίο του Τζων Πέρκινς (εκδ. 2004), όπου περιγράφονται οι πρακτικές των οικονομικά δυνατών απέναντι σε χώρες «υπό ανάπτυξη» με στόχο την οικονομική τους υποδούλωση και τον έλεγχο των πλουτοπαραγωγικών τους πόρων. Σύμφωνα με την «εξομολόγηση» του συγγραφέα, ο οποίος είναι και ο πρωταγωνιστής της ταινίας, μεγάλες οικονομικές αμερικανικές εταιρείες συνεργάζονται με την Παγκόσμια Τράπεζα, το Δ.Ν.Τ. και υπογείως με την αμερικανική κυβέρνηση και τις μυστικές της υπηρεσίες ωθώντας αυτές να υπερχρεώνονται με το πρόσχημα αναπτυξιακών έργων με συνέπεια να μη μπορούν να αποπληρώσουν το χρέος τους και να υποτάσσονται έτσι «διευκολύνοντας» τις όποιες οικονομικές και άλλες επιδιώξεις των δανειστών τους.

Τα παιδιά του «Υφάδι» πρωταθλητές!

Από το αθλητικό σωματείο ΑμεΑ Ν.Ημαθίας "ΑΙΓΕΣ" διοργανώθηκε με μεγάλη επιτυχία το

3ο Τουρνουά Μπάσκετ που έγινε στο ΕΑΚ ΒΕΡΟΙΑΣ στις αρχές Ιουνίου. Συμμετείχαν συνολικά 38 αθλητές, οι οποίοι αγωνίστηκαν σε 5 μικτές ομάδες, μοιράστηκαν μοναδικές εμπειρίες, χάρηκαν τον αγώνα, έγιναν φίλοι. Τα παιδιά από το ΥΦΑΔΙ ξεχώρισαν με την παρουσία τους, διακρίθηκαν τόσο σε ομαδικό όσο και σε ατομικό επίπεδο και αναδείχθηκαν πρωταθλητές, αποσπώντας το χειροκρότημα και τα συγχαρητήρια όλων των παρευρισκομένων. Στην ομάδα συμμετείχαν οι αθλητές Δημήτρης Καραοσμάνης, Μαρία Πάλλα, Γιώργος Πόπτσης, Βασίλης Μαλίνης, Μαρία Βασιλείου, Θωμάς Πέιος και Μερκούρης Κοτσιφτόπουλος. Προπονήτρια της ομάδας είναι η γυμνάστρια Ηλιάνα Τεληγιαννίδου που της αξίζουν θερμά συγχαρητήρια για την προσπάθεια και την υποστήριξη των παιδιών μας.

Δράσεις της Ευξείνου Λέσχης Νάουσας

«Δραματοποιήσεις»: Οι μαθήτριες του Θεατρικού Εργαστηρίου της Ευξείνου Λέσχης, παρουσίασαν τη φετινή θεατρική τους εργασία με θέμα "Δραματοποιήσεις". Παραμύθια όπως "η Κοκκινοσκουφίτσα", "τα Τρία Γουρουνάκια", "η Σταχτοπούτα", "ο Παπουτσωμένος Γάτος" ζωντάνεψαν με έναν διαφορετικό τρόπο. Δραμα-

τοποιήσεις που έχουν στόχο την ουσιαστική μίμηση και απλή, αλλά ζωντανή, αναπαράσταση, με χρήση απλών υλικών και οδηγό τη φαντασία και τον συμβολισμό. Και μάλιστα αποτελούν αποκλειστική δημιουργία των μαθητριών με ελάχιστες παρεμβάσεις της δασκάλας, χωρίς τον καταναγκασμό συστηματικών προβών και εκμάθησης πληθώρας λόγων «απ' έξω». Σκηνοθεσία - σκηνικά - κοστούμια ομαδική δουλειά παιδιών: Ελευθερία Δάιου, Ειρήνη Κοτζαγιώργη, Μαρία Κοτζαγιώργη, Αφροδίτη Λαφάρα, Άννα Ληφούση, Ειρήνη Μαυρομάτη, Κατερίνα Μπρούβαλη, Χρυσάνθη Ταραρά. Υπεύθυνη διδασκαλίας: Κατερίνα Τόμτση (θεατρολόγος-εκπαιδευτικός)

Σε διεθνές Φεστιβάλ στη Λευκάδα: Με επιτυχία ολοκληρώθηκε η συμμετοχή της Ευξείνου Λέσχης Νάουσας στις εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια του 4ου Φεστιβάλ Θαλασσίων Αθλημάτων του Δήμου Απολλωνίων στη Λευκάδα. Στο φεστιβάλ συμ-

μετείχαν μουσικοχορευτικά συγκροτήματα από τις ελληνόφωνες περιοχές της Κάτω Ιταλίας (Μεγάλη Ελλάδα), ποντιακά συγκροτήματα από τη Νάουσα, Καβάλα, Πέλλα, τη Νέα Σάντα Κιλκίς και ένα μουσικοχορευτικό συγκρότημα από την Κρήτη.

Το κλασσικό παραμύθι "Σταχτοπούτα" ζωντάνεψαν οι μαθήτριες της **Σχολής Μπαλέτου** της Ευξείνου Λέσχης Ποντίων Νάουσας, μέσα

από μια πετυχημένη φαντασμαγορική παράσταση, με μεράκι και τέχνη. Οι μαθήτριες- τές της Σχολής, υπό την καθοδήγηση της καθηγήτριας χορού κ. Κέλλυς Καλογήρου, δίνοντας τον καλύτερό τους εαυτό, καταχειροκροτήθηκαν από τους γονείς, συγγενείς και φίλους του κλασικού χορού, που κατέκλυσαν το Δημοτικό θέατρο.

Χορευτικές επιδείξεις

Και άλλες χορευτικές επιδείξεις στο Δημοτικό Θέατρο είχαμε με το κλείσιμο της ...χορευτικής περιόδου. Πρώτα, η ετήσια παράσταση των τμημάτων της σχολής κλασικού και σύγχρονου χορού του Δημοτικού Ωδείου της Εστίας Μουσών και λίγο αργότερα, σε δύο παραστάσεις, οι μαθήτριες του Body Control της

κας Καίτης Νίκου, με τις αδελφές Έλενα και Φένια Τσικιτίκου, ενθουσίασαν το κοινό, που γέμισε ασφυκτικά το θέατρο και καταχειροκρότησε τα παιδιά. Η κάθε ομάδα από μικρές ή μεγάλες χορεύτριες, αλλά και χορευτές παρουσίασε ένα πρόγραμμα γεμάτο χρώμα και ρυθμό, με όλα τα είδη του κλασσικού και σύγχρονου χορού. Όμορφες μουσικές επιλογές, κλασσικές και σύγχρονες, εξαιρετικά κουστούμια, αρμονία και συγκρότηση, με χαμογελαστά τα πρόσωπα όλων των παιδιών, συνετέλεσαν στην άψογη παρουσίαση όλων των παραστάσεων. Και του χρόνου...

Στα χρόνια του '50 και μετά...

Πήγαν μια ταχυσινή η Σοφία μι την Κατερίνη να πάρουν τη φιλενάδα τους για να παν στην Αγιά Παρασκευή κι τη βρήκαν να ορμηνεύει την Ευθυμούλα του γιού της.

-Δα σι στουμπίσω μαρή, δεν ακούς στην τηλεόραση τι φτώχεια έρχεται, είναι καιρός να πληρώνει ο πατέρας σου για κινητό; τι γουμάρια ήθελε κι αυτός κι στου πήρε, αμά μπιζέρισε να τουν ραγανίζεις. Πουλέμα το καλό μου να μη σι παρζιαλίσει το μυαλό, πως δα γένεις μάνα μεθαύριο; πουλέμα το σιαπέρα, ντέφι να γένει.

-Τι γιαγιά, πως δα συνεννοούμαι μι τις φιλενάδες μου;

-Αμαν μαρή, θιάμα να σας γένει, από πίσω κάθεται η Δημητρούλα «πού 'σαι» αν φωνάζεις «ιά με» δα σι πεί! Κι δα σι πέσουν τα ποδάρια να πας δυό σοκκάκια παρακάτω στη Φανουλίτσα; Εμείς που δεν είχαμε καν τηλέφωνα ούτε στα σπίτια ούτε στο μαχαλά, τι επάθαμι;

-Κι πώς γένονταν η συνεννόηση;

-Εγώ ήμουν το τηλέφωνο του μαχαλά, εγώ κι οι φιλενάδες μου... Έβγαινε η τχειάτσα η Μαρίγια στο παραθύρι, «Ευθυμία, τράβα κορίτσι μου κι πε στη Σούλα μου ναρθεί το ταχύ ν' ανοίξουμε τα πέτουρα». Η τχειάτσα η Φανούλα στη θυγατέρα της, στον στραβό τον πλάτανο, ναρθεί να βάψουν τις κάνουρες, η Αφροδίτη στη μάνα της να 'ρθεί να τρίψει το μικρό και να το βάλει σινάπι γιατί τσιακατίστηκε... Αφηνάμε τα στάμπινα, τα σκαλιστά, τα αούα κι πηλαλιτόν, πότε στο Τριόδι και πότε στα Μπατάνια. Πού να πεις όχι! Υπήρχε σέβας.

...Κι ύστερα νιόνυφη, θυμούμαι, είχαμε μόνο εμείς τηλέφωνο στο σόϊ. Έφκιανες αίτηση κι καρτερούσες 2-3 χρόνια όσο ναρθεί η σειρά σου να στο περάσουν. Όσοι είχαν στο μαγαζί δεν μπορούσαν να έχουν δεύτερο στ' όνομα τους για το σπίτι. Έπαιρνε απ' τη Γερμανία ο γιος της τχειάτσας της Φανούλας κι έλεγε να ειδοποιήσω τη μάνα του ότι την Κυριακή το πρωί δα πάρει να τη μιλήσει. Γένονταν η ειδοποίηση, έρχονταν μετά την Απόλυση η τχειάτσα καμαρωτή με τα εντόπια, κρατσνούσαν οι τραχηλιές της, μιλούσε με το παιδί της κι μ' έδινε χίλιες ευχές. Σταυροκοπιούνταν «Μέγας είσαι Κύριε, να ομιλάς στον άνθρωπο σου σα να είναι ιδώ ιά». Αυτό βέβαια μια φορά το χρόνο, για να μιλήσεις σε σύνδεαν οι τηλεφωνήτριες και πλέρωνες ακριβά.

...Μια χρονιά, παραμονή της Αγίας Τριάδας, έρχεται ο νονός μου να πάρει να ρωτήσει τον έμπορα στο σταθμό αν δα μάσει την άλλη μέρα κεράσια. Πήραμε τον αριθμό (τριψήφιο) αλλά δεν το σήκωναν κι ο νονός μου άρχισε να φωνάζει μ' όλη του τη δύναμη στ' ακουστικό: -Είναι κανένας εκεί; ο Τάσης είμαι, απαντήστε με.... με ακούτεεεεε...; Νόμιζε ο δόλιος ότι έτσι δα το σηκώσουν.

Ένα πρωί πάλι χτυπάει το τηλέφωνο. – Η τχειά σου η Λέγκου είμαι απ' τη Γιάντσιστα, ειδοποίησε τη μάνα σου, τη θεία σου τη Βαγγελούδα, την ανηψιά μου τη Μαριγούλου κι τις ανηψιές μου την Κρομμυδούσινα κι την Βελίκινα, ναρθούν να με δούν στο νοσοκομείο. Πριν προφτάσω ν' απαντήσω το κλείνει. Αλλάζω άρον-άρον κι απ' τον Αγιώργη στην Παναγιά, από κεί στ' Αλώνια κι ύστερα στα μπαμπατσάδικα, ειδοποιήθηκαν όλες κι όλες παταριάστηκαν. -Για να παλαγίζει το σόϊ, σι λέει, δα είναι για κίνημα η έρμη!

Στο επισκεπτήριο τη βρίσκουμε καθιστή στο κρεβάτι, ντόμνα, μι μια κρέχτη νυχτικιά μι φλιόγκο σατινέ, τα μάγουλα μπιζιόρι, σα γκουγκούφκα!

-Αμάν τχειάτσα Λέγκου, μας λαχτάρισες, τι έπαθες;

-Καν τίποτα, μη σγιέστε. Μι φουρφουρίζει καμπόσου κι είπα να μι κοιτάξουν λίγο άμα πλιότερο ήρθα να σας δω εσάς όλες που σας αραθύμησα.

Γίνηκε μια μάζωξη μα τι! ξετραντάχτηκε το νοσοκομείο απ' τα γέλια κι τα μασλάτια, κόντεψαν να μας διώξουν οι νοσοκόμες.

-Άλλος καιρός φιλενάδα τότε, άστο το κορίτσι ήσυχο. Τώρα, τρανοί-μικροί, όλοι μ' ένα κινητό στο χέρι είναι.

-Εμ! Άζντισαν όλοι, σα μπαρλαβιασμένοι ομιλούν μοναχοί στο δρόμο, λες καλημέρα κι, πισμανεύεις, δε σι παίρνουν καν χαμπάρι.

-Μ' έφερε κι μένα ο γιός μου ένα, λέει η Κατερίνη, άμα τι το θέλω, σάματι τα εμπόρια έχω; Μόνο οι νύφες δα μι παλαγίζουν για κανά χουσμέτι. Τρανή γυναίκα είμαι, δεν αμπορώ να το μάθω τους είπα, το 'δωσα πίσω και ξένοιασα.

Εκείνη την ώρα λάλησε το κινητό της Σοφίας.

-Ναι παιδί μου, ναι απάντησε. Με σύβρασμα τη θέλεις ή με μπάτσιο; Ναι έρχομαι...

-Τι έχεσαι μαρή, δεν είπαμε δα πάμε στην Αγιά –Παρασκευή;

-Τι να φκιάσω, γένητι να πω όχι στο γιο μου;

-Γένητι να πουλεμήσεις το κινητό σιαπέρα, χούτα μπούλα, να μη σι βρίσκουν καν. Το είχες στο τσιαντί κι μούλωνες σαμοβίλα! Αϊ τράβα τώρα εσύ ν' ανοίξεις την πίτα σου κι άσε εμάς τις ζγκούριαβες χωρίς κινητά, να πάμε για σιργιάνι. Ιά γκαϊλές αν μας παλαγίζουν, το γιόμα που δα πάμε στο σπίτι, δα μας βρούν!

Ε.Δ.

ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΡΑ ΚΑΙ ΜΙΓΚΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ ΝΑΟΥΣΗΣ 1-4/3/1958

Αυτούσιες ιστορικές αφηγήσεις

Του Γεωργίου Γεωργιάδη

Στο φύλλο 170 της Παρασκευής 4 Ιουνίου της εβδομαδιαίας εφημερίδας «ΑΠΟΨΗ Οικονομικής Ανάπτυξης Πέλλας» που εκδίδεται στην Έδεσσα δημοσιεύτηκε, σε επιμέλεια Νίκου Καραμανάβη, ένα εκτεταμένο πολυσέλιδο αφιέρωμα στον ΑΓΡΑ, χωριό και Μακεδονομάχους, με πλήθος ενδιαφέροντα στοιχεία τόσο για τον τόπο όσο και για τους ανθρώπους που έδρασαν εκεί κατά τον Μακεδονικό Αγώνα, και κυρίως για τον μαρτυρικό θάνατο του Τέλλου Άγρα (ανθυπολοχαγός Σαράντης Αγαπηνός) και του φίλου του ναουσαίου Αντώνη Μίγγα, σε ενέδρα των κομιτατζήδων στα μέσα του 1907. Στο αφιέρωμα αυτό περιλαμβάνονται και μια σειρά αφηγήσεις ναουσαίων που έζησαν από κοντά τα γεγονότα της εποχής, όπως αυτές καταγράφηκαν από τον ερευνητή δάσκαλο Γεώργιο Γεωργιάδη μεταξύ της 1-4 Μαρτίου 1958 στη Νάουσα, στα πλαίσια γενικότερης έρευνας του ιδίου για τον Τέλλο Άγρα, όπως αναφέρει στον πρόλογο των σημειώσεων του.

Με την άδεια τόσο του εκδότη της «ΑΠΟΨΗΣ» κ. Χρ. Δημητριάδη, όσο και του επιμελητή του αφιερώματος κ. Ν. Καραμανάβη έχουμε τη χαρά να αναδημοσιεύσουμε στη συνέχεια τα τμήματα εκείνα που αφορούν στις αφηγήσεις των Ναουσαίων «πρωταγωνιστών» της ιστορίας, μαζί με κάποια ειδικότερα στοιχεία για την πληρέστερη κατανόηση του θέματος. Σημειώνεται ότι κρατήθηκε η σύνταξη και η ορθογραφία του αρχικού κειμένου.

Εν Προλόγω

Η ως κατωτέρω σημειουμένη ιστοριολαογραφική έρευνα, περί του εις την Κεντρικήν Μακεδονίαν ηρωικώς αγωνισαμένου επί κεφαλής Ελλήνων Ανταρτών Τέλλου Αγαπηνού ή Καπετάν Άγρα, ψευδωνύμου επικαλουμένου, οικτρώς απαγχονισθέντος μεσούντος του έτους 1907, μετά του πιστού συνοδού του Ναουσαίου Αντωνίου Μίνγκα, υπό καρυδέαν τινά μεταξύ των χωρίων Βλαδόβου (σήμ. Άγρα) και Τεχόβου (σήμ.Καρυδιά), παρά των παρασπονδησάντων Κομιτατζήδων, λαμβάνει χώραν κατόπιν της υπ' αριθμ.πρωτ.292/11-2-58 δ/γης σχετικής του Επιθ/του της Εκπαιδ.Περιφερείας Εδέσσης κ. Γεωργίου Πάλλα, προς τους κ.κ.Δ/ντάς, δημ/λους και νηπγούς της περιφέρειάς του. Η εν λόγω ιστοριολαογραφική έρευνα λαμβάνει ωσαύτως χώραν ου μόνον χάριν του καθηγητού Φιλιατρών Μεσσηνίας κ. Π.Κανελλοπούλου, συγγράφοντος ιστορίαν τινά περί του Μακεδονικού Αγώνος και του εκ Γαργαλιάνων Μεσσηνίας καταγόμενου ήρωος Τέλλου Αγαπηνού ή Καπετάν Άγρα, αλλά και χάριν προβολής των γεγονότων τούτων εις θεατρικά έργα, υπό του δημ/λου Εδέσσης κ. Παναγ. Ζιώτα, θερμού πατριώτου, αποδεχθέντος σύστασιν ειδικήν προς τούτο του Επιθ/τού Δημ. Σχολείων Περιφ. Εδέσσης κ. Γ.Πάλλα, ενδιαφερομένου όπως τα ιστορικά γεγονότα ταύτα εν Μακεδονία, γνωσθώσι σαφώς εν τη περιφέρεια του Εδέσσης, τω Νομώ Πέλλης και γενικώτερον εν Ελλάδι, υπό προβολήν θεατρικήν.

Η περί ης πρόκειται έρευνα κατά ταύτα, υπό του ως υπογράφεται δημ/λου Γεωργίου Δημ. Γεωργιάδου, τη εντολή του κ. Επιθ/τού Εδέσσης λαμβάνουσα χώραν, έχει γενικώτερον χαρακτήρα περισυλλογής, καταγραφής και διαφυλάξεως μνημείων ιστορικών και λαογραφικών των χρόνων του Μακεδονικού Αγώνος,

χαρακτήρα σύμφωνον προς το λόγον δι' ον ο δημ/λος ούτος απεσπάσθη ειδικώς προς τούτο παρά τη Νομαρχία Φλωρίνης, ήτις και υιοθέτησεν ήδη εισήγησίν του, υπό περίληψην: «Περί επιστημονικής και οικονομικής πλαισιώσεως του ενδιαφέροντος του κ. Νομάρχου Φλωρίνης, δια την λαογραφικήν έρευνα εν Μακεδονία και περί συστάσεως Υπηρεσίας Λαογραφικών και Ιστορικών Ερευνών, παρά τω Σω Υπουργείω Εθνικής Παιδείας, υπαγομένης εις το Εκπαιδ. Συμβούλιον».

Αι εν τη παρούση πληροφοριακαί κατά τόπους συνεντεύξεις μου, υποβαλλόμεναι δια της προϊσταμένης μου Αρχής, της Νομαρχίας Φλωρίνης, προς τον κ. Υπουργόν Παιδείας, το Εκπαιδευτικόν Συμβούλιον του Στού Υπουργείου Παιδείας, και την Ακαδημίαν Αθηνών, δια το Λαογραφικόν Αρχείον της, έστωσαν προς νομοθετικήν, υπό του Στού Υπουργείου Παιδείας ρύθμισιν του ζητήματος τούτου, του μη δυναμένου να προωθήται εις βάρος ακόμη των μηνιαίων αποδοχών πτωχού δημ/λου, επιφορτισμένου και με το καθήκον συντηρήσεως των μελών της οικογένειάς του.

Ο Πονήσας δημ/λος

Γ. Γεωργιάδης

Αι περί του απαγχονισμού του Άγρα πληροφορίαι

Ο Καπετάν Σταφίδας ο οποίος εγνώριζε φιλικώς τον Αρχηγό του Βάλτου Γιαννιτσών Άγρα,

την πρωίαν της 9ης Ιουνίου 1907, ημέραν Σαββάτου κατερχόμενος από του χωρίου του δι' Έδεσσαν, μεθ' ομάδος συγχωριανών του, εύρε τούτον απηγχονισμένον μετά του εκ Ναούσης Αντωνίου Μίγκα. Εις εκ της ομάδος, ο Δημήτριος Πούπτσης, φέρων επί ημιόνου ξύλα προς πώλησιν, ξεφορτώνει αυτά, και δρομαίος έρχεται εις το χωρίον Άγρα (τότε Βλάδοβον), ένθα είχε την έδραν του Τουρκικόν Αστυνομικόν Τμήμα.

Τη αδεία της τουρκικής Διοικήσεως, οι απαγχονισθέντες μεταφέρονται εις την εκκλησίαν του χωρίου Βλαδόβου του Αγίου Δημητρίου, όπου εθρηνήθησαν οι Εθνομάρτυρες, κατά τας πληροφορίας του εκ Βλαδόβου Μακεδονομάχου Κων/νου Πάσκα, και ενεταφιάσθησαν εις τι νεκροταφείον του χωρίου, το εσπέρας της ιδίας ημέρας, ψυχοσαββάτου, παραμονής της Πεντηκοστής την 9ην Ιουνίου 1907.

Μοιρολόγιόν τι από τον ενταφιασμόν των Εθνομαρτύρων δεν διασώζεται εν τω χωρίω Άγρα, ή διότι κοινόν θα ήτο τούτο, ως τα συνήθως μοιρολογούμενα, ή και διότι η Μαρία Τζώλη, πενθερά τού Ιωάννου Παπαδημητρίου ήτις εσαβάνωσε τους δύο Εθνομάρτυρας, μαζύ με άλλας γυναίκας, αλλά και η θυγάτηρ αυτής Αικατερίνη, δεν ζώσιν ήδη ίνα μας πληροφορήσωσι σχετικώς.

Τους Άγραν και Μίνγκαν συνέλαβον οι βλάχοι, συνεργαζόμενοι στενώς μετά των βουλγάρων, Γιώργος Κασάπτσε, εκ Κρουσιόβου της σερβοκρατουμένης Μακεδονίας, Μιχάλης Καντούρης εκ Λειβαδίων Γιαννιτσών, Νίτσιο τις, αγνώστου επωνύμου, εκ Βεροίας, του Ζλατάν βουλγαρίζοντος κατοίκου Λευκαδίων Ναούσης και άλλοι, πάντως κατά πλειοψηφίαν βλάχοι, εις την τοποθεσίαν Γκαβράν Κάμιν (κοράκων βράχος), κειμένην 15΄-20΄ της ώρας, άνω του χωρίου Αγία Φωτεινή, άνω της Φλαμουριάς πέριξ Εδέσσης, επί του Βερμίου όρους την 3ην Ιουνίου 1907, ημέραν Κυριακήν, και περί τας μεσημβρινάς ώρας.

Περιέφεραν είτα αυτούς εις τα (συνεπεία προηγηθέντος τρόμου τριετούς) χωρία, ιδία της επαρχίας Αλμωπίας, προς διαπόμπευσιν των και ενθάρρυνσιν των απογοητευομένων ομοφρονούντων των, επί τριήμερον, μέχρι της νυκτός της 6ης προς την 7ην Ιουνίου 1907, ότε και τους απηγχόνησαν επί καρυοδένδρου τινός εις την τοποθεσίαν Μπέλογιάσε, μεταξύ των χωρίων τότε Τεχόβου (σήμ. Καρυδιάς) και Βλαδόβου (σήμ. Άγρα).

Εξελέγη ο τόπος ούτος απαγχονισμού των, ως τόπος ένθα επλεόναζε το γηγενές σλαυόφωνον ελληνοφρονούν στοιχείον, ίνα μη ενοχοποιηθούν

τα ιδικά των χωρία. Από του τόπου τούτου περισυνελέγησαν οι εθνομάρτυρες, κατά τα προειρηθέντα, και ενεταφιάσθηκαν, τυμπανιαίοι λόγω εποχής και επί τριήμερον διατηρούμενοι εις την θέσιν του απαγχονισμού των, εις το χωρίον όπερ έκτοτε φέρει το όνομα του απαγχονισθέντος ήρωος Άγρα, εν μέσω θρήνων και κοπετών των κατοίκων.

Αυτούσιες ιστορικές αφηγήσεις Ναουσαίων

Αφροδίτη χήρα Στεφ. Λάππα,ετών 87, αδελφή του αείμνηστου Αντωνίου Μίγκα

Κατά την πρωΐαν της Κυριακής της 3ης Ιουνίου 1907, ότε ανεχώρησαν από το σπίτι μας ο Άγρας, ο Αντώνης και λοιποί, απουσίαζα. Το Σαββατόβραδο είχα κοιμηθή στην αδελφή μου Μαρία Δημ.Βακάλη. Στο σπίτι μας ήταν η μητέρα μας Αικατερίνη και η γυναίκα του Αντώνη Ευγενία. Από το βράδυ εδήλωσαν ότι πρέπει να ξυπνήσουν πολύ πρωί, χωρίς να καταστήσουν γνωστήν την κατεύθυνσιν και τον σκοπόν της αναχωρήσεώς των. Η μητέρα τους εξύπνησε κατά πολύ ενωρίτερα από το ξημέρωμα.

Αν εδήλωναν τον σκοπόν και την κατεύθυνσιν της αναχωρήσεώς των, δεν θα τους αφήναμε να φύγουν. Όλοι μας στο σπίτι διαφωνούσαμε και δεν πιστεύαμε στα λόγια των βουλγάρων για δήθεν συννενόησι.

Έπειτα έμαθα ότι μαζί τους έφυγε και ο Ζαφείρης Λόγγος, φίλος στενός του Αντώνη, προσκολληθείς στο δρόμο. Οδηγό είχαν τον Απόστολο Τόλιο ή Γιαννακοβίτη, ο οποίος ενωρίτερα έπαιξε το ρόλο του κομιστού επιστολών του Άγρα προς τον Ζλατάν, όπως επίσης και του Ζλατάν προς τον Άγρα.

Λίγες ημέρες προ της αναχωρήσεώς των, όλως αιφνιδίως είχε εμφανισθή στο σπίτι μας νύκτα (απουσίαζεν ο Αριστοτέλης, (εννοεί τον Τέλλο Άγρα)) ο Γιώργος Γκότσης, 50ριά ετών περίπου από τα Λευκάδια (παλ.Γκολισιάνη), για να πη στον Αντώνη να μη παρασυρθή στην παγίδα των βουλγάρων. Κάτι θα είχε μυρισθή αυτός. Νύκτα μας ήλθε, μας βρήκε στο δείπνο. Κάθησε στο τραπέζι κι έλεγε, όλο έλεγε στον Αντώνη να του αλλάξη τη γνώμη. Θυμάμαι τα λόγια του, που τα επαναλάμβανε: «*Τσούβασε Αντώνη*». *Άκου τα κλάβατ να ρίτσι, βεντζινίτσι κι ισβάνταt ουt ραμούt*», και εφίλησε τρεις φορές το ψωμί που στο χέρι του κρατούσε, για να γίνη πιστευτός. Τα λόγια του αυτά στην Ελληνική εξηγούνται έτσι «Φυλάξου Αντώνη. Αν σε βάλουν στα χέρια, λουρίδες δερμάτινες (βεντζινίτσι, που προορίζονται για τσαρούχια) θα βγάλουν από τη πλάτη σου».

Αλλ' ο Αντώνης δεν επίστευε, ότι ο Μήτση Πέσιος, ντόπιος από το Τσαρμορίνοβο (σήμ. Μαρίνα), μπορούσε να τον γελά, όταν του έλεγε τα αντίθετα, ότι δηλ. δεν πρέπει να φοβάται, ερχόμενος εις επαφήν και συνεννόησιν με τους βουλγάρους, για να κτυπήσουν τους Τούρκους κι οι δύο Έλληνες και βούλγαροι. Δυστυχώς ο Αντώνης, σύμφωνος ως προς το εγχείρημα αυτό με τον Άγρα, τον οποίον και ελάτρευε, αφού μαζί έπιναν και έτρωγαν και στους δρόμους τραγουδούσαν, έπεσε στην παγίδα. Απεφάσισαν έτσι πρωί-πρωί Κυριακή, να φύγουν κρυφά από όλους, παίρνοντας μαζί τους γλυκά, λουκούμια, χαλβά, κονιάκ και άλλα, για να κεράσουν ως φίλοι τους βουλγάρους.

Μάθαμε σε λίγες μέρες ότι τους έπιασαν στο Γκαβράν Κάμιν (κοράκων βράχος) πάνω από το

χωριό Αγία Φωτεινή, εις απόστασιν 15΄-20΄ της ώρας από το χωριό αυτό. Από εδώ ο πατέρας Τόλιος (γιατί μαζί τους ήταν και ο γυιος του Γιώργης που σήμερα βρίσκεται στην Σόφια της Βουλγαρίας), φώναξε συνθηματικά, ούρλιαξε σαν λύκος, για να βγουν οι κρυμμένοι προς συνεννόησιν.

Έτσι βγήκαν 43, όχι τρεις με τρεις, όπως είχαν στην αρχή μιλήσει, έρριξαν κάτω τα γλυκά που στα χέρια τους κρατούσαν, τα εποδοπάτησαν, τα τσαλαπάτησαν και τους έδεσαν οπισθάγκωνα. Ούρλιαζε ο Άγρας, όπως, όπως μάθαμε κι έλεγεν αχαμνά, πολύ αχαμνά (υβριστικά) λόγια. Ο Αντώνης τίποτε δεν έλεγεν.

Έπειτα τους γύριζαν στα χωριά, ώσπου τους εκρέμασαν.

Η μητέρα μου Αικατερίνη μετά δύο (2) μήνες, τρελλάθηκεν. Έβαζε στην σειρά μπροστά της κάθε μέρα τις φωτογραφίες του Αντώνη που είχαμε πολλές στο σπίτι, κι έκλαιγε. Όταν πήρε να τα χάνη άρχιζε να τις σχίζη τις φωτογραφίες του, έβαζε βέργες εδώ και εκεί σαν να ήταν κηριά στον τάφο του, ώσπου για καλά τρελλάθηκε. Πέθανε έτσι ύστερα από 12 χρόνια, το 1919. γι' αυτό σήμερα δεν έχομε καμμιά φωτογραφία του

Αφροδίτη χήρα Στεφ. Λάππα,ετών 87, αδελφή του αείμνηστου Αντωνίου Μίγκα

Αντώνη στο σπίτι μας.

Την άλλη εβδομάδα, ύστερα από την κρεμάλα, επειδή έκλαιγα πολύ, σαν να υπνωτίσθηκα, και έτσι μου παρουσιάσθηκεν ο Αντώνης ζωντανός μπροστά μου, μου 'πε να μη κλαίω γιατί είναι τους καλά, με πήρεν ο Αντώνης απ' το χέρι, μέρα μεσημέρι, καθώς έκλαιγα, και με πάει πέρα, όπου τους πήγαν. Στο δρόμο μιλούσαμε, και την ομιλία μου, σαν να παραμιλούσα, την άκουγαν η Μάνα μου με την αδελφή μου την Μαρία και την γυναίκα του Αντώνη, Ευγενία, σιωπηλές όλες, για να μ' ακούν, μια ώρα.

Από εδώ μας επέρασαν, από εκεί μας επέρασαν, μου έδειχνεν ο Αντώνης, ώσπου φθάσαμε στο Γκαβράν Κάμιν, όπου μου έδειξεν ο Αντώνης πώς φώναξεν ο Τόλιος Γιαννακοβίτης, σαν λύκος. Πάρα κάτω πάλι φώναξεν ο Τόλιος και τρίτη φορά πιο κάτω φώναξε και μας πάει εκεί που ήταν να βγουν οι κρυμμένοι να συνεννοηθούν, μου έλεγεν ο Αντώνης.

Είδα με τα μάτια μου τα κουτιά και τα γλυκά που οι βούλγαροι τα πέταξαν και τα τσαλαπάτησαν. Αντί τρεις να βγουν να συνεννοηθούν, μου έλεγεν ο Αντώνης, βγήκαν 43.

Από όλα αυτά που έβλεπα στον ύπνο μου, δεν είχα τίποτε ακούσει ενωρίτερα. Όλα για πρώτη φορά στον ύπνο μου τα είδα. Ύστερα με πήρεν ο Αντώνης πάλι από το χέρι και με πήγε σε μια μικρή χαβούζα, με γαλάζιο νερό, λέγοντάς μου ντόπια: «*Βόι σίινου βιρ*», όχι ελληνικά, όπως τα άλλα του λόγια.

Με πήρεν απ' εκεί, με πάει, με πάει, μακρυά με το χέρι του σε μια εξοχή πανέμορφη, μεγάλη. Ήταν παιδιά πολλά, όλα στ' άσπρα ντυμένα. Κι' ένα τραπέζι είχαν, όπου δίπλα κάθονταν ο Χριστός. Εδώ είναι η βασιλεία των ουρανών, μ' είπεν ο Αντώνης ελληνικά. Πού είναι ο Αριστοτέλης; τον ερωτάω. Και μου τον έδειξε πιο κάτω να κάθεται, σαν παράμερα, γιατί έλεγεν αχαμνά (υβριστικά, κακά) λόγια.

Στο μέρος που τους κρέμασαν, θα με πήγαινεν ο Αντώνης, αλλ' εγώ δεν ήθελα, φοβόμουνα. Στο γύρο (επιστροφή) για το σπίτι, μου έδειξεν δύο κρεμασμένους άλλους, τον Μήτση Πέσιο και τον Ζαφείρη Λόγγο.

Αυτά που είδες όλα, μου είπεν, να τα πης

στην Μάννα μου και στον θείο, ότι είμαι στην βασιλεία των ουρανών και είμαστε καλά, και να μην κλαίτε. Έπειτα μ' έφερεν στο σπίτι πάλι απ' το χέρι, λέγοντας τα ίδια λόγια, να τα πω ό,τι είδα κι' άκουσα στην Μάννα και στον θείο, για να μη κλαιν.

Το σπίτι μας ήταν σαν νοσοκομείο, περιποιούμασταν λαβωμένους και φιλοξενούσαμε γερούς αντάρτες. Για να μη βγαίνη ο Αντώνης στον δρόμο, έκανα πολλές φορές εγώ τον οδηγό, και από πίσω μου μακρυά, ήρχονταν οι άλλοι. Γιατί τον Αντώνη τον είχανε στην μπούκα, επειδή ήταν αγωνιστής στον αγώνα, σαν πολιτικός υπεύθυνος σ' όλη την Νάουσα, και προσωπικός στενός φίλος του Αριστοτέλη (Άγρα).

Στα χέρια μου κάποτε είχε ξεψυχήσει ο Νίκος Κυπραίος (επειδή ήταν απ' την Κύπρο, έτσι τον είπαμε), ο οποίος είχε τραυματισθεί στην Γκολισιάνη (σήμ. Λευκάδια), πιο κάτω απ' την Νάουσα, από τους Τούρκους, σε μάχη, μάχη, μαζί με δύο άλλους, που στο όνομα δεν τους ήξερα. Τον Κυπραίο έφεραν στο σπίτι μας, γι' αυτό μόνον αυτόν γνωρίζω στο όνομα τραυματία.

Τον Αντώνη και τον Αριστοτέλη στην Νάουσα τους κλάψανε. Το τραγούδι όμως το ξέχασα τώρα, ύστερα από τόσα χρόνια.

Εις το σημείον τούτο παρενέβη η θυγάτηρ αυτής Ελισάβετ σύζυγος Στ. Αθανασούλη, ήτις παρακληθείσα και έψαλε το άσμα, έχον ούτω:

Το τραγούδι του Μίγκα και του Άγρα.

1

Τον Μίνγκαν τον εκρέμασαν
στου Βλάδοβου τα μέρη
(μαζί μ'αυτόν εκρέμασαν
και τον Αριστοτέλη) (δις)
Άχ! Αχ! μήλο της μηλιάς!
Άχ! αχ! ηρωική καρδιά!

2

Αντώνη δεν λυπήθηκες
νι Μάνα, νι Πατέρα
(ούτε γυναίκα (1), κι αδελφές (2)
ούτε μια θυγατέρα (3))(δις)
Αχ! αχ! μήλο της μηλιάς!
Αχ! αχ! ηρωική καρδιά!

3

Έλα γυναίκα μου χρυσή
πάρε και την Ελένη
(κι' ελάτε εις τον τάφον μου
να ιδήτε τι θα γίνη) (δις)
Αχ! αχ! μήλο της μηλιάς!
Αχ! αχ! ηρωική καρδιά!

Καθ'υπαγόρευσιν
Ελισάβετ συζ.Στ.Αθανασούλη
οδός Ζαφειράκη αρ.5
Νάουσα 1-3-1958

(1)Ευγενία
(2)Μαρία Αφροδίτη
(3)Ελένη, ζη εις τας Ην.Πολιτείας,ύπανδρος

Φίλιππος Αρνής, φαρμακοποιός εν Ναούση, ετών 77, 2-3-58

Ο Δεμέστιχας υπό το ψευδώνυμον Καπετάν Νικηφόρος, αναπληρών τον Άγρα εις τον βάλτον των Γιαννιτσών, λόγω τραύματος (του Άγρα) εις την μέσην φάλαγγα του μέσου δακτύλου της αριστεράς χειρός, εις μάχην διεξαχθείσαν εις το βάλτον, ελθόντα (τον Άγρα) εις Νάουσαν προς νοσηλείαν του και εκ της ελονοσίας, την οποίαν είχα αναλάβει ως επιστήμων φαρμακοποιός, παραλλήλως προς την νοσηλείαν και άλλων Εθνικών υπερασπιστών, ο Δεμέστιχας, λέγω, είχεν εις τον Άγραν αποστείλει λίαν ενθαρρυντικήν επιστολήν περί της εξελίξεως των επιχειρήσεων εις την λίμνην των Γιαννιτσών, «ήτις λίμνη απετέλει τότε σπουδαιότερον κέντρον των εν Μακεδονία πολεμικών ενεργειών», κατά την κρίσιν του Γενικού Επιτελείου Στρατού.

Εις μίαν εκ των συνήθων και τακτικών επισκέψεών μου εις την οικίαν του Διαμαντή Μπίλλη, ένθα ενοσηλεύετο ο Άγρας, εύρον τούτον γράφοντα απαντητικήν επιστολήν προς τον Καπετάν Νικηφόρον, εις μίαν επιστολήν του δευτέρου, ήτις και μοι εδόθη υπό του Άγρα να αναγνώσω, εν σιωπή του Άγρα συνεχίζοντος την γραφήν της απαντητικής του επιστολής.

Η προηγηθείσα επιστολή του Καπετάν Νικηφόρου, ενθυμούμαι καλώς έκτοτε, ότι διελάμβανε τα εξής:

«Αγαπητέ Αγαπηνέ, πούσαι από καμμιά μεριά να ιδής που ερχόμεθα με τους βουλγάρους πλάβα με πλάβα (ξυλίνη επίπεδος βάρκα, εφ' ης επέβαινον οι αντιμαχόμενοι). Είναι δε ελεεινοί

και τετραχειλισμένοι (καταρρακωμένοι ηθικώς), έτοιμοι να αυτομολήσουν».

Εις την απαντητικήν του ο Άγρας μου εδήλωνεν ότι έγραφε, οσάκις συναντώνται, να παίρνη μαζί του κονιάκ, γλυκίσματα και λοιπά εδέσματα, ίνα δίδεται η εντύπωσις εις τους βουλγάρους ότι οι Έλληνες αγωνισταί καλοπερνούν και ουδενός στερούνται.

Κατά την γνώμην μου, παρατηρεί ο φαρμακοποιός κ.Αρνής, η ως άνω επιστολή του Καπετάν Νικηφόρου επέδρασεν επί της ενθουσιώδους ψυχής του Άγρα εις τρόπον ώστε να δεχθή ούτος ως ειλικρινείς τας προτάσεις των αντιπάλων του εχθρών περί δήθεν συνεννοήσεως και σχηματισμού κοινού μετώπου εναντίον των Τούρκων, μετά δε την απελευθέρωσιν εκ του τουρκικού ζυγού να διευθετήσουν Έλληνες και βούλγαροι τας διαφοράς των εν Μακεδονία πάλιν ειρηνικώς, να διακόψη την θεραπείαν του εν Ναούση και να σπεύση εν αγνοία των εδώ ιθυνόντων του Αγώνος, εις συνάντησιν του Ζλατάν και λοιπών δύο εχθρικών του αρχηγών.

Οι εν Ναούση ιθύνοντες του Αγώνος, εν αγνοία των οποίων και επεχείρησεν ο Άγρας να συνεννοηθή με τους βουλγάρους ήσαν 1)ο νυν Ελευθερουπόλεως Μητροπολίτης, τότε αρχιερατικός επίτροπος εν Ναούση του Μητροπολίτου Βεροίας-Ναούσης, 2)ο Χριστόδουλος Περδικάρης, ιατρός, αποθανών ήδη, 3)ο Σπύρος Λαναράς, βιομήχανος, αποθανών ήδη, 4)Κων/νος Δημητριάδης, δημ/λος τότε αρθρογραφών υπό το ψευδώνυμον «Ερμής», και τινες άλλοι τους οποίους δεν ενθυμούμαι αυτήν την στιγμήν.

Τελευταία ημέρα καθ' ην ενοσήλευσα τον Άγρα, εις την οικίαν του Διαμαντή Μπίλλη, ήτο Σάββατον, 2 Ιουνίου 1907. Έκτοτε δεν τον επανείδα, συνεπεία της αναχωρήσεώς του προς συνάντησιν και του εν συνεχεία απαγχονισμού του, κατά τον πλέον δόλιον τρόπον, δι' ου χαρακτηρίζονται οι βούλγαροι.

Εν συνεχεία των γεγονότων απαγχονισμού των Άγρα και Μίνγκα, συνήντησα τον Μιχάλη Βλάχου, δασοφύλακα εις το δάσος του Κανέλλη, όπου η τοποθεσία Γκαβράν Κάμιν και όπου η παρασπονδία των βουλγάρων εσημειώθη, ο οποίος μοι αφηγήθη, λέγει ο φαρμακοποιός

Ο Σαράντης Αγαπηνός (Τέλλος Αγρας)

κ.Αρνής, ως αυτόπτης μάρτυς τα κάτωθι:

Μόλις εκάθησαν δια την συνεννόησιν, πρώτος ο Ζλατάν επρότεινε να καταθέσουν τα όπλα, προς παραπλάνησιν δε των Άγρα και Μίνγκα, κατέθηκε πρώτος επί του εδάφους το περίστροφόν του. Μιμούμενοι τούτου οι Εθνομάρτυρες Άγρας και Μίνγκας, κατέθεσαν και ούτοι τα περίστροφά των επί του εδάφους. Μετά την πράξιν αυτήν, δύο εκ της συμμορίας των βουλγάρων επετέθησαν εκ των όπισθεν και συνέλαβον οπισθάγκωνα τον Άγρα, δέσαντες τούτον συγχρόνως. Το αυτό συνέβη και δια τον συμπατριώτην μου Αντώνιον Μίνγκαν, όπως και δια τον συνοδόν των Ζαφείριον Λόγγον.

Συνεπεία της δολιωτάτης ταύτης και αισχράς στάσεως των βουλγάρων ο Άγρας ήρξατο υβρίζων τούτους καπηλικώτατα, οι δε βούλγαροι

ήρχισαν ραπίζοντες, δέρνοντες και κτυπώντας τούτους δια γρονθοκτυπημάτων και δια λακτισμάτων, του Άγρα εκτάδην επί του εδάφους απλωθέντος.

Εκ τούτων, τον μεν Λόγγον Ζαφείριον τη επιμονή του Βουλγάρου Ζλατάν άφησαν ελεύθερον, και τον απέστειλαν συνοδεία οδηγού τινός μέχρι Δραζιλόβου, τοποθεσία χωρίου τινός επί του Βερμίου, πλησίον της Ναούσης. Τους δε άλλους δύο, προς διαπόμπευσιν τους εγύριζαν εις όλα τα χωρία Αλμωπίας, προς ενθάρρυνσιν του καταρρακωμένου ηθικού των, συνεπεία των επανειλημμένων εκ μέρους των ανταρτικών σωμάτων πληγμάτων των. Και τελικώς τους απηγχόνισαν επί κλάδου καρυοδένδρου, κάτω του χωρίου Τεχόβου (σήμ. Καρυδιάς).

Ο ως είρηται φαρμακοποιός κ. Αρνής, κατά πληροφορίαν μου εξ άλλης πηγής, επέδειξε κατά τους χρόνους εκείνους του Μακεδονικού Αγώνος θάρρος και ψυχραιμίαν παρά την Τουρκικήν τρομοκρατίαν νοσηλεύων Εθν.ικούς υπερασπιστάς και τραυματίας, δοθέντος ότι απηγορεύετο νοσηλεία οιονδήποτε τραυματίου και ασθενούς άνευ αδείας ή παρουσίας κατά την νοσηλείαν των Τουρκικών αρχών, πας δε παραβάτης συλαμβανόμενος υπέκειτο εις συνεπείας οδυνηράς, ξυλοδαρμού, φυλακίσεως ή άλλας συνεπείας, κατά την βούλησιν των Τουρκικών τούτων Αρχών.

Πέτρος Πετρίδης, ετών 70, βιομήχανος και κάτοικος Ναούσης 2-3-1958.

Κληθείς ο εις παρακειμένην τράπεζαν του καφενείου, όπου συνδιαλεγόμεθα με τον κ. Αρνήν, καθήμενος κ. Πέτρος Πετρίδης, βιομήχανος Ναούσης, ουδέν είχε να προσθέση επί των υπό του κ. Αρνή αξιοπίστως αναφερομένων.

Της συζητήσεως εκτεινομένης, αναφέρθη ούτος και περί του εν Εδέσση και τη περιφερεία Εδέσσης ομιλουμένου τοπικού σλαυικού ιδιώματος, ότι, καθ'α τουλάχιστον εγνώριζεν από του πάπου του Χ΄΄Χριστοδούλου Πετρίδου, γεννηθέντος το1824 εις Δραζίλοβον, χωρίον της περιφερείας Ναούσης, και αποβιώσαντος εν Ναούση το 1912, εις ηλικίαν 88 ετών το τοπικόν σλαυικόν ιδίωμα το ομιλούμενον εν Εδέσση και τη περιφερεία Εδέσσης προ του 1600 ουδόλως ωμιλείτο εις την πόλιν τουλάχιστον της Εδέσσης, όπου οι πάντες την Ελληνικήν γλώσσαν ωμίλουν.

Παρά την αποκλειστικότητα του ενδιαφέροντός μου των πληροφοριών, όσον αφορά τους Άγραν και Μίνγκαν, λόγω της σοβαρότητος της πληροφορίας ταύτης του κ. Πετρίδου, παρεκάλεσα τούτον να μοι αφηγηθή πλήρως ό,τι από του προπάππου του εγνώριζε, ευχαρίστως ικανοποιήσας την παράκλησίν μου ταύτην παρουσία του γέροντος κ.Αρνή, γνωρίζοντας τον προπάππον του, του ιατρού κ. Απ. Χρονίδου, και άλλων.

Ο προπάππος μου Χ΄΄Χριστόδουλος Πετρίδης, αρχίζει ο βιομήχανος κ. Π. Πετρίδης, ήτο λόγιος εκ των σπανίων την εποχήν εκείνην και συγγραφεύς, μεταξύ δε των χειρογράφων και συγγραμμάτων, τα οποία κατέλειπε εις την οικίαν μας, υπήρξε και ένα χειρόγραφον, το οποίο ωμίλει περί του γλωσσικού ιδιώματος Εδέσσης και περιφερείας Εδέσσης.

Και συγκεκριμένως, ότι ουδείς Εδεσσαίος προ 200 ετών, της χρονολογίας αρχομένης από του έτους γεννήσεώς του 1824, ήτοι ενωρίτερον του 1600, ουδείς Εδεσσαίος ωμίλει, και η περιφέρεια αυτής, την τοπικήν ήδη σλαυικήν διάλεκτιν, ειμή μόνον την ακραιφνεστάτην ελληνικήν γλώσσαν. Μετά δε το 1600 υπεισήλθεν η σλαυική τοπική έκτοτε διάλεκτος, ελλείψει παιδείας και σχολείων, αλλά κυρίως δια τους εξής λόγους:

Οι εναπομείναντες ενταύθα βούλγαροι, μετά την κατατρόπωσιν και εκδίωξίν των υπό των Βυζαντινών, διεσπάρησαν εις διάφορα αγροκτήματα και οικίας Ελλήνων, ως υπηρέται ή δουλοπάροικοι. Ελάχιστοι βεβαίως ήσαν και θα αφωμοιούντο Εθνικώς και γλωσσικώς υπό των Μακεδόνων εις ομαλάς περιστάσεις κυριάρχου Ελληνικού Κράτους, ουχ ήττον όμως η προτίμησις των Τούρκων, παρατεινομένη, να ασκούν το παιδομάζωμα εκ του Ελληνικού αποκλειστικώς στοιχείου, δεν ηυνόουν την Εθνικήν και γλωσσικήν των βουλγάρων αφομοίωσιν υπό των Ελλήνων.

Εξ άλλου, οι Τούρκοι εφαρμόζοντες ακόμη την πολιτικήν του «διαίρει και βασίλευε», προς

εδραίωσιν της κυριαρχίας των, υπεστήριζον άνευ λόγον ή αιτίας πολλάκις, τους ως υπηρέτας ή δουλοπαροίκους των Ελλήνων βουλγάρους, ίνα ευρίσκουν αφορμάς διώξεως των Ελλήνων, καταδιώκοντες αμειλίκτως τους Έλληνας τους οποίους και εθεώρουν δυναμικά στοιχεία, ικανά ανατροπής των.

Προς αποφυγήν των αφορήτων διωγμών και βασανιστηρίων των οι Εδεσσαίοι οι της περιοχής των κάτοικοι, ηναγκάζοντο να εκμαθάνουν την γλώσσαν των δουλοπαροίκων και υπηρετών των, ίνα τους ομοιάζουσι και ως μη Έλληνες να μη τυγχάνουν των αφορήτων διώξεών των υπό των Τούρκων.

Υπό τοιαύτας γεννησιουργούς συνθήκας επεκράτησε αυτό το τοπικώς ιδιωματικόν γλωσσικόν κράμα, το οποίον απαρτίζεται από περισσοτέρας ίσως ελληνικάς και τουρκικάς ρίζας, και ολιγωτέρας σλαυικάς, δι'ο και αι τοπικαί αυταί εν Μακεδονία γενικώτερον σλαυικαί διάλεκτοι, ως ιδιωματικαί, ουδεμίαν έχουν σχέσιν εξαρτήσεως από την κυρίως βουλγαρικήν και την κυρίως σερβικήν γλώσσαν.

Ταύτα ακριβώς έχων υπ' όψιν και ο Ταμίας της επιτροπής Ανταρτικού Αγώνος Εδέσσης αείμνηστος Χ΄΄Νίκος, και εν ειρωνεία διαλεγόμενος, έλεγε ταύτα χάριν παραδείγματος:

1.*Πέτρο του γιαντέ τρέσκατα.* Κατά κυριολεξίαν ερμηνευομένη η πρότασις σημαίνει: Ο Πέτρος έφαγε τον πυρετόν, αλλ' υπενόει ότι ο Πέτρος έφαγε τα περιττώματα.

2.*Νόγκου κλάϊνια ουτ Κόλου του να Μήτητου.* Κατά κυριολεξίαν ερμηνευομένη και η πρότασις αύτη σημαίνει «πολλούς χαιρετισμούς από τον Νικόλα εις τον Δημήτρην» παραλλήλως υπεννόει εκείνος «πολλές φύσες (πορδές) από τον εφεδρώνα (οπίσθιον) εις την μύτην του».

Ο κ. Πετρίδης ανέφερεν επί τούτοις δια τον προπάππον του Χ΄΄Χριστόδουλον Πετρίδην, ότι μεταξύ των χειρογράφων του υπήρξε και «ο Κήρυκος» όνομα του πάππου του αειμνήστου προπάππου του Χ΄΄Χριστοδούλου, εις ο διελάμβανε τόσον την γενεολογικήν ιστορίαν της οικογένειάς του, όσον και όλα τα ήθη και έθιμα των τότε χρόνων της Ναούσης.

Ωσαύτως είχε συγγράψει και την ιεράν Ακο-

Ο Τέλλος Αγρας στο βάλτο

λουθίαν του Αγίου Θεοφάνους, πολιούχου της Πόλεως Ναούσης σήμερον, αφού προηγουμένως είχε μεταφέρει την κάραν του Αγίου, εκ της Ιεράς Μονής του Προδρόμου Βεροίας, διατηρουμένην ήδη εν Ναούση εις τον ναόν της Παναγίας.

Ο αείμνηστος Χ΄΄Χριστόδουλος ησχολήθη και με την υδροστατικήν, συγγράψας σχετικώς με θέματα της Υδροστατικής, συγγράψας και άλλας πολλάς συγγραφάς, τας οποίας δεν ενθυμούμαι, επιλέγει ο κ. Πετρίδης, ατυχώς όμως ελεηλατήθησαν πάντα ταύτα και προφανώς εκάησαν υπό των σλαυοσυμμοριτών, μεθ' όλων των επίπλων μου και του ρουχισμού της οικογένειάς μου, κατά την επιδρομήν των εν Ναούση της 11ης /1/1949.

Συνεχίζεται

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΣΤ. ΒΑΛΣΑΜΙΔΗ

ΝΑΟΥΣΑ 1892-1906

Των π. Αθανασίου Νίκου
Αλέξανδρου Οικονόμου
Πέτρου Στοϊδη

Ο συγγραφέας κ. Ε. Βαλσαμίδης

Η έκδοση ενός νέου βιβλίου αποτελεί από μόνη της ένα σημαντικό γεγονός, ένα *«παράθυρο στον κόσμο της γνώσης»*. Όταν μάλιστα η συγγραφή προέρχεται από τα σπλάχνα της χειμαζόμενης εργασιακά και όχι μόνο πόλης μας, αποκαλύπτοντας πτυχές της ιστορίας και του πολιτισμού της, τότε αποκτά και άλλες διαστάσεις. Θα έλεγε κανείς πως η συνεχής, τα τελευταία χρόνια, έκδοση βιβλίων που αναφέρονται στις διάφορες πτυχές της πλούσιας ιστορίας της πόλης μας, ανανεώνει τις ρίζες της, σφυρηλατεί τους δεσμούς με το παρελθόν, γαλουχώντας το μέλλον του λαού της. Ίσως αυτό να είναι η αντίστασή μας. Η αντίσταση μιας πόλης που φθίνει οικονομικά και έχει το κουράγιο να δημιουργεί πνευματικά, κοιτώντας κριτικά στο παρελθόν της και ατενίζοντας με αισιόδοξη(;) διάθεση το μέλλον της.

«Το Έθνος πρέπει να μάθει να θεωρεί εθνικόν ό,τι είναι αληθές» διακήρυττε ο εθνικός μας ποιητής Δ. Σολωμός. Η ιστορία ενός έθνους, το lux veritatis (φως της αλήθειας), κατά τον Κικέρωνα, αποτελεί κληρονομιά και πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ένα διαρκές παρόν από τους νεότερους. Όταν ταυτόχρονα οι ιστορικές αυτές στιγμές αποτελούν ένα κομμάτι της σύγχρονης ζωής μας τότε δημιουργούν μια επιπλέον υποχρέωση. Να τις γνωρίσουμε στις πτυχές τους και να τις αξιοποιήσουμε σε καιρούς ιδιαίτερα δύσκολους για τον τόπο, συμβάλλοντας ο καθένας με τον τρόπο του στη διάσωση της συλλογικής μνήμης και στη διαμόρφωση ιστορικής αυτοσυνειδησίας μακριά από κραυγές και στείρα συνθηματολογία.

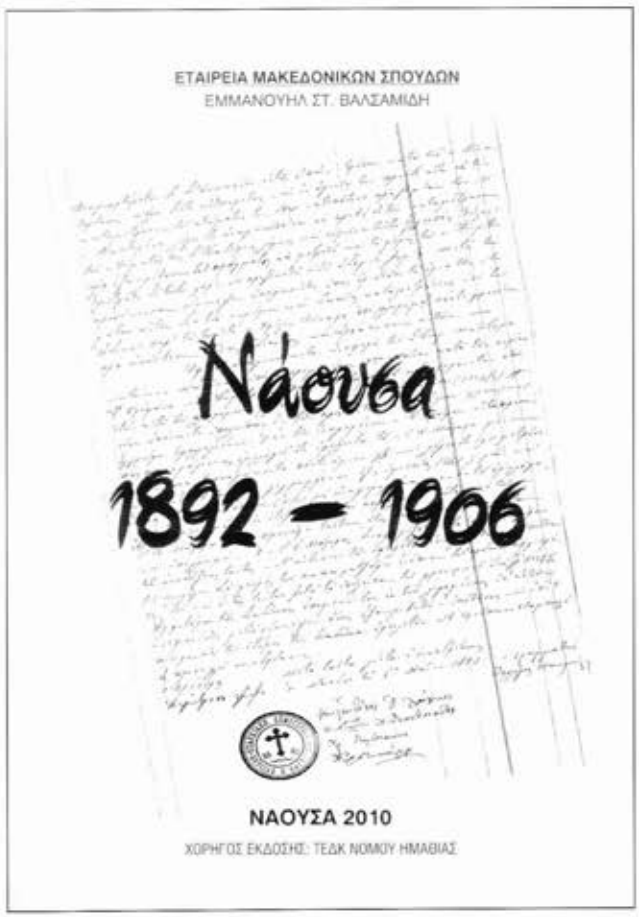

Με γνώμονα αυτές τις γενικές αρχές και με βαθιά συνείδηση των προκλήσεων που ορθώνονται μπροστά μας, ο ακούραστος ερευνητής της τοπικής μας ιστορίας κ. Μανόλης Βαλσαμίδης αποκαλύπτει το αποτέλεσμα του πολύχρονου και πολύμοχθου αλλά συναρπαστικού ταξιδιού στον πλούτο των Κωδίκων, κυρίως *«της Ορθοδόξου Ελληνικής Κοινότητος Ναούσης»*, για την κρίσιμη δεκαπενταετία της Νάουσας στα χρόνια της ύστερης τουρκοκρατίας (1892-1906). *«Δεν καταγράφονται τα πάντα»*, σημειώνει ο συγγραφέας. *«Οι πληροφορίες που συνελέγησαν, είχαν ως στόχο την κατανόηση των γεγονότων, κατανόηση που λειτουργεί ως προστατευτικό δίχτυ για τον συγγραφέα και ως περιρρέουσα ατμόσφαιρα – πλαίσιο για ασκήσεις προβληματισμού του αναγνώστη και την όξυνση της ιστορικής κρίσης»*.

Οι Α. Οικονόμου, Π. Στοΐδης, και π. Α. Νίκου παρουσιάζουν το βιβλίο στο δημοτικό θέατρο Νάουσας

Στον πρώτο τόμο του έργου (θα ακολουθήσουν άλλοι δύο τόμοι για τις επόμενες δεκαετίες) «εκτίθενται οι εξελίξεις στη ζωή της Νάουσας δύο περιόδων, της Αρχιερατείας του Κοσμά Ευμορφόπουλου του Μαδυτινού και του εκ Κωνσταντινουπόλεως Κωνστάντιου Ισαακίδου. Οι δράσεις της Κοινότητας καλύπτουν την κρίσιμη 15ετία 1892 – 1906». Ο συγγραφέας αναφέρεται στο γεγονός της διάσωσης του πρωτογενούς υλικού: *«Αρά Λάκη, παιδί μου, βλέπω χειρόγραφα βιβλία που μπορεί να σε ενδιαφέρουν. Τι να κάνω;» - «Παπα-Αναστάση, έρχομαι». Κάποιος έδωσε στον παπα-Αναστάση Σαράτση την εντολή να κάψει από την παλιά Μητρόπολη έπιπλα και παλιά κατεστραμμένα βιβλία. Με το τηλεφώνημα σώθηκαν τα βιβλία μέσα από τη φωτιά! Και χάρη στον παπα-Αναστάση η ασυνεχής ιστορία της Νάουσας καλύπτει τα κενά της.»*

Τον τόμο προλογίζει ο αντιπρόεδρος του Δ.Σ. της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, που είχε την ευθύνη της έκδοσης, καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ. κ. Αθανάσιος Καραθανάσης, ενώ χαιρετίζει. ο πρόεδρος της χορηγού ΤΕΔΚ Ημαθίας κ. Κων/νος Καρέλης, Δήμαρχος Μελίκης, ο οποίος σημειώνει ότι *«η εργασία του Εμμανουήλ Βαλσαμίδη, για την Κοινοτική Αυτοδιοίκηση της Νάουσας στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα, αποτελεί πολύτιμο οδηγό για την Ελληνική Τοπική Αυτοδιοίκηση του 21ου αιώνα»*.

Το βιβλίο εκτείνεται σε 459 σελίδες, διαρθρωμένο σε δύο κύρια μέρη. Στο **Α΄ Μέρος, Περίοδος ΚΟΣΜΑ 1892 – 1895**, προτάσσεται η *Εισαγωγή* του συγγραφέα και ακολουθούν 21 κεφάλαια. Το **Β΄ Μέρος, Περίοδος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΥ 1895 – 1906** εκτείνεται σε 36 κεφάλαια και κλείνει με τον *Επίλογο* του συγγραφέα. Ακολουθούν δύο μικρότερα μέρη, το **Γ΄** με τους πίνακες – ξεχωρίζει ο ενιαίος πίνακας των «στεφάνων» και τέλος το **Δ΄ Μέρος**, όπου ο συγγραφέας παραθέτει την πλουσιότατη βιβλιογραφία του.

Ο Μητροπολίτης Κοσμάς (Ευμορφόπουλος)

ΜΕΡΟΣ Α΄, ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΚΟΣΜΑ 1892 – 1895

Η Κοινότητα αποτελούσε ουσιαστικό στοιχείο στην οργάνωση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, που από εισπρακτικός εκπρόσωπος της δημοσιονομικής πολιτικής του κατακτητή εξελίχθηκε, μέσα στους αιώνες της δουλείας, σε κοινωνικό θεσμό συντήρησης και ανάπτυξης του σκλαβωμένου νεοελληνισμού. Αυτού του θεσμού που εδραιώνεται στη Νάουσα την εποχή αυτή ο συγγραφέας αποκαλύπτει στα βασικά του χαρακτηριστικά, διαγράφοντας το ιστορικό του περίγραμμα στην Εισαγωγή του βιβλίου. *«Η Ελληνική Κοινότητα Ναούσης πρωτοπορεί. Όπως καταγράφεται στην ανά χείρας εργασία»*, σημειώνει ο κ. Βαλσαμίδης *«η Νάουσα εκ των πρώτων πόλεων στη Μακεδονία αποκτά Κανονισμό και οργανώνεται από τη βάση μέχρι την κορυφή δημοκρατικά... Βάση του συστήματος είναι η ενορία... Όργανα της Κοινότητας είναι η Αντιπροσωπεία, η Δημογεροντία, η Εφορία των Σχολών και η Εκκλησιαστική επιτροπή. Όλα τα παραπάνω σώματα, «σωματεία», προεδρεύονται από τον Μητροπολίτη της επαρχίας και τελούν υπό τη σκέπη του Οικουμενικού Πατριαρχείου...»*, σε μια πόλη που *«εμπλέκονται την περίοδο αυτή έξι πηγές εξουσίας»*.

Στην κυρίως αφήγηση του βιβλίου ο συγγραφέας αναφέρεται στην προσωπικότητα του νέου μητροπολίτη Βεροίας και Ναούσης από τον Απρίλιο του 1892, σε ηλικία 33 ετών, Κοσμά Ευμορφόπουλου από τη Μάδυτο της Θράκης. Ο Κοσμάς διακρίθηκε για τα ποιμαντορικά και διοικητικά του προσόντα, τη μουσική του παιδεία και την καλλιφωνία του, με την οποία καταγοήτευσε τους φιλόμουσους Ναουσαίους.

Ο Κανονισμός της Κοινότητας του 1892 περιλαμβάνει 30 άρθρα και σ' αυτά περιγράφονται η δομή και η περιουσία της Κοινότητας, οι δικαιούμενοι να εκλέγουν και να εκλέγονται, η δικαιοδοσία και τα καθήκοντα της εκκλησιαστικής επιτροπής, οι οικονομικοί πόροι των εκκλησιών και η εφορεία των σχολείων. Σύμφωνα με τον Κανονισμό, τα διοικητικά όργανα της «Ορθοδόξου Ελληνικής Κοινότητος Ναούσης» είναι τα εξής:

-Η Επαρχιακή Δημογεροντία

-Η Επαρχιακή Συνέλευση (επαρχίας Βεροίας και Ναούσης)

-Η Γενική Συνέλευση των πολιτών Ναούσης

-Τα Εκλογικά τμήματα-Ενορίες

-Η Αντιπροσωπεία Το κεντρικό όργανο της εξουσίας της κοινότητας.

-Η Δημογεροντία

-Η Εφορεία των Σχολών

-Η Εκκλησιαστική Επιτροπή

Όπως σημειώνει ο μελετητής, ο Κανονισμός αποτελεί μοχλό ανάπτυξης και πλαίσιο ευταξίας. Είναι μάλιστα χαρακτηριστική η εμμονή του Μητροπολίτη Κοσμά, που προΐσταται στις πιο σοβαρές συνεδριάσεις της Αντιπροσωπείας, στην πιστή εφαρμογή του.. Είναι η περίοδος της σύγκρουσης των μερίδων Περδικάρη και Λόγγου, η μετάβαση από τον Κοτζαμπασηδισμό στον Τσορμπατζηδισμό.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν οι πίνακες που συνέταξε ο μελετητής με τα ονόματα των αντιπροσώπων που εναλλάχθηκαν στην περίοδο αυτή, από τους οποίους προκύπτει ότι από τους συνολικά 33 άνδρες οι 19 ανήκουν στους πλουσιότερους της πόλης, 11 στους λιγότερο πλούσιους και 3 μόνο από τη μέση τάξη, από τις ενορίες του Αγ. Γεωργίου ο ένας και της Παναγίας οι άλλοι δύο.

Αναφέρονται τα σχολεία της Νάουσας οι πόροι και ο τρόπος λειτουργίας τους (Νηπιαγωγεία, Σχολεία Αρρένων, Παρθεναγωγείο, Ελληνική Σχολή και ακόμη τρεις ανώτερες τάξεις οι ζ΄, η΄ και θ΄ που είναι σε λειτουργία), οι τέσσαρες ενορίες που υφίσταντο τότε (Μεταμορφώσεως, Αγίου Γεωργίου, Αγίου Μηνά και Παναγίας), τα ονόματα των εκλεγέντων επιτρόπων όλων των ενοριών, οι πόροι των εκκλησιών αλλά και το μονοπώλιο κηροπώλησης από τις ενορίες που αποφασίζεται την συγκεκριμένη χρονική περίοδο, γεγονός που

προκαλεί αντιδράσεις και επώνυμων Ναουσαίων, οι οποίοι αντιδρούν είτε προασπιζόμενοι το ορθό κατά τη γνώμη τους ή άλλοι σκόπιμα, για λόγους γοήτρου ή για να συσπειρώσουν πολιτικά τον λαό γύρω τους. Σχολιάζονται τα προβλήματα στις σχέσεις ενορίας και «κοινού», προβλήματα που προκύπτουν από την πρόσδεση της ενορίας στο άρμα της Κοινότητας. Όπως σημειώνει ο συγγραφέας, οι γενναίες δωρεές πλουσίων οικογενειών της Νάουσας για το κτίσιμο των ναών, τους κάνουν να συμπεριφέρονται με έπαρση και να θεωρούν τους ναούς κτήμα τους!

Ο συγγραφέας καταγράφει με αναλυτικούς πίνακες κατά ενορία την κοινωνική διαστρωμάτωση της Νάουσας το 1892 με συνολικά 800 χριστιανικές οικογένειες και διαπιστώνει πως *«στους πίνακες δεν αναφέρονται οικογένειες Α΄ τάξεως, αν και υπάρχουν πλέον εργοστάσια και εργοστασιάρχες. Η άρνηση των πλουσίων να συνεισφέρουν εκείνα που τους αναλογούν για τη χορηγία φανερώνει διάθεση αμφισβήτησης της απόλυτης εξουσίας του οικείου Μητροπολίτη»*. Μερικές χαρακτηριστικές λεπτομέρειες: *«Η ολιγαριθμότερη ενορία είναι του Αγίου Μηνά (21,75/%), η οποία όμως έχει το μεγαλύτερο ποσοστό πλουσίων και ευκατάστατων οικογενειών (44,95%). Το γενικό ποσοστό των εύπορων πολιτών της πόλης είναι 13,58 %. Η ενασχόληση όμως μιας μερίδας πλουσίων με τη βιομηχανία εισάγει νέες δυναμικές ανάπτυξης, αλλά και κοινωνικών αναταραχών, δυστυχώς όχι ολιγοχρόνιων»*.

Αναφερόμενος στη ιστορία των εξωκοινοτικών θεσμών, ο συγγραφέας ερευνητής παρατηρεί πως είναι βέβαιο ότι *«η Κοινότητα αγνοεί τον τίτλο και την αρχή του Δημάρχου. Είναι διοικητικό αξίωμα της αντίπερα όχθης, της κυβέρνησης... Πουθενά, ποτέ στα αρχεία δεν είδα»*, σημειώνει ο κ. Βαλσαμίδης, *«να συνοδεύεται το όνομα ή η υπογραφή του εν ενεργεία Δήμαρχου με τον τίτλο του Δημάρχου...»* Και καταλήγει: *«Η εξουσία όμως, την οποία διεκδικούν, θεσμικά έχει εκχωρηθεί από τον Σουλτάνο στην Εκκλησία και στις Ελληνικές Ορθόδοξες Κοινότητες, και εκεί οι ταγοί της Εκκλησίας προασπίζονται κατά το πλείστον με επιτυχία τους Κοινοτικούς θεσμούς κατά πάσης αυθαιρεσίας»*. Δηλωτικό της ιδιαίτερης βαρύτητας που αποδίδει ο συγγραφέας στο ρόλο των δημάρχων είναι η παράθεση σχολίων από σχετική εργασία του Τάκη Μπάιτση: *«όλοι οι πιο πάνω Δήμαρχοι μπορούν να πάρουν τον χαρακτηρισμό του τυπικού και υπηρεσιακού άρχοντα, γιατί αυτό που περισσότερο από όλα πρόσεξαν ήταν τα προσωπικά τους συμφέροντα και όχι τα δημοτικά»*.

Η τελευταία αναφορά του συγγραφέως στην περίοδο του Μητροπολίτη Κοσμά είναι σχετική με το συγγραφικό έργο του Κοσμά που είναι έργο μουσικολογικό. Πρόκειται για τον «Ποιμενικό Αυλό» που εκδόθηκε το 1897 από το εν Αθήναις τυπογραφείο Σπυρίδωνος Κουσουλίνου, όταν ο Κοσμάς ήταν Μητροπολίτης Πελαγωνίας με έδρα το Μοναστήρι (Μπιτώλια) και το οποίο το χρησίμευσε ως βασικό βιβλίο διδασκαλίας της πατρώας μουσικής για πολλά χρόνια από πολλούς δασκάλους. Το σχόλιο του συγγραφέα για την περίοδο του Κοσμά παρατίθεται αυτούσιο: «Η αρχιερατεία του Μητροπολίτη Κοσμά έδωσε το μέτρο της τάξης, της νομιμότητας, της αγάπης και της προσφοράς στον τόπο. Ο ίδιος ο Μητροπολίτης, πιστός στις αρχές του δικαίου, ήταν υπόδειγμα δραστήριου ποιμενάρχη. Οι επικεφαλής της πόλης δεν τον συνέδραμαν. Στάθηκαν ανταγωνιστικά απέναντί του. Άξιζαν καλύτερης τύχης και ο Μητροπολίτης Κοσμάς και η πόλη της Νάουσας».

ΜΕΡΟΣ Β'- Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΥ 1895-1906

Το Β' μέρος του έργου αφορά στα Κοινοτικά πράγματα στη Νάουσα κατά την περίοδο της αρχιερατείας του Μητροπολίτη Κωνστάντιου, ο οποίος διαδέχθηκε τον Κοσμά στο θρόνο της Μητρόπολης Βεροίας & Ναούσης (1895-1906). Μετά την παράθεση ενός

Ο Μητροπολίτης Κωνστάντιος (Ισαακίδης)

σύντομου βιογραφικού του νέου Μητροπολίτη, ο κ. Βαλσαμίδης σημειώνει επιγραμματικά τα γεγονότα που σημάδεψαν τη θητεία του στην περιοχή μας (πυρπόληση και ανοικοδόμηση του Αγ. Αντωνίου Βέροιας, αντιμετώπιση της δράσης των σχισματικών Βουλγάρων στον κάμπο και των Ρουμανιζόντων στη Βέροια και το Βέρμιο, η μέριμνα για τη μισθοδοσία δασκάλων σε επτά βουλγαρόγλωσσα χωριά, η κατάληψη της «Έξω Παναγιάς» από τους Ρουμούνους, το χτίσιμο Κοινοτικού σχολείου στη Βέροια, η απέλπιδα και αποτυχημένη προσπάθεια συμφιλίωσης των αντιμαχόμενων μερίδων στη Νάουσα, η προσπάθεια για την ανέγερση Μητροπολιτικού οικήματος στη Νάουσα, ο διορισμός ιεροκήρυκα στη Νάουσα και η αποκατάσταση αποσχηματισθέντων σχισματικών χωρίς τη γνώμη του Πατριαρχείου).

Από την αρχή ο Κωνστάντιος προσπάθησε να συμβιβάσει τις ενδοκοινοτικές διαμάχες στη Νάουσα, μεταξύ των δύο ισχυρών παρατάξεων, των πλουσίων Τζορμπατζήδων και των φτωχών του «Πούπουλου», την ηγετική ομάδα των οποίων όμως ήταν ο πλούσιος Κων/νος Χ'' Μαλούσης, ο γιατρός Θεοδόσιος Χ'' Δημητρίου και ο δάσκαλος Σταύρος Χωνός.

Ιδιαίτερα ασχολείται ο ερευνητής και προσπαθεί να «φωτίσει» την κατάσταση στα σχολεία της πόλης στο τέλος του 19ου αι. (1896-1897), περίοδο κατά την οποία τα σχολεία κόντεψαν να μη λειτουργήσουν καθόλου, και στην πραγματικότητα υπολειτούργησαν, λόγω των δύσκολων συνθηκών που είχαν δημιουργηθεί εξ αιτίας της αντιπαλότητας των Τζορμπατζήδων με την ανερχόμενη μερίδα των Ποπολάρων, αλλά και με τον ίδιο τον μητροπολίτη, όπως για παράδειγμα με θέμα που είχε να κάνει με το επί των προικών δικαίωμα των σχολείων και μάλιστα αυτών που έρχονταν στη Νάουσα από άλλες κοινότητες, για το οποίο ο μητροπολίτης είχε διαφορετική άποψη από τους ναουσαίους προκρίτους. Η αντιπαράθεση αυτή έφτασε μέχρι του σημείου η Αντιπροσωπεία να ζητήσει από το Πατριαρχείο την παύση του Μητροπολίτη Κωνστάντιου το Μάιο του 1898!

Ποικίλες περιπτώσεις συμβάντων στο γίγνεσθαι της Νάουσας παρουσιάζονται στο βιβλίο, μεταξύ των οποίων τα αποτελέσματα των εκλογών για τα μέλη της Κοινοτικής Αντιπροσωπείας στους τέσσαρες ενοριακούς ναούς της πόλης. «Φτάνουν πλέον, προς Θεού, οι συνεχείς διαπληκτισμοί, οι ακατάπαυστες αντεγκλήσεις, η φθοροποιός εμπάθεια και η επί τόσα χρόνια διαρκής διχόνοια. *Δώστε το παράδειγμα της αλλαγής...*», λέει ο Κωνστάντιος, σε σχετική του παραινετική επιστολή μετά τις εκλογές

Ανάμεσα στα σημαντικότερα γεγονότα αυτής της περιόδου, όπως καταγράφονται στους Κώδικες της Αντιπροσωπείας, περιλαμβάνεται η από-

Την παρουσίαση παρακολούθησαν μεταξύ των άλλων οι καθηγητές Α. Καραθανάσης και Ι. Κογκούλης, Κοσμήτορας Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ, ο Μητροπολίτης Βεροίας & Ναούσης κ. Παντελεήμων, ο Νομάρχης Ημαθίας κ. Καραπαναγιωτίδης, ο Πρόεδρος της ΤΕΔΚ κ. Καρέλης, δήμαρχος Μελίκης, ο δημοτ. σύμβουλος κ. Ευθυμιάδης κλπ

φαση των Οσλιανιτών κατοίκων της Νάουσας να ανεγείρουν με δικές τους δαπάνες νηπιαγωγείο (πρόκειται για τον σημερινό α΄ όροφο του 4ου Δημοτικού σχολείου, του οποίου ο β΄ όροφος κατασκευάστηκε αργότερα με δαπάνη του βιομηχάνου Σεφερτζή (εξ ου και «Σεφέρτζειο»), τη διαπίστωση της αύξησης του αριθμού των μαθητών, τον έλεγχο της συμπεριφοράς εκτός σχολείου κάποιων διδασκάλων (δημόσια χαρτοπαιξία), τον διακανονισμό της μισθοδοσίας των δασκάλων αλλά και την επιχορήγηση του μητροπολίτη, η οποία συγκεντρώνεται με βάση καθαρά «ταξικά» κριτήρια, ανάλογα δηλαδή με την προκαθορισμένη εισφορά ανά «τάξη» του καθενός από όσους παντρεύονταν την κάθε χρονιά σε κάθε ενορία.

Δεν λείπουν οι αναφορές στον Μακεδονικό αγώνα την περίοδο αυτή όπως καταγράφονται μέσω των επιστολών Κατεχάκη και άλλων προς το εθνικό κέντρο. Στην αρνητική παρουσίαση των προκρίτων της πόλης από τον Κατεχάκη ο ερευνητής αντιπαραθέτει την πιο διπλωματική και σε κάποιες περιπτώσεις φιλική αντιμετώπισή τους από το προξενείο Θεσσαλονίκης. Οι ναουσαίοι προύχοντες ήταν επιχειρηματίες δεινοί, βιομήχανοι, εκμεταλλευτές του δάσους αλλά και μεγάλων περιοχών του κάμπου, όπου συναντάμε άλλη εκτίμηση των πραγμάτων και ανάλογο σεβασμό (παράδειγμα Λόγγου).

Δεν λείπουν επίσης οι αναφορές στη βιομηχανική ανάπτυξη της Νάουσας στα χρόνια της τουρκοκρατίας και σε άλλες εικόνες από τη ζωή στη Νάουσα («*χαρές*»), όταν καταγράφονται 177 νέα νοικοκυριά που παίρνουν τη σκυτάλη της προκοπής της πόλης στα χέρια τους. Ο συγγραφέας παραθέτει κατάλογο καταγραφής των γάμων και εκτίμησης προικών, όπου *«οι σημερινοί Ναουσαίοι που έχουν ρίζες πλέον του αιώνα στον τόπο, θα βρουν τις γιαγιάδες και τους παππούδες τους»*.

Στο τελευταίο κεφάλαιο του πονήματός του ο κ. Βαλσαμίδης είναι ιδιαίτερα καυστικός για τη μετάθεση του Κωνστάντιου, άδοξο τέλος της θητείας του. *«Η διοίκηση είναι τέχνη και πολύ δύσκολη μάλιστα, όταν ασκείται σε δύσκολους ανθρώπους. Και οι Ναουσαίοι είναι δύσκολοι. Παρά ταύτα, έδωσαν στον Κωνστάντιο τα όσα μετά από συνεχείς εκπτώσεις συμφώνησαν. Οι Βεροιείς, όχι. Ακολούθησε Πατριαρχική επιστολή που προέτρεπε τους Βεροιείς να αποδώσουν τα οφειλόμενα στον ιεράρχη που πλέον δεν είχε κανέναν απολύτως πόρο ζωής»*.

Η μεγαλύτερη προσφορά, της νέας προσπάθειας του Μανόλη Βαλσαμίδη αποκαλύπτεται με τη φράση στον Επίλογο: *«Είναι ωραίος ο τόπος μας, εξαιρετικά εργατικοί, αγαπητοί και άξιοι κάθε σεβασμού οι άνθρωποί του. Η αγάπη τους και η αγάπη μου γι' αυτούς και τον τόπο ελάφρυναν το επίπονο έργο μου... Βάλαμε ένα καλό θεμέλιο για την παραπέρα οικοδόμηση της Ιστορίας της Παιδείας, την ιστορία της Νάουσας... ή, αν θέλετε, ανοίγοντας νέους ορίζοντες στους εξειδικευμένους ερευνητές για περαιτέρω έρευνα και ανοίγοντας ορίζοντες για διορθωτικά βήματα στην πορεία του τόπου»*.

Αντί επιλόγου

Η συνομιλία με το παρελθόν σε μια εποχή τεχνολογικού θριάμβου φαντάζει συχνά σαν νοσηρή φαντασία κάποιων ρομαντικών, προορισμένη να βάλει φραγμούς στην εξέλιξη και να σφραγίσει τις πόρτες του μέλλοντος. Ωστόσο, όσοι πραγματικά εργάζονται για την πρόοδο και την ευημερία αυτού του τόπου, γνωρίζουν καλά πως η ιστορική συνείδηση αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο σε κάθε μας προσπάθεια να οικοδομήσουμε κάτι νέο και είναι εγχειρίδιο πολύτιμο για όλες τις επιστημονικές και πνευματικές μας κατακτήσεις. Αυτή εμπνέει τους αγώνες μας για το σήμερα και το αύριο, μας θωρακίζει με αξίες και ιδανικά και σηματοδοτεί την αποστολή μας στο σύντομο αυτό χρονικό διάστημα που θα ενώσει το παρελθόν με το μέλλον, ενώ στο τέλος από τη δική της έμπειρη ματιά κρίνεται η σπουδαιότητα των έργων μας.

Η πόλη μας έχει ανάγκη από αυτούς τους ανθρώπους, τους «δοσμένους» στο σκοπό τους, ανθρώπους, που όταν τους δοθεί ο χώρος τους, υλοποιούν την αρχιμήδεια ρήση *«και τα γαν κινήσω»*.

Νάουσα, 9 Μαΐου 2010

ΤΟ ΩΔΕΙΟ ΜΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Της Βασιλικής Στάνιου – Χατζηκώστα (χορωδού)

Χρυσοπράσινο φύλλο ριγμένο στο πέλαγο.... τραγούδησαν οι χορωδοί μας στην Κύπρο και απέσπασαν τις καλύτερες εντυπώσεις και τα θερμότερα χειροκροτήματα.

Αναφέρομαι στο ταξίδι του μουσικού σωματείου "ΩΔΕΙΟ ΝΑΟΥΣΑΣ" στη Μεγαλόνησο κατά το 4ήμερο από 25-28 Μαρτίου 2010, προσκεκλημένο από τη δημοτική χορωδία της πόλης Δερύνειας, για να συμμετάσχει στις εορταστικές εκδηλώσεις για την 25η Μαρτίου 1821 και την 1η Απριλίου 1955 (ημερομηνία ίδρυσης της ΕΟΚΑ και της έναρξης του αγώνα κατά των Άγγλων). Η χορωδία, συνοδευόμενη και από την μαντολινάτα, έλαβε μέρος σε δύο εκδηλώσεις: την πρώτη μέρα στην Αγία Νάπα και τη δεύτερη στη Δερύνεια, όπου έγινε πανδημοτικός εορτασμός με τη συμμετοχή και άλλων μουσικών και χορευτικών σχημάτων, αλλά και της τοπικής χορωδίας. Τη συγκεκριμένη εκδήλωση τίμησαν με την παρουσία τους οι αρχές της πόλης και της γύρω περιοχής, αλλά και ο πρέσβης της Ελλάδας στην Κύπρο. Το συγκρότημά μας καταχειροκροτήθηκε όπως πάντα και στο τέλος ανταλλάχτηκαν αναμνηστικά δώρα των δύο πόλεων, σχετικά με την ιστορία και την παράδοση. (φωτο.1)

Και τις δύο βραδυές ακολούθησαν πλούσια γλέντια με φαγοπότι και χορό. Το ίδιο έγινε και την τελευταία βραδυά, που ήταν και η αποχαιρετιστήρια.. Λαϊκό το φαινόμενο θα μου πείτε, αλλά μόνο σ' αυτό το ξεφάντωμα μπορέσαμε να "δεθούμε" με τους συναδέλφους μας της Δερύνειας και να έρθουμε πιο κοντά. Μιλήσαμε για τις οικογένειές μας, τις πατρίδες μας, τα προβλήματά μας, τις έγνοιες μας, τις φιλοδοξίες μας. Γίναμε φίλοι.

Εκτός όμως από το καλλιτεχνικό μέρος το ταξίδι μας είχε - όσο μας έπαιρνε- περιηγητικό, αλλά και θρησκευτικό χαρακτήρα, δεδομένου ότι διανύαμε τις τελευταίες μέρες της Μ. Σαρακοστής. Θα ήθελα να αναφερθώ σε κάποιες από τις αξιόλογες επισκέψεις μας στο νησί, σύμφωνα με το πρόγραμμα που μας ετοίμασαν οι φίλοι μας Κύπριοι:

Το Δημοτικό Μουσείο "ΘΑΛΑΣΣΑ" στην Αγία Νάπα, το οποίο άνοιξε νέους πολιτιστικούς δρόμους για την Κύπρο και δέχεται χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο, και όπως διάβασα σε τοπική εφημερίδα της Αγίας Νάπας, κατατάχθηκε ανάμεσα στα καλύτερα μουσεία της Ευρώπης

φωτο.1: Ανταλλαγή αναμνηστικών

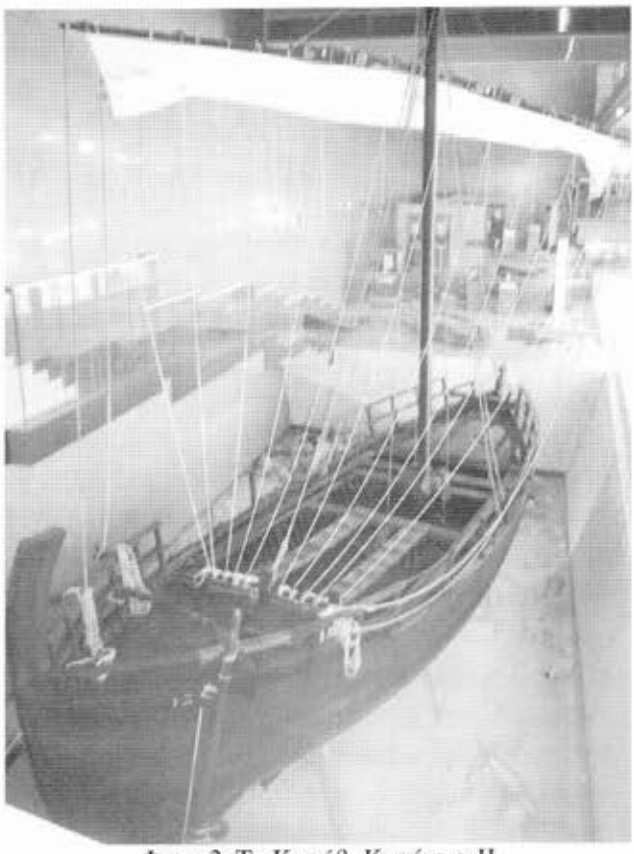

Φωτο 2: Το Καράβι Κυρήνεια ΙΙ

για το έτος 2008. Θεματογραφία του είναι η θάλασσα με τον τεράστιο πλούτο οργανισμών που διαθέτει, αλλά και τα διάφορα ευρήματα που έχουν κατά καιρούς ανασυρθεί από το βυθό της γύρω θαλάσσιας περιοχής. Το σημαντικότερο από τα εκθέματα είναι το καράβι "ΚΥΡΗΝΕΙΑ ΙΙ", το οποίο αποτελεί πιστό αντίγραφο του αρχαίου ναυαγίου των κλασσικών χρόνων, που βρίσκεται σήμερα στο κατεχόμενο κάστρο της Κυρήνειας.(φωτο2)

Αξιόλογο **στην Αγία Νάπα είναι και το ομώνυμο Μοναστήρι**, στο κέντρο της πόλης, αφιερωμένο στην Παναγία. Το όνομα "Αγία Νάπα" σημαίνει "άγιο δάσος" και επειδή η εικόνα της Παναγίας βρέθηκε εκεί, για συντομία ονομάστηκε ΑΓΙΑ ΝΑΠΑ (προσπαθήστε να το διαβάσετε ανάποδα: λέει ΠΑΝΑΓΙΑ). Αρχικά ήταν μια σπηλιά, όπως σώζεται όμως σήμερα είναι κτίσμα του 15ου αι. επί ενετικής κυριαρχίας και πλαισιώνεται από μερικά παρεκκλήσια και άλλα κτίσματα. Επί Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ευτυχώς δεν καταστράφηκε όπως άλλες εκκλησίες. Επί αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ' είχε προταθεί ως το καταλληλότερο για να καταστεί Οικουμενικό Κέντρο Διασκέψεων. Σήμερα οι εγκαταστάσεις του χρησιμοποιούνται για διάφορες ανάγκες της Κοινότητας. Στα ΝΔ του μοναστηριού είναι κτισμένος ο νέος ναός αφιερωμένος κι αυτός στην Παναγία, δυστυχώς σε νεωτεριστικό ρυθμό που δε "δένει" καθόλου με τα μοναστηριακά κτίσματα Εκεί εκκλησιαστήκαμε την Κυριακή των Βαΐων. Οι Κύπριοι ομόθρησκοί μας για "βάια" κρατούν και σκορπούν στην εκκλησία φύλλα ελιάς.

Επίσης γραφικό και όμορφο είναι το **λιμανάκι της Αγίας Νάπας** που διαθέτει μαρίνα για κότερα και ιστιοφόρα και πολλά- πολλά εστιατόρια και καφετέριες. Σε μια από αυτές μετά τον εκκλησιασμό, απολαύσαμε τον πρωινό καφέ μας. Ακόμη σ' όλη την παραλιακή ζώνη υπάρχουν πολλές άρτιες ξενοδοχειακές μονάδες, όπου κάθε χρόνο και κυρίως τα καλοκαίρια φιλοξενούν χιλιάδες τουρίστες.

Στη **Δερύνεια** επισκεφθήκαμε το Δημαρχείο, όπου ο δήμαρχος κ. Ανδρέας Σιαπάνης και το προσωπικό του μας υποδέχθηκαν θερμότατα. Μετά το σύντομο και ένθερμο χαιρετισμό του δημάρχου και την ανταλλαγή αναμνηστικών δώρων μάς κέρασαν τις περίφημες και νοστιμότατες δερυνιώτικες φράουλες. Ευωδίασε ο τόπος από άρωμα κυπριώτικης αγάπης.... Εδώ θα μου επιτρέψετε παρενθετικά να αναφέρω ότι ο δήμος της Δερύνειας από το Φεβρουάριο του 2001 έχει αδελφοποιηθεί με το γειτονικό μας δήμο

Φωτο 3: Το οδόφραγμα της ντροπής

της Πέλλας.

Στη συνέχεια πήγαμε στο **Πολιτιστικό Κέντρο της Δερύνειας.** Εκεί ζήσαμε κατά κάποιο τρόπο κι εμείς το δράμα των κατοίκων... Από το αίθριο του κτιρίου που βρίσκεται στην άκρη του ελεύθερου μέρους της Δερύνειας, μπορεί

κανείς ν' ατενίσει με διόπτρες ή και γυμνό μάτι ακόμη, την άλλοτε κοσμοπολίτικη Αμμόχωστο, που από το 1974 παραμένει "ΠΟΛΗ -ΦΑΝΤΑΣΜΑ", έρημη και ακατοίκητη, προσμένοντας την επιστροφή των κατοίκων της. Μπροστά μας το "Οδόφραγμα της ντροπής", όπως ονομάζουν οι Κύπριοι το διαχωριστικό οριακό σημείο και όπου κατά καιρούς οργανώνονται πορείες ειρήνης και αντικατοχικές εκδηλώσεις. Σε μία από αυτές, το 1996, σκοτώθηκαν ο Τάσος Ισαάκ και ο Σολωμός Σολωμού από τις άνανδρες σφαίρες των κατακτητών του Αττίλα. Ένα δάκρυ κύλησε σ τα μάτια μας. Αβάσταχτη η κατοχή....(φωτο 3)

Επίσης από το αίθριο του Πολιτιστικού Κέντρου φαντάζει επιβλητικός σε κοντινή απόσταση από τη γραμμή «Αττίλα», ο καινούριος **μεγαλοπρεπής ναός των Αγίων Πάντων**, του οποίου η κατασκευή διακόπηκε με την τούρκικη εισβολή και ολοκληρώθηκε το 1992. Είναι βυζαντινού ρυθμού με στοιχεία νεότερης αρχιτεκτονικής των ναών.

Συγκινητικότατη ήταν όμως και η επίσκεψή μας-φόρος τιμής **-στο Μνημείο των Πεσόντων και Αγνοουμένων** που ήταν ο επόμενος σταθμός μας. Εκεί τα συναισθήματά μας έγιναν ακόμα πιο βαριά. Έχει ανεγερθεί στο χώρο του Θεματικού Πάρκου -Αμφιθεάτρου, όπου λαμβάνουν χώρα διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις του είδους του. Η επιβλητικότητα του μνημείου εκφράζει και το μέγεθος της θυσίας των πεσόντων.

Για το τέλος στη Δερύνεια αφήσαμε το μικρό **Λαογραφικό μουσείο** με το όμορφο παραδοσιακό πηγάδι στην αυλή του. Το κτίριο -σπίτι είναι δωρεά του ζεύγους Βαρνάβα και Μαργαρίτας Χατσηλιασή στη μνήμη των τριών παιδιών τους, που πέθαναν από βαριά αρρώστια σε νεαρή ηλικία και ανακαινίστηκε από το Δήμο Δερύνειας.

Αξιόλογη στην Δερύνεια είναι και η **εκκλησία της Παναγίας** στο κέντρο της πόλης, αλλά και τα πολλά παρεκκλήσια και εξωκλήσια.

Σταθμό όμως στις περιηγήσεις μας αποτελεί το προσκύνημά μας στην **Ιερά Μονή του Κύκκου στο όρος Τρόοδος.** Πολύς ο δρόμος από το "PAVLO NAPA", το ξενοδοχείο όπου μέναμε. Τίποτε όμως δε μας σταμάτησε. Είχαμε σύμμαχο και τον καιρό. Έτσι, ύστερα από τρεις ώρες (την 27η Μαρτίου) και μετά από ανάβαση με στροφές, φτάσαμε στο μοναστήρι, κτισμένο σε

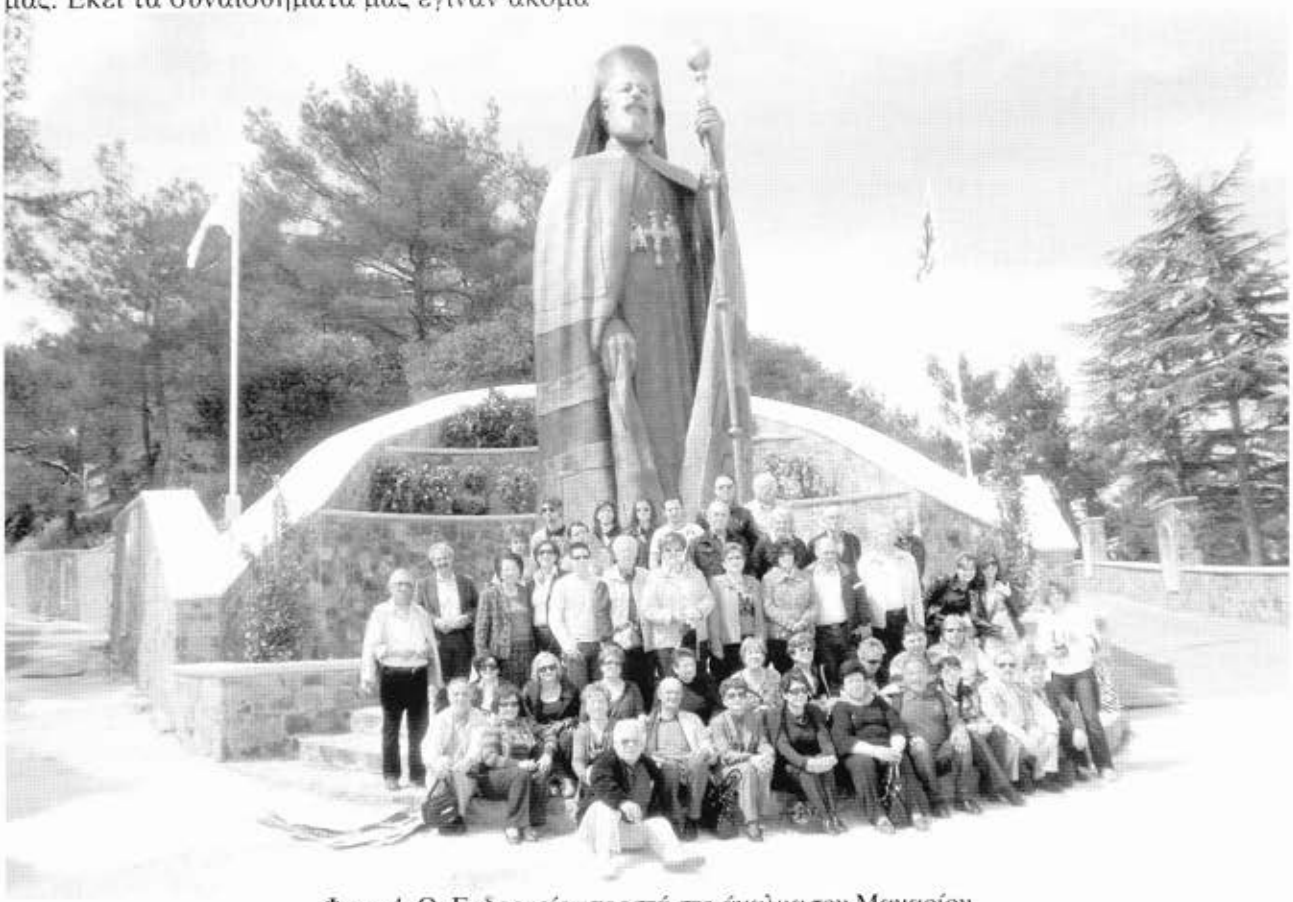

Φωτο 4: Οι Εκδρομείς μπροστά στο άγαλμα του Μακαρίου

μια καταπράσινη τοποθεσία, αφιερωμένο κι αυτό στην Παναγία. Ένα σύνολο μεγαλόπρεπων κτισμάτων συνθέτουν τη μοναστηριακή κοινότητα, που ειλικρινά αφήνει έκπληκτο και βαθιά εντυπωσιασμένο τον κάθε προσκυνητή. Η τάξη και η καθαριότητα είναι εμφανείς σ' όλο τον περιβάλλοντα χώρο.

Το καθολικό γεμάτο εικόνες και χρυσά αναθήματα, τάματα πιστών τα περισσότερα. Χαρακτηριστική η εικόνα της Παναγίας Ελεούσας, όπου η Παναγία εικονίζεται να βαστάζει το Χριστό στο δεξί της χέρι. Το πρόσωπό της είναι σκεπασμένο με ειδικό χρυσοκέντητο κάλυμμα, για να εμπνέει περισσότερο σεβασμό, όπως μας εξήγησε ένας απ' τους γέροντες του μοναστηριού. Η εικόνα θεωρείται θαυματουργή, γι' αυτό καταφθάνουν εκεί καθημερινά πολλοί πιστοί για να προσκυνήσουν και να ζητήσουν τη χάρη και τη βοήθεια της Παναγίας.

Ένα χιλιόμετρο πιο ψηλά απ' τη Μονή βρίσκεται και δεσπόζει επιβλητικότατο το μπρούντζινο **άγαλμα του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου**. Από εκεί ψηλά ατενίζει αγέρωχος το νησί που τόσο αγάπησε και αγωνίστηκε για να το δει ελεύθερο και ανεξάρτητο. (φωτο 4)

Στην επιστροφή κύριος σταθμός μας ήταν η πρωτεύουσα της Μεγαλονήσου, **η Λευκωσία**. Ο χρόνος μας ήταν περιορισμένος γι' αυτό είδαμε ελάχιστα πράγματα εδώ. Επισκεφθήκαμε την πλατεία Ελευθερίας, περπατήσαμε στη Λαϊκή Γειτονιά και την οδό Λήδρας. Κόσμος πολύς παντού, "κάθε καρυδιάς καρύδι". Έχασε το αυθεντικό της χρώμα η πόλη, όπως κι όλες οι μεγαλουπόλεις βέβαια. Σημείο ντροπής κι εδώ η πράσινη γραμμή "Αττίλας". Απ' τη μια μεριά το ελληνοκυπριακό κι απ' την άλλη το τουρκοκυπριακό στοιχείο μέσα στην ίδια πόλη. Στη φωτογραφία παραθέτω ένα απ' τα εγκαταλελειμμένα το 1974 κτίρια ακριβώς στη διαχωριστική γραμμή. (φωτο 5)

Αγοράσαμε τα σουβενίρ μας από τον πολύβουο δρόμο, ήπιαμε τον καφέ μας, φάγαμε το παγωτό μας και επιβιβαστήκαμε στο λεωφορείο παίρνοντας το δρόμο της επιστροφής για την Αγία Νάπα, φορτωμένοι με καλές και άσχημες εντυπώσεις.... Το βράδυ μας περίμενε το αποχαιρετιστήριο γλέντι, έπρεπε να ξεκουραστούμε.

Την Κυριακή των Βαΐων πηγαίνοντας στο αεροδρόμιο για την επιστροφή μας, σταματήσαμε

Φωτο 5: Εγκαταλελειμένο κτίριο πάνω στη διαχωριστική γραμμή

στη Λάρνακα, για να επισκεφθούμε ένα ακόμη σπουδαίο θρησκευτικό μνημείο, **το ναό του Αγίου Λαζάρου.** Στο υπόγειο του ναού υπάρχει ο (δεύτερος) τάφος του, που αποτελεί ιερό προσκύνημα, γιατί ο Λάζαρος μετά την ανάστασή του απ' το Χριστό πέρασε απέναντι στην Κύπρο όπου γνώρισε το Βαρνάβα, μαθητή και συνεργάτη του Αποστόλου Παύλου. Χειροτονήθηκε επίσκοπος της περιοχής και υπηρέτησε ως ιεραπόστολος τον τόπο μέχρι το θάνατό του. Πραγματικά πρόκειται για ένα αξιόλογο βυζαντινό μνημείο. Δεδομένου ότι την προηγούμενη μέρα ήταν το Σάββατο του Λαζάρου, ο ναός πανηγύριζε και είχε πολύ κόσμο.

Άφησα τελευταίο αυτό που αναμφίβολα όλους μας εξέπληξε και μας έκανε ίσως τη μεγαλύτερη εντύπωση απ' το ταξίδι μας: η θερμότατη φιλοξενία των αδερφών μας Κυπρίων, αυτών που γνωρίσαμε στη μικρή Δερύνεια. Απ' το αεροδρόμιο της Λάρνακας που μας παρέλαβαν, μας εξέπλητταν διαρκώς, λες και γνωριζόμαστε από χρόνια. Ήταν κοντά μας σε κάθε μετακίνησή και περιήγησή μας .Μας αγκάλιασαν με αγάπη, μας πρόσφεραν κεράσματα και δωράκια μας χάρισαν στιγμές χαράς και αδελφοσύνης που τις έζησαν κι αυτοί. Τους ευχαριστούμε μέσα από την καρδιά μας και τους περιμένουμε με αγωνία στα τέλη του Οκτώβρη, δεδομένου ότι η Δημοτική Χορωδία της Δερύνειας είναι προσκεκλημένη του Μουσικού Σωματείου μας και θα συμμετάσχει σε δικές μας πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Ας έρθουν λοιπόν με το καλό, για να ζήσουμε πάλι τις όμορφες και ξέγνοιαστες στιγμές που ζήσαμε στην ΚΥΠΡΟ.

Μετρίου αναστήματος...

του **Γιάννη Λίτου**
μαθητή, από Σεπτέμβρη, της Γ΄ Λυκείου

Το μεγάλο ρολόι έδειξε μεσάνυχτα. Ο Γιώργος, κουρασμένος από το διάβασμα των εξετάσεων, θέλησε να ξαποστάσει μερικά λεπτά μπροστά στην οθόνη του φορητού του υπολογιστή. Ήταν ένα ψηλό και όμορφο παιδί που στο διάβα του σκόρπιζε χαμόγελα και ζωντάνια. Όλη η γειτονιά καμάρωνε γι' αυτόν. Πρόθυμος να βοηθήσει τον καθένα με οποιονδήποτε τρόπο μπορούσε. «Άντε τελευταίο μάθημα αύριο και μετά καλοκαίρι» μουρμούρισε με χαρά από μέσα του. Ο υπολογιστής άνοιξε˙ και το ποντίκι σύρθηκε στο εικονίδιο του Internet. Ο Γιώργος επισκέπτονταν συχνά το διαδίκτυο. Έψαχνε καθημερινά πληροφορίες για διάφορα θέματα που τον απασχολούσαν ή ενημερωνόταν για γεγονότα ανά τον κόσμο. Όμως σήμερα, μετά από τόση αποστήθιση εννοιών και όρων, ήθελε να συνομιλήσει με φίλους του. Και ποια είναι η πιο κατάλληλη ιστοσελίδα γι αυτό; Αμέσως αμέσως η οθόνη του υπολογιστή άνοιξε την κεντρική σελίδα του facebook.

Είδε πολλά αναπάντητα αιτήματα και προσκλήσεις από ομάδες να τον περιμένουν να τις διαβάσει. Αλλά ήταν τόσο κουρασμένος που στην ιδέα και μόνο ότι αυτές οι ομάδες μπορεί να του προξενούσαν ένα αίσθημα απάθειας από το αστόχαστο περιεχόμενο τους, προτίμησε να τις αγνοήσει. Κοίταξε αν κάποιος φίλος του είναι εντός σύνδεσης ώστε να μπορεί να μιλήσει μαζί του. Δυστυχώς όμως από ότι φαίνεται όσοι φίλοι του που διέθεταν facebook τέτοια ώρα θα είχαν αποκοιμηθεί πάνω στο βιβλίο τους. Ο Γιώργος άρχισε να χασμουριέται και τα μάτια έκλειναν σιγά σιγά. Ήταν έτοιμος να κλείσει τον υπολογιστή του όταν ξαφνικά είδε ένα νέο αίτημα φιλίας να τον περιμένει. Την πρόταση αυτή του την έκανε μια κοπέλα, στην ηλικία του. Υπέγραφε με ψευδώνυμο και έτσι προτού την αποδεχτεί ήθελε να ρίξει μια ματιά στις φωτογραφίες της.

Από την πρώτη κιόλας εικόνα που αντίκρισαν τα μάτια του, ο Γιώργος ξέχασε ακόμα και το όνομα του!! Είχε θαμπωθεί από τις τόσες όμορφες φωτογραφίες της που ξέχασε αμέσως τον ύπνο του. Όσο έβλεπε την εικόνα της, τόσο πιο πολύ γοητεύονταν από την ομορφιά και τα γαλάζια μάτια της. Δεν θυμάται να είχε ξαναδεί τόσο γοητευτικό πλάσμα. Γρήγορα - γρήγορα την αποδέχτηκε. Τα συναισθήματα του ήταν ανάκατα. Από την μια ήθελε σαν τρελός να της μιλήσει, αλλά εξίσου κιόλας ντρέπονταν μήπως δεν του απαντήσει ή μήπως δεν κάνει καλή εντύπωση. «Θα της μιλήσω» αποφάσισε με θάρρος. Άνοιξε το παράθυρο συνομιλίας και τις έστειλε "γεια σου" συνοδευόμενο από μια χαμογελαστή φατσούλα και ένα θαυμαστικό. Η ψυχή του έτρεμε και η αγωνία στο ερώτημα «θα μου απαντήσει άραγε;» του έτρωγε το μυαλό.

Ξαφνικά, ακούστηκε ένας ήχος από τον υπολογιστή. Του απάντησε! «Γεια σου» του έγραψε και αυτή εξίσου χαρωπά. «Τι κάνεις;» έγραψε με τρομερή ταχύτητα ο Γιώργος. Αυτή ανταποκρίθηκε «πολύ καλά εσύ;». Γεμάτος χαρά απάντησε «και εγώ μια χαρά» συμπληρώνοντας «Πως σε λένε». «Αντιγόνη» διάβασε ο Γιώργος με χαρά και της απάντησε «Γιώργος εγώ! Από πού είσαι;». «Από Νάουσα, εσύ;». Ο Γιώργος πλημμυρισμένος από χαρά που κατοικούν στην ίδια πόλη αποκρίθηκε «Και εγώ από Νάουσα είμαι». «Περίφημα» του απάντησε αυτή «Να βρεθούμε καμιά μέρα να γνωριστούμε». Μόλις το διάβασε αυτό ο Γιώργος έβγαλε μια κραυγή χαράς που παραλίγο να ξυπνήσει όλην την γειτονιά και τους γονείς του μαζί που τους είχε πάρει από νωρίς ο ύπνος! Με γρήγορο ρυθμό πληκτρολόγησε «Με

μεγάλη μου χαρά!». Χαμογελώντας πονηρά συμπλήρωσε «Πότε θέλεις να βρεθούμε;». Μέχρι να του απαντήσει, ο Γιώργος από την αγωνία του έτρωγε τα νύχια του ελπίζοντας σε μια θετική απάντηση. Έπειτα από 2 λεπτά του απάντησε «Όποτε θέλεις εσύ δεν έχω πρόβλημα». «Τι θα 'λεγες αύριο στο Πάρκο;» έγραψε. «Βέβαια είναι πολύ ωραίο μέρος.» του αποκρίθηκε.

Για κακή του τύχη ο Γιώργος θυμήθηκε ότι είχε υποσχεθεί στον θείο του πως αύριο το απόγευμα θα τον βοηθούσε να μεταφέρουν κάτι έπιπλα σε ένα σπίτι. «Ωχ» έγραψε με βαριά καρδιά «αύριο υποσχέθηκα στον θείο μου να τον βοηθήσω να μεταφέρει κάτι έπιπλα. Θέλεις να μου δώσεις το κινητό σου και όταν τελειώσω να σου στείλω μήνυμα να βρεθούμε;» Περιμένοντας με ανυπομονησία και με βαρύ χτυποκάρδι να του απαντήσει, ο Γιώργος άρχισε να ιδρώνει. Μετά από λίγο ξανακούστηκε η εύηχη «μελωδία της ευτυχίας» στα αυτιά του από τα ηχεία του υπολογιστή. Το μήνυμα έλεγε «Βέβαια. Το κινητό μου είναι...». Πριν καλά καλά διαβάσει το μήνυμα, έγινε διακοπή ρεύματος! Είχε ξεχάσει να βάλει την μπαταρία και η οθόνη του φορητού υπολογιστή έσβησε μονομιάς. «Να πάρει!» είπε γεμάτος οργή και στεναχώρια.

Για καλή του τύχη το ρεύμα επανήλθε γρήγορα και γεμάτος φούρια ξανάνοιξε τον υπολογιστή κατηγορώντας τον εαυτό του που ξέχασε την μπαταρία. Με ταχύ ρυθμό «μπήκε» στην κεντρική σελίδα του Internet και έπειτα σε αυτήν του facebook. «Όχι θεέ μου όχι» αναφώνησε ο δύστυχος, αφού η Αντιγόνη δεν ήταν πλέον μέσα στην συνομιλία. Περίμενε παραπάνω από μισή ώρα με την ελπίδα ότι μπορεί και να ξαναμπεί απόψε. Για κακή του τύχη όμως δεν ξαναμπήκε. Με βλέμμα γλυκόπικρης διάθεσης έκλεισε τον υπολογιστή και ξάπλωσε στο κρεβάτι του. Είχε ξεχάσει τα πάντα. Εξετάσεις, προβλήματα, ύπνο. Το μόνο που τον ένοιαζε ήταν πότε θα ξαναμιλήσουν. «Τι έχω πάθει;» σκέφτηκε. «Ούτε που την έχω δει και μου λείπει αυτή η πρώτη επαφή που είχαμε. Μακάρι να κρατούσε λίγο ακόμα...» Έπεσε να κοιμηθεί προσδοκώντας, τουλάχιστον, να 'ρθεί στα όνειρά του. Και πράγματι, όλη νύχτα ονειρευόταν πως είναι κοντά, πως κάθονταν κάπου μαζί, πως..., ώσπου ακούστηκε ένας απαίσιος ήχος.

Ο ήχος που ο Γιώργος και κάθε μαθητής σιχαίνονταν. Το ξυπνητήρι. Το ρολόι έδειχνε 7 και 30 και ήταν ώρα για τις εξετάσεις. «Άντε Γιώργο σήκω θα αργήσεις πάλι.» του φώναξε από το βάθος της κουζίνας η μητέρα του. Με μισανοιγμένο μάτι και με βραδυκίνητο βήμα ο Γιώργος κατευθύνθηκε προς το μπάνιο. Ήταν πολύ φιλάρεσκος, αλλά και εξίσου τεμπέλης σε τέτοια θέματα ειδικά όταν έπρεπε να ετοιμαστεί πρωί πρωί. Πασάλειψε βιαστικά τα δόντια του με οδοντόκρεμα, χτένισε άτσαλα τα μαλλιά του και κατέβηκε για να γευτεί το πρωινό του. Η μητέρα του, του είχε μεγάλη αδυναμία και σε κάθε γεύμα δεν παρέλειπε να υπάρχει τουλάχιστον μια λιχουδιά για δική του ευχαρίστηση. Ήπιε υπερβολικά γρήγορα το γάλα του, έφαγε λαίμαργα δυο κομμάτια σοκολατένιο κέικ και έτρεξε να ετοιμαστεί. Το σχολείο του ήταν 30 λεπτά ποδαρόδρομος από το σπίτι του και δεν είχε καιρό για χάσιμο. Φόρεσε το τζιν και μια παρατημένη μπλούζα, που είχε αφήσει στην καρέκλα από προχθές, πλησίασε γρήγορα την πόρτα και άρχισε να τρέχει στον δρόμο αφού χαιρέτισε την μητέρα του. «Καλή επιτυχία!» του φώναξε, αλλά φουριόζος όπως ήταν ούτε που άκουσε την ευχή της μάνας του.

Με σφιγμένη την ανάσα και με βήμα ταχύ έφτασε στο Λύκειο λίγα λεπτά προτού χτυπήσει το κουδούνι. «Πρέπει να 'κανα ρεκόρ» είπε λαχανιασμένος. Σίμωσε την βρύση θέλοντας να δροσίσει την στεγνή του γλώσσα. Με τις πρώτες σταγόνες που ακούμπησαν τα χείλη του αισθάνθηκε ένα χτύπημα στην πλάτη. Ήταν ο κολλητός του ο Νίκος. Ένα ξανθό ζωηρό παιδί που μπορεί οπτικά να διέφερε από τον Γιώργο, αλλά εσωτερικά τους ένωναν πολλά. «Άντε που σαι; Εσένα περιμένουν όλοι για να αρχίσουν.» του είπε. «Πάμε γρήγορα τότε». Οι δυο φίλοι έτρεξαν προς το τμήμα τους. Όμως ο Γιώργος δεν άντεξε και σ' όλη την διαδρομή του περιέγραφε την χθεσινή του γνωριμία. Η περιγραφή ήταν τόσο γλαφυρή και παραστατική που θα κρατούσε σε αγωνία ακόμα και τον πιο αδιάφορο.

Όταν έφτασαν στο τμήμα τα θέματα δεν είχαν ακόμη μοιραστεί, δίχως όμως αυτό να σημαί-

νει ότι δεν θα άκουγαν την βροντερή θυμωμένη φωνή του κυρίου Παντελιδάκη. Ήταν ένας άντρας γύρω στα 50 με πυκνό μουστάκι και αραιό μαλλί. Η πειθαρχεία και ο αυτοσεβασμός ήταν τα κύρια χαρακτηριστικά που διέπνεαν πάνω του και δεν θα ανεχόταν την μη τήρηση αυτών. «Γιατί αργήσατε;» τους ρώτησε με άγρια φωνή. «Δεν χτύπησε το ξυπνητήρι κύριε.» είπε με δισταγμό ο Γιώργος. «Να πάρεις καινούργιο» του φώναξε «Στον στρατό τι θα κάνεις». «Θα δηλώσει 15» είπε ο Νίκος και οι δυο κολλητοί άρχισαν να χασκογελάνε. «Φροντίστε να μην σας κάνω εγώ από τώρα. Κακομαθημένα! Γρήγορα στα θρανία σας» τους κραύγασε με την βροντερή του φωνή.

Οι δυο φίλοι με σκυμμένα κεφάλια κάθισαν στα θρανία τους. Ο Γιώργος καθόταν στο πρώτο θρανίο της μεσαίας σειράς πολύ πιο μπροστά από τον Νίκο που βρίσκονταν στο τελευταίο θρανίο της τάξης. Αυτό του ήταν χρήσιμο μερικές φορές για τον Νίκο όταν επρόκειτο να αντιγράψει αλλά σήμερα με τον κ. Παντελιδάκη για επιτηρητή τα πράγματα ήταν πολύ πιο σφιγμένα. Κοίταξε δεξιά και αριστερά θέλοντας να καταλάβει ποιος ήταν διαβασμένος σήμερα. Αλλά το μόνο που αντίκρισε ήταν άδεια βλέμματα βουτηγμένα στο κενό. «Σίγουρα θα ξέρουν τα θέματα αλλά δεν θέλουν να μου πουν» σκέφτηκε ο Νίκος. Τα θέματα μοιράστηκαν. Ο Γιώργος από την πρώτη πρόχειρη ματιά που τους έριξε εκτίμησε πως θα έγραφε τουλάχιστον για 18 σε αντίθεση με τον Νίκο που από το άγχος του μήπως και μείνει άρχισε να σκουπίζει τον ιδρώτα του με χαρτομάντιλα. Τα στυλό όλων των μαθητών άρχισαν να παίρνουν φωτιά. Για πολλούς τα θέματα ήταν βατά και έτσι δεν χρειάζονταν να περιμένουν διευκρινίσεις από την κυρία Μαλαβάρου. «Ψιτ, Ψιτ! Θέμα δυο!» ψιθύρισε στον Γιώργο αγχώδης ο Νίκος. «Στα γραπτά σας» είπε ο κ. Παντελιδάκης αγριοκοιτάζοντας τον Νίκο.

«Κύριε, μπορώ να πάω στην τουαλέτα;» του είπε με γλυκιά φωνή ο Νίκος. «Με σβελτάδα και χωρίς να παρεκκλίνεις από τον δρόμο σου» του απάντησε ο κ. Παντελιδάκης. Ο Γιώργος χαμογέλασε. Ήξερε πως κάθε χρόνο στις εξετάσεις ο Νίκος έκρυβε στο καπάκι της τουαλέτας τα βιβλία από τα εξεταζόμενα μαθήματα. Ήταν μεγάλο ρίσκο να τον πιάσουν και να τον στείλουν στην διευθύντρια αλλά από το να γράψει 0. Μετά από μια ώρα εντατικού γραψίματος ο Γιώργος έλεγξε τα θέματα και τα παρέδωσε στον κύριο Παντελιδάκη. «Καλά πρέπει να τα πήγα» σκέφτηκε και βγήκε από την τάξη με ηρωικό ύφος.

Κάθισε στο παγκάκι δίπλα στην καντίνα και περίμενε τον επί σειρά ετών φίλο του να τελειώσει. Γνωρίζονταν από το δημοτικό και φοβόταν πολύ μήπως και αποτύχει σε κάποιο μάθημα. Έπειτα από λίγο βγήκε ο Νίκος. «Πως τα πήγες;» ρώτησε ο Νίκος. «Πολύ καλά!» του απάντησε «Τουλάχιστον 19. Εσύ;». «Υποφερτά! Τουλάχιστον 9!». «Αμάν ρε Νίκο!» του φώναξε θυμωμένος «Αφού μπορείς γιατί δεν προσπαθείς;». «Ε τώρα δεν πειράζει. Υπόσχομαι του χρόνου να αριστεύσω!» αναφώνησε γεμάτος σιγουριά ο Νίκος. «Κάθε χρόνο τα ίδια μου λες και ιδού που καταλήγουμε ». Ελπίζω αυτήν την φορά να μην ξαναπάει και τον Σεπτέμβρη, συλλογίστηκε ο Γιώργος. «Τέλος πάντων. Πάμε για έναν καφέ;» του πρότεινε ο Νίκος. «Θα πάω σπίτι μωρέ.» του είπε «Θέλω να δω κιόλας μήπως μου απάντησε η Αντιγόνη.» «Α ξέχασα! Το ειδύλλιο.» του ψιθύρισε ο Νίκος κλείνοντας πονηρά το μάτι. «Άντε και με την νίκη!» του φώναξε φεύγοντας.

Ο Γιώργος γέλασε και πήγε σπίτι του. Τέτοιες μέρες ήταν μόνος στο σπίτι αφού οι γονείς του δούλευαν τα πρωινά. Άνοιξε τον υπολογιστή και κοίταξε μήπως είχε κάποιο μήνυμα από την νέα του γνωριμία. «Ναι!» είπε χαρούμενος, όταν είδε πως του έστειλε μήνυμα. Άρχισε να διαβάζει σιγά και με αφοσίωση το μικρό κειμενάκι που του έστειλε. Το e-mail έγραφε: «Συγγνώμη για χθες, αλλά έγινε στο σπίτι μου διακοπή ρεύματος. Ελπίζω το ραντεβού μας για απόψε να ισχύει. Δεν έχω κάρτα στο κινητό μου οπότε ελπίζω να σε δω απόψε στις 10 στο Πάρκο. Θα κάθομαι στο πρώτο παγκάκι. Ελπίζω να έρθεις. Φιλιά Αντιγόνη.» «Yes» είπε με διαπεραστική φωνή ο Γιώργος. Κοίταξε το ρολόι του και άρχισε να μετράει λεπτά μέχρι την σημερινή σημαντική βραδιά.

Ο Γιώργος κοίταξε ιδρωμένος το ρολόι του. 9 και 15 διάβασε. Ήταν στο θείο του και είχανε πολλή δουλειά ακόμη. Δεν ήξερε αν ο ιδρώτας που έτρεχε στο πρόσωπο του ήταν από την κούραση ή από την αγωνία μήπως δεν προλάβει.

Γρήγορα κατέβηκε στο φορτηγό και αντίκρισε την πραμάτεια. Του φαίνονταν βουνό ατελείωτο και ένιωθε το άγχος να του τρώει τα σωθικά. Έπιασε μόνος του μια χοντρή ξύλινη κάσα. Ήταν πολύ βαριά και δεν ήξερε αν θα άντεχε να την ανεβάσει τρεις ορόφους. Μόλις τον είδε ο θείος του τον σταμάτησε. «Τι κάνεις εκεί τρελλόπαιδο; Θες να πιαστεί η μέση σου; Τι σε έπιασε;» τον ρώτησε. «Θείε βιάζομαι γιατί θέλω να φύγω. Έχω ραντεβού σε λιγότερο από 40 λεπτά.» του είπε μούσκεμα στον ιδρώτα. Ο θείος κατάλαβε τι ραντεβού ήταν και χαμογέλασε πονηρά. «Φύγε» του είπε «Θα κουβαλήσω εγώ όσα μπορώ και τα υπόλοιπα αύριο μαζί. Αλλά να είσαι εδώ από νωρίς!». «Έγινε θείε. Μείνε ήσυχος!» αναφώνησε με χαρά ο Γιώργος και άρχισε να τρέχει προς το σπίτι του.

Όταν έφτασε, ξεντύθηκε γρήγορα και μπήκε στο μπάνιο. Το νερό ήταν κρύο. Πιο κρύο και από αυτό που έχουν στο στρατό! Αλλά δεν τον ένοιαζε. Αρκεί να προλάβει. Καθώς σαπουνιζόταν άρχισε να τραγουδάει γεμάτος χαρά «Έχω απόψε ραντεβού, ραντεβού με σένα, Αντιγόνη μου γλυκιά, μου χεις κλέψει την καρδιά.» Τελείωσε πρόωρα το μπάνιο του και μπήγε στο δωμάτιο του. Τρόμος κατέλαβε την ψυχή του όταν αντίκρισε την στοίβα με τα τσαλακωμένα πεταμένα ρούχα μοιρασμένα σ' όλο το δωμάτιο. «Τι φοράνε τώρα;» αναφώνησε απελπισμένος. Για καλή του τύχη θυμήθηκε πως είχε πει στην μητέρα του να σιδερώσει το αγαπημένο του πουκάμισο και το καλό του τζιν. Τα φόρεσε γρήγορα και άρχισε να τρέχει για να προλάβει. Στο δρόμο όμως για το πάρκο σταμάτησε μπροστά από ένα ανθοπωλείο και αγόρασε στην Αντιγόνη ένα κατακόκκινο τριαντάφυλλο. Πίστευε ότι θα της άρεσε αυτή του η χειρονομία.

Κοίταξε το ρολόι του. 22:05 έγραφε. Πλησίαζε στο πάρκο. Έτρεμε σαν ψάρι έξω από το νερό, σαν φοβισμένος λύκος. Ένοιωθε σαν να έβγαινε πρώτη φορά ραντεβού. Από μακριά έβλεπε το παγκάκι που του είπε να συναντηθούνε. Μπορούσε να διακρίνει καθαρά ότι κάποιος κάθονταν εκεί. Όσο πλησίαζε ένιωθε τα πόδια του να παραλύουν, τα χέρια του να τρέμουν και η αγωνία ήτανε σαν ζιζάνια που του τρώγανε το μυαλό στη ερώτηση «Θα της αρέσω;». Κοντοστάθηκε δυο βήματα πίσω από το παγκάκι. Δίσταζε να την φωνάξει. Δεν ήξερε τι να της πει . Όλο του το νευρικό σύστημα είχε ολοκληρωτικά παραλύσει. «Τέρμα τα ψέματα» σκέφτηκε από μέσα του. «Αντιγόνη» της φώναξε. Η Αντιγόνη γύρισε και τον κοίταξε.

Ο Γιώργος σάστισε. Δεν πίστευε στα μάτια του. «Εσύ είσαι η Αντιγόνη;» είπε μπερδεμένος. «Ναι εγώ είμαι» του απάντησε. Ο Γιώργος τα 'χασε. Αυτή η κοπέλα που είχε μπροστά του δεν είχε καμία σχέση με την Αντιγόνη που γνώρισε στο facebook. Εκείνη στο Internet ήτανε ψηλή καστανομάλλα με γλυκά γαλάζια μάτια, ενώ αυτή που έχει μπροστά του τώρα είναι το άκρως αντίθετο: κοντή, άχαρη, με καστανά μάτια και ξανθιές πυκνές μπούκλες σαν να είχε να λουστεί χρόνια. Η ψυχολογία του ανακατατάχτηκε ολοκληρωτικά. Κοιτούσε αποχαυνωμένα το θέαμα που είχε μπροστά του. Δεν ήθελε να πιστέψει πως τράβηξε τόση αγωνία και του προξένησε τόσο ενδιαφέρον ένα εμφανισιακά αδιάφορο πλάσμα. «Τι έπαθες;» τον ρώτησε. «Τίποτα. Απλώς σκεφτόμουν κάτι» είπε με μισό χαμόγελο ο Γιώργος και κάθισε δίπλα της.

Δεν ήξερε τι να κάνει. Να φύγει ή κάτσει και να μην την προσβάλει; «Τελικά ήρθες» του είπε χαμογελαστή. «Ναι δεν μπορούσα και να μην έρθω» είπε τραυλίζοντας. «Όλα εντάξει με την δουλειά του θείου σου;» τον ρώτησε. Ο Γιώργος τότε την κοίταξε με δυσαρεστημένο ύφος. Του είχαν λυθεί πλέον όλες οι απορίες για το αν πρόκειται για κάποιο μπέρδεμα. «Εντάξει μια χαρά πήγαν όλα.» απάντησε. «Τι είναι αυτό το τριαντάφυλλο που έχεις στα χέρια σου;» του είπε. Ο Γιώργος ήλπιζε πως δεν θα το προσέξει. «Ε το πήρα για σένα» της αποκρίθηκε αμήχανα. «Αχ σε ευχαριστώ γλυκέ μου» του είπε δίνοντας του ένα φιλάκι στο μάγουλο «αλλά άλλη φορά να μου πάρεις γαρύφαλλο γιατί τα τριαντάφυλλα τα σιχαίνομαι». Ο Γιώργος ένιωσε τον εσωτερικό του κόσμο να καταρρέει. «Μα να μην της αρέσει το αγαπημένο μου λουλούδι;» αναρωτήθηκε βουβά με παράπονο.

Η νύχτα ήταν πολύ γλυκιά και ιδανική για ζευγαράκια και έτσι η κοπέλα με τα δυο πρόσωπα άπλωσε το χέρι της πάνω στο πόδι του Γιώργου περιμένοντας να της το πιάσει και να απολαύ-

σουν την ειδυλλιακή θέα του πάρκου. Δεν ήθελε να της χαλάσει χατίρι; φοβήθηκε μήπως την προσβάλλει ή κάτι άλλο; Όπως και να 'χει, ανταποκρίθηκε. Σε κάποια στιγμή εκείνη, η άλλη, άπλωσε το κεφάλι της στον ώμο του. Ο Γιώργος ήξερε πως ήταν η στιγμή που έπρεπε να τη φιλήσει. Δεν ήξερε αν ήθελε πραγματικά να το κάνει, αλλά αφού σε κάθε του σχέση τον ένοιαζε η ευτυχία της κοπέλας και μετά η δική του, τη φίλησε! Έπειτα από μια ώρα παθιασμένων φιλιών και αγκαλιών ήρθε η ώρα να αποχαιρετιστούν. Ο Γιώργος την κοίταξε με χαμόγελο. Δεν είπαν για το αν θα ξαναβρεθούν ή όχι. Καθώς έφευγε προσπαθούσε να βάλει τα συναισθήματα του σε τάξη. Δεν ήξερε τι του άρεσε από όλο αυτό ή αν ήθελε να επαναληφτεί το σημερινό, απλά ένιωθε ήρεμος που τελείωσε. Σίγουρος ήταν πάντως ότι έπεσε θύμα ψεύτικου προφίλ., όπως τόσοι ανά τον κόσμο.

Βλέποντας τον η κοπέλα να απομακρύνεται έβγαλε το κινητό της, σχημάτισε έναν αριθμό και κάλεσε. «Ναι;» είπε στο τηλέφωνο. «Έλα Αντιγόνη μου τι κάνεις; Μια χαρά και γώ. Ναι μόλις έφυγε. Ναι δεν του είπα ότι είμαστε ξαδέρφες. Δεν πειράζει που δεν μπόρεσες να έρθεις τελικά. Αυτός πως ήταν από κοντά; Μέτριος Αντιγόνη μου. Πολύ μέτριος!!!»

Αγρότης μια 'φρας

(Συλλογή του 1973)

του Δήμου Μήτσαλα

Δεν μι απόμειναν παράδις για κινούργια γιμινιά
βάζου στ' άρβυλα καλτσιάδις κι καλή ξιχιμουνιά.

Μι τις μπότις μι τις πρόκις του χειμώνα ψένου ρόκις
έχου σπίτι παλιουρούτι, δα καγεί σαν του μπαρούτι.

Μι τσαπχιά κι μι δικέλια κατηβαίνουμι στ' αμπέλια,
δύσκουλη πουλύ η δουλειά, μας ανάβουν τα κουλιά.

Κα' τουν ήλιου του κασκέτου, στου αγώγι του κουνέτου,
του ρουφάου μάτα βγια, ίσια για μιταλαβγιά.

Χρόνια έκανα που λες για να ξιβουτανίσου
δρόκινα βάζου κι μηλιές καλύτηρα να ζήσου.

Σα δεν έφτανι πουτάμι πότιζα μι του μπαγκράτσι
κι στου τέλους μαζουνάμι ίσια ίσια για ιλιάτσι.

Αχ αγρότη φουκαρά πόσα σι χτυπούν ζαράρια
πως δα βγεις στην αγουρά, δεν σι απόμειναν σιαλβάρια.

Μι όσα βγάζουμι, όπους ίδεις τρώμι πίττα μι τσουκνίδις
κι πιλάφι μι σιαλιάκια να αγλύφεις τα μουστάκια.

Μι την κούσπα κι την ούρδα πώς να φκιάσ' ου δόλιους ζάπι
τη μουλάρα σου τη σιούρδα π' απηδάει σαν του ζλάπι.

Ουνιργιάζησι νταβά κι όλα σ' έρχουντι στραβά
κι τουν ίδιου του ζουρνά κάθι μέρα τραχανά.

Απ' τα δρόκινα στη Στράντζα έμασα καμιά παλάντζα
κι οι μηλιές στου Γκουλισιάνι ντγιό τουρβάντγια μάνι μάνι.

Τα μπελφόρ στη Λαζαράσκα δα τα μάσου κα' του Πάσκα
θα 'νι κανά ντγιο κουβάδι για του άλουγου καλτσιάδι.

Του αμπέλι μου στη Σμίζη πουθινά δεν το 'χω δείξει
μ' έβγαλι κρασί τραπέτσι, σκέτου τζέρους μι στουμπέτσι.

Σήκουσα στου δρόμου φράχτη, ολινοί μι είχαν άχτι
εμ τα έρμα μπουμπουράδια πάλι μ' έφκιαναν ρημάδια.

Είχα χίλια ντυο καλούντγια, τι ζαμπέλκις, τι λουλούντγια,
μα πηρνούσαν ντγιο νουμάτοι κι μι τα 'φκιαναν μπριμπάντι.

Μ' έφαγιν κι η κατσίκα τρεις αραμαθές μι σύκα
κι η παρλίτσα του ψουμί, βρε του άτιμου κουρμί.

Εμ τα μήλα καταγή τ' αφανίζουν οι λαγοί,
έχου κι άλλη μια φρουντίδα μην τα' απουτιλειώσει η γίδα.

Κάθι μέρα αγουνία για λιπάσματα, αμμουνία,
κι να λες άμα νυχτώνει Θέ μου τι μι ξημηρώνει.

Έτσι ζούμι οι αγρότις και σαν ωριμάσουν τότις
τα κοντύλια τα πιτάτι, τζιάμπα έρχιστι να φάτι.

Μας τα παίρνουν κι οι ιμπόροι μπαντγιαβά κι μι του ζόρι
κι ως να πάρεις μυρουντγιά, άει πιδιά, καλή καρδγιά!

Βρώμικη σονάτα

της Αφροδίτης Τζώρτζη

Το ποίημα της Αφροδίτης Τζώρτζη, μαθήτριας της 3ης τάξης του 1ου Γυμνασίου Νάουσας απέσπασε το 3ο Βραβείο στον Πανελλήνιο Μαθητικό Λογοτεχνικό Διαγωνισμό που διοργάνωσε ο Σύλλογος Ελλήνων Λογοτεχνών υπό της αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας. Η απονομή έγινε στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων στα τέλη Μαΐου. Το περιοδικό μας με χαρά το δημοσιεύει στη συνέχεια:

Βρώμικη σονάτα

Φωτεινός πυρόξανθος λαμπτήρας
η ελπίδα του κόσμου.
Βουβή εικόνα πόνου
στοιχειώνει τη βελόνα του ρολογιού.
Δείχνει δώδεκα!
Όξινο δάκρυ της βροχής
κυλάει από τις χαραμάδες τ' ουρανού.
Η σταγόνα στάζει από κερί
ανασαίνουν τα στόρια,
παραθύρια ανοιχτά και στο βάθος
πράο φεγγάρι το καθάριο βλέμμα.
Τρίχες στο κεφάλι του ανθρώπου
κοσμούν την ανάγκη του για σκέψεις.
Βαθυστόχαστες κλωστές μέσα στο χρόνο
υφαίνουν με μαύρο τις κακές στιγμές
και παραμύθια σκοντάφτουν στα σκαλοπάτια
της Χαλιμάς.

Σκληρό και απάνθρωπο κυανό χρώμα
ρουφάς της πατρίδας την άμοιρη τύχη.
Μιλάω με το διχασμό του κόσμου.
Κουφός ήχος στ' αυτιά μου
χίλια σημάδια
οιωνοί στις ροζιασμένες παλάμες του!
Νέο αίμα κυλά στις φλέβες μου
μα οι φθορές λάμπουν στο κορμί μου.
Κόκκινος ιδρώτας τα όνειρά μου
άσπρος καμβάς η πείρα μου.
Είμαι μολυβένιος στρατιώτης,
δε λατρεύω, δεν αγαπώ,
πιστεύω και αλλάζω.
Πετούν οι σκέψεις μου
σταχτόφτεροι αετοί.
Είμαι πατρόν που τώρα
θα το ψαλιδίσουν,
ο αχός των φωνών
ηχεί στα αυτιά μου.

Κάμαρα αδειανή
θαμπός καπνός,
νύχτωσε η σελήνη.
Τρυφερούδι, σα χλωμό μπαμπάκι
αλήτικη καρδιά
διψά για μια βρώμικη σονάτα.
Ξερό χοντρό αλάτι η γεύση,
σα μπαχάρι
τσούζει η ανοιχτή πληγή στα ούλα.
Δεν ξέρω καν γιατί αφήνομαι,
νυχτιά άπραγη
και τσίμπλες γλιστρούν στις παλάμες,
νυχτίζω τις μπρούτζινες στήλες
απουσία στη μνήμη μου.

Κλείστε μου με χνούδι λουλουδιών τ' αυτιά,
μονάχα έτσι θα ρίξω
το μυαλό στης σκέψης τα λάθη,
και θα γευτώ
τις μυρωδάτες εικόνες, της αγνής φύσης.
Αφήστε με.
Άγρυπνη και ζαλισμένη
στη βροχή του παραλογισμού.
Παραδεισένια μαξιλάρια ν' ακουμπώ
και πόθος να με γδέρνει,
και το στήθος του ουρανού
θηλή να' ναι για μένα.

Ξεχασμένοι χοροί του παραδοσιακού ναουσαίικου γάμου

Γράφει ο Χρήστος Ζάλιος

Από τα πανάρχαια χρόνια, ο χορός είναι δεμένος στενά με τη μαγεία, τη θρησκεία, τη γιορτή, την εργασία, τον έρωτα και το θάνατο. Οι άνθρωποι επινόησαν πλήθος χορών, οι οποίοι ήταν κατάλληλοι για κάθε περίσταση και για κάθε εκδήλωση της ζωής τους. Δημιούργησαν χορούς θρησκευτικούς, πολεμικούς, γυμναστικούς, θεατρικούς, συμποσίων, γαμήλιους, πένθιμους και εθνικούς λαϊκούς. Χόρεψαν για τον πόλεμο, την ειρήνη, το γάμο, το θερισμό, τη σπορά, τη φύση.

Από τους χορούς της αρχαιότητας, εκείνοι που έφτασαν έως τις μέρες μας περισσότερο άτρωτοι από τη φθορά του χρόνου και περισσότερο αναλλοίωτοι από ξένες επιδράσεις, είναι οι λαϊκοί δημοτικοί χοροί. Ο λαϊκός χορός, η μουσική και το λαϊκό τραγούδι είναι άρρηκτα συνδεδεμένα και αποτελούν σημαντικότατα στοιχεία της λαϊκής παράδοσης κάθε τόπου. Οι χοροί μαζί με τη μουσική και τα τραγούδια που έφτασαν με την προφορική παράδοση ως τις μέρες μας, συνδέονται κυρίως με την περίοδο της τουρκοκρατίας και τους απελευθερωτικούς αγώνες των Ελλήνων.

Οι Ναουσαίοι, όπως και κάθε Έλληνας της προεπαναστατικής περιόδου, σε κάθε κοινωνική συγκέντρωση, δημόσια, οικογενειακή ή φιλική, τραγουδούσαν και χόρευαν. Οργανώνονταν γλέντια στους αρραβώνες, στους γάμους, στα βαφτίσια, στις ονομαστικές γιορτές, όταν γιόρταζαν οι εκκλησίες τα μοναστήρια και τα ξωκλήσια, όταν γιόρταζε ο προστάτης άγιος κάποιας συντεχνίας, όταν ξενιτευόταν κάποιος συγγενής ή φίλος ή προς τιμήν ενός φιλοξενούμενου. Ακόμη σπουδαία γλέντια γίνονταν τις δύο βδομάδες που διαρκούσαν οι αποκριές, την περίοδο του τρύγου και όταν έβγαζαν το τσίπουρο στα καζάνια, καθώς και στις περίφημες χοροεσπερίδες που διοργανώνονταν από τα σωματεία της πόλης στην «Ομόνοια» και το «Κιόσκι».

Σε προηγούμενο τεύχος του περιοδικού Νιάουστα αναφέρθηκα στους χορούς (Ζάϊκο, Μπαϊτούσκα Νάουσας, Μπάϊ Ποστόλη) που κατά τη γνώμη μου δε θα έπρεπε να χορεύονται ως χοροί της περιοχής μας από τα ναουσαΐικα χορευτικά συγκροτήματα. Στο τωρινό τεύχος θα ήθελα να αναφερθώ στους χορούς, που ενώ θα έπρεπε να αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του παραδοσια-

κού χορευτικού ρεπερτορίου της πόλης μας, παρ' όλα αυτά δε χορεύονται καθόλου, ούτε και έχουν χορευτεί ποτέ από όσο γνωρίζω σε παραστάσεις των πολιτιστικών μας συλλόγων. Και αναφέρομαι στους χορούς του ναουσαΐικου γάμου, Συγκαθιστό και Ξεχωριστό.

Οι Ναουσαίοι διατηρήσαμε για πολλά χρόνια τους χορούς που συναντάμε μέσα στο αποκριάτικο έθιμό μας, τις Μπούλες. Δυστυχώς όμως παραβλέψαμε και αδιαφορήσαμε για την διατήρηση των βασικότερων χορών του ναουσαΐικου γάμου που ήταν ο Συγκαθιστός και ο Ξεχωριστός. Είναι κρίμα τα χορευτικά των πολιτιστικών συλλόγων μας να χορεύουν το Μπάϊ Ποστόλη και το Ζάϊκο και να μην έχουν χορέψει ποτέ τους βασικότερους χορούς του ναουσαΐικου γάμου.

Στο βιβλίο μου Παραδοσιακοί χοροί της Νάουσας που κυκλοφόρησε το 2009 γίνεται παρουσίαση και μουσικοκινητική ανάλυση του Συγκαθιστού και του Ξεχωριστού. Για πρώτη φορά τους παρουσίασα στο δημοτικό θέατρο της πόλης μας το 2004, σε μια χορευτική παράσταση στην οποία συνεργάστηκαν το 2ο γυμνάσιο με το ΚΑΠΗ Νάουσας. Βέβαια ενώ περίμενα ότι κάποιοι από τους πολιτιστικούς μας συλλόγους θα ενδιαφερθούν και θα ζητήσουν πληροφορίες γι' αυτούς τους χορούς, ώστε να τους εντάξουν στο τοπικό χορευτικό ρεπερτόριό τους, δυστυχώς δεν εκδηλώθηκε κανένα ενδιαφέρον.

Θα σας παρουσιάσω παρακάτω τις γραπτές αναφορές που αφορούν το χορό Συγκαθιστό για τον οποίο βέβαια υπάρχουν και πολλές προφορικές μαρτυρίες παλιών Ναουσαίων.

ΗΜΑΘΙΑ ΕΡΑΤΕΙΝΗ, Νάουσα, Αρραβώνας-Γάμος, συνέντευξη με τους Τρύφων Χατζητρύφων και Άννα Μπιλιούρη, σελ. 35 : *«Νύχτα προχωρημένη έρχονταν στο σπίτι του γαμπρού ο παπάς με τα ασημένια στέφανα της εκκλησίας, όπου γίνονταν η στέψη. Ο νουνός χάριζε στη νύφη φουστάνι. Εύχονταν στα νιόπαντρα να ζήσουν και να ευτυχήσουν. Τραγουδούσαν ΄΄τα γαμπριάτικα΄΄, ΄΄κάτω στη ρόϊδο΄΄ κ.α και χόρευαν με σειρά ΄΄συγκαθιστό με το μαντήλι΄΄. Για να χορέψουν έδινε την άδειά του ο νουνός. Τίποτα δε γίνονταν χωρίς την άδειά του».*

Σαμαρά Χ. Θάλεια, Στου Βερμίου την Αντάρα, 1966 : *«Κατά τα χαράματα η νύφη, αφού πρώτα φιλήσει το χέρι του νουνού, του χαρίζει πουκάμισο και μεσάλα, σιντονάκι μεταξωτό πού θα του χρειαζόταν αργότερα για τη βάπτιση των παιδιών τους. Στους σταυροπατέρες πετσέτες μεταξωτές, στους καλεστάδες μαντίλια μεταξωτά και ύστερα χορεύουν με το γαμπρό συγκαθιστό, αργό, αντικριστό χορό. Με χέρια ανασηκωμένα χορεύει η νύφη, ενώ τα διπλά χρυσοκεντημένα απομάνικα της καμιζόλας, όμοια φυσερά ανοιχτά, αφήνουν να φαίνεται, ένα μαρμαρένιο χέρι στολισμένο με απειράριθμα βραχιόλια. Ο γαμπρός με ελαφρές υποκλίσεις κάνει στροφές γύρω απ' τη νύφη».*

Συνέντευξη με τον Αλέκο Χωνό στις 15-1-2004 : Από τις πολλές προφορικές μαρτυρίες θα ήθελα να αναφέρω μόνο αυτή του Αλέκου Χωνού πρώην δήμαρχου Νάουσας, γιατί εκτός του ότι ενδιαφέρθηκε πάρα πολύ για τα έθιμά μας, συμμετείχε και ο ίδιος τουλάχιστον σε 4-5 γάμους ως καλεστής, όπως μου ανέφερε σε συνέντευξή του:

«Ο Συγκαθιστός ήταν ο πρώτος χορός του γάμου, οι άντρες με σαλιβάρια και οι γυναίκες με τα εντόπια. Τον ξεκινούσε ένα ηλικιωμένο ζευγάρι από το σόι ή και ο νουνός με τη νουνά. Στο συ-

γκαθιστό ο άντρας και η γυναίκα χόρευαν αντικριστά με το μαντήλι στο χέρι, έρχονταν κοντά ο ένας στον άλλο και απομακρύνονταν. Στους γάμους ο νουνός όριζε πως θα χορέψουν τα ζευγάρια».

Εφημερίς «ΝΑΟΥΣΑ», Κυριακή 4 Μαρτίου 1928, Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΑΡΝΑΒΑΛΟΥ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΗΣ, Ο ΑΜΕΡΟΛΗΠΤΟΣ (Αμερόληπτος είναι το ψευδώνυμο που χρησιμοποιούσε κατά την αρθρογραφία του στην εφημερίδα «Νάουσα» ο δάσκαλος Σταύρος Χωνός):

«...έπρεπε κατά παλαιόν έθιμον καθιερωμένον υπό των αρχόντων της Ναούσης προ του 1821, οπότε ουδείς τούρκος υπήρχεν εν αυτή να επισκεφθούν το Διοικητήριον, ***όπου κατά πρώτον εχόρευον τον συγκαθιστόν, χορόν, καθ' όν το άρρεν κυνηγά το θήλυ, το οποίον με ευστρόφους ελιγμούς πάντοτε ξεφεύγα.*** *Αλλά και μετά την καταστροφήν της Ναούσης το 1822 και τον νέον συνοικισμόν της πόλεως διετηρήθη αυστηρώς το έθιμον τούτο, του να επισκέπτονται δηλ. οι μπούλες πρώτον το Διοικητήριον, όπου αι τουρκικαί αρχαί ανέμεναν αυτάς και τας εφιλοδώρουν».*

Ο χορός Συγκαθιστός

Ήταν χορός που χορευότανε στους γάμους. Στο γαμήλιο γλέντι τον πρώτο χορό τον Συγκαθιστό, τον χορεύανε ο νουνός με τη νουνά (κουμπάρος-κουμπάρα) ή οι Σταυροπατέρες και οι Σταυρομάνες, που ήταν συγγενικά ζευγάρια των νιόνυμφων και βοηθούσαν στις ετοιμασίες του γάμου. Χορευόταν αντικριστά με μαντήλι στο χέρι. Ήταν χορός σε 9/8 αργός, σοβαρός. Κατόπιν ακολουθούσαν οι άλλοι χοροί του γλεντιού. Τις Αποκριές ο Συγκαθιστός είναι ο πρώτος χορός (μετά το Ζαλιστό) που χορεύεται από τις «Μπούλες» στο Δημαρχείο της πόλης, μόλις δοθεί η άδεια από το δήμαρχο για την τέλεση του εθίμου. Ο χορός χορεύεται χωρίς την πάλα, με το μαντήλι που έχουν οι Μπούλες ραμμένο στον καρπό του χεριού τους. Χορεύεται με τη μελωδία «Κάτω στη Ρόιδο». Σύμφωνα με προφορικές μαρτυρίες με την ίδια μελωδία χορευόταν παλιά και στους γάμους.

Τα βήματα σε σχέση με το ρυθμό θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι 8 και ολοκληρώνονται σε δύο μουσικά μέτρα. Οι χορευτές κινούνται ελεύθερα στο χώρο εμπρός, πίσω, δεξιά, αριστερά. Εδώ και αρκετά χρόνια δεν χορεύεται στη Νάουσα, γιατί ήταν χορός του παραδοσιακού γάμου, ο οποίος έχει εκλείψει. Συνεχίζει όμως να χορεύεται μέσα στο αποκριάτικο έθιμο Μπούλες.

Μία από τις οργανικές μελωδίες που χορευόταν Συγκαθιστός είναι:

Συγκαθιστός Νάουσας

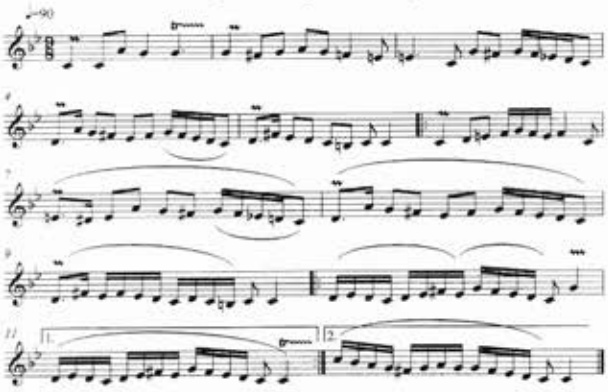

Μεταγραφή Ζάλιος Χ. από το μουσικό αρχείο Βελιγδένη Ι.

Ο χορός Ξεχωριστός ή Αντικριστός

Ο Ξεχωριστός χορεύεται από πολύ παλιά στη Νάουσα, ως σκόρπιος χορός, ελεύθερα στο χώρο, χωρίς λαβή. Χορευόταν από άνδρες και γυναίκες στους γάμους και πάρα πολύ τις αποκριές. Οι χορευτές κινούνται ελεύθερα, αυτοσχεδιάζοντας, εμπρός- πίσω- πλάγια και τα χέρια τους κινούνται επίσης ελεύθερα. Ο ρυθμός του είναι 9/8. Τα βασικά βήματα του χορού είναι 8 και ολοκληρώνονται σε δύο μουσικά μέτρα.

Τα τραγούδια με τα οποία χορεύονταν από παλιά, είναι : «Απού τα μικρά μου χρόνια αγαπούσα ένα πιδί» και «Μη νουμίσεις Καραγιάννη μπίμπασι γαμπρόν δα βρεις».

Ξεχωριστός-Αντικριστός Νάουσας

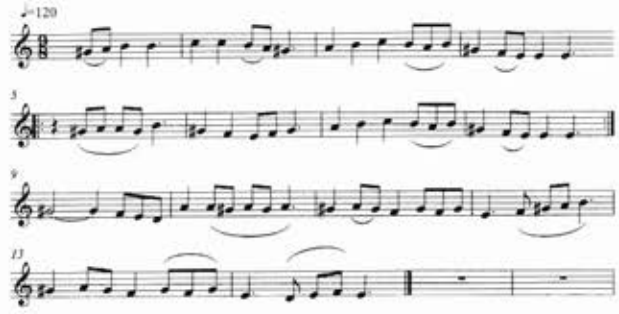

Μεταφορά στην ευρωπαϊκή μουσική Ζάλιος Χ. Τραγουδισμένο από τον Μάντσιο Κ. (γεν.1931)

Ξεχωριστός Νάουσας

Απού τα μικρά μου χρόνια αγαπούσα ένα πιδί
κι του βάλανι στα λόγια κι δεν θέλει να μι δεί
Βρύση μου μαλαματένια πως βαστάς κρίγιου νιρό
πως βαστώ κι γώ η καημένη της αγάπης τουν καημό.
Κίνησα να ρθω ένα βράδυ μ' έπιασι ψιλή βρουχή
τον Θεό παρακαλούσα για να σ' έβρου μουναχή.
Ούτι μουναχή σι βρίσκου ούτι μι τη μάνα σου
μον' σι βρίσκου αγκαλιασμένη μι τη φιλινάδα σου.
λα α α λα λα λα, λα λα λα λα……
Δε μπουρώ να καταλάβου Τούρκα είσι για Ρουμιά
για Ινγκλέζα για Φραντζέζα κι έχεις τόση ομορφιά
Δε μπουρώ να καταλάβου μ' αγαπάς ή μι γιλάς
ή μι μένα κουρουϊδεύεις τουν κιρό σου να πιρνάς.
Απού τα μικρά μου χρόνια στην αγάπη τράνιψα
κι όποιος θέλει ας μι ρουτήσει βάσανα που τράβηξα.
λα α α λα λα λα,λα λα λα λα……

Ο Ξεχωριστός ή Αντικριστός, χορευόταν επίσης τις αποκριές και με τη γνωστή μελωδία του 11, τραγουδισμένη με παλιά ναουσαΐικα δίστιχα, όπως θα δείτε παρακάτω.

Αντικριστός Νάουσας

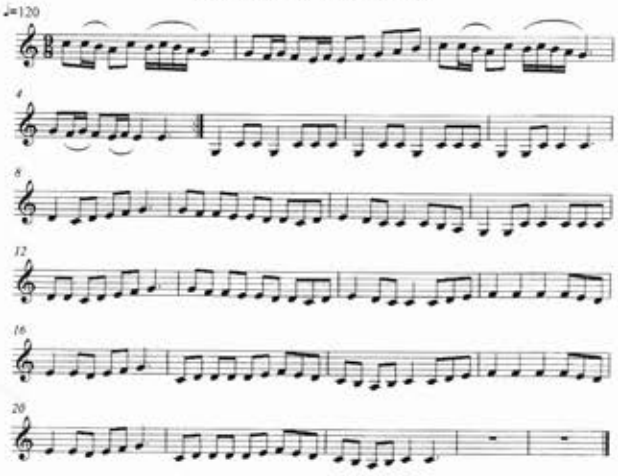

Μεταφορά στην ευρωπαϊκή μουσική Ζάλιος Χ.

Τραγουδισμένο από τον Μάντσιο Κ. (γεν.1931)

Μη νομίσεις Καραγιάννη

Μη νουμίσεις Καραγιάννη, Μπίμπασι γαμπρόν δα βρείς
Μπίμπασι γαμπρόν δα κάμεις όμως δε θ' αξιωθείς.
Ανιβαίνουν κατιβαίνουν όλου πλούσια πιντγιά
κι η Χαρίκλεια τους κιρνούσι, μαστιχάτα αρακιά.
Για χαρά σου Λισσαβούδα είνι τώρα πια καιρός
κι την προίκα που δα πάρεις σι την έφτιασι ου γαμπρός.
Γεια χαρά σου Μαγκαβέλα τι χαρά σι καρτιρεί
και τη νύφη που δα πάρεις δα σ' ανοίξει μαγαζί.
Μαρή μούλου κουσκινιάρου έβγα συ στου μαχαλά
που σι βγάλανι τραγούδι της Πουλιάνας τα πιδιά.

Βιβλιογραφία

1.Ζάλιος Χ., «Ο παραδοσιακός γάμος στη Νάουσα στα τέλη του 19ου αιώνα», *Παράδοση και τέχνη Χορός*, **91**, Αθήνα 2007, σελ. 6-8.

2.Ζάλιος Χ., «Οι λαϊκοί οργανοπαίχτες και οι κομπανίες της Νάουσας 1870 – 1970», *Πρακτικά 20ου Παγκόσμιου Συνέδριου για την έρευνα του Χορού*, Αθήνα 2006.

3.Ζάλιος Χ., «Ρυθμοί και ρυθμική αρίθμηση των χορών στο αποκριάτικο χορευτικό δρώμενο της Νάουσας Μπούλες. Μια νέα ρυθμοκινητική προσέγγιση στους χορούς του δρώμενου που θεωρούνται ελεύθερου ρυθμικού τύπου». *Πρακτικά 21ου Παγκόσμιου Συνέδριου για την έρευνα του Χορού*, Αθήνα, 2007.

4.Ζάλιος Χ., Παραδοσιακοί χοροί Ήθη και Έθιμα της Νάουσας, Νάουσα 2009.

5.Λύκειο των Ελληνίδων Βέροιας, *ΗΜΑΘΙΑ ΕΡΑΤΕΙΝΗ. Λαογραφικά της Ημαθίας*, Βέροια 2003.

6.Σαμαρά Χ. Θ., *Στου Βερμίου την Αντάρα*, Αθήνα 1966.

7.Χωνός Α., συνέντευξη στις 15/1/2004.

8.Χωνός Σ., «Η ιστορία του καρναβάλου της Ναούσης», *εφημερίδα Νάουσα*, (γράφει με το ψευδώνυμο ΑΜΕΡΟΛΗΠΤΟΣ), Νάουσα 4/3/1928.

Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών Νάουσας - Ημαθίας

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ

«Όλοι έχουμε το δικαίωμα προστασίας από ψεύτικες ή παραπλανητικές διαφημίσεις ή ετικέτες σήμανσης – δικαίωμα προστασίας από ανασφαλή ή χωρίς αξία φάρμακα και άλλα προϊόντα – δικαίωμα να επιλέγουμε ανάμεσα σε αρκετά ομοειδή προϊόντα σε ανταγωνιστικές τιμές. Αλλά ο σύγχρονος τρόπος ζωής είναι τόσο σύνθετος, που οι ισχύοντες νόμοι δεν επαρκούν για να διασφαλίσουν τα δικαιώματα αυτά. Χιλιάδες προϊόντα καθημερινής χρήσης περιέχουν επικίνδυνες ουσίες. Κάθε χρόνο νέες χημικές ουσίες προστίθενται στα τρόφιμά μας ή ψεκάζονται στις καλλιέργειές μας. 90% των συνταγογραφούμενων φαρμάκων ήταν άγνωστα 20 χρόνια πριν. Αν μια νοικοκυρά δεν είναι εξειδικευμένη διατροφολόγος, μαθηματικός, χημικός και μηχανικός, δε μπορεί να ψωνίσει για την οικογένειά της ούτε να διαχειριστεί τα οικονομικά του σπιτιού της. Νέα φάρμακα τοποθετούνται στην αγορά, καθημερινά, χωρίς να είναι απαραίτητη η κατάθεση εκ των προτέρων αποδεικτικών στοιχείων ότι είναι πραγματικά αποτελεσματικά για να θεραπεύσουν τις ασθένειες για τις οποίες συνιστώνται. Το ένα πέμπτο του κρέατος που καταναλώνουμε δεν ελέγχεται από το Υπουργείο Γεωργίας».

Είναι ομιλία του τ. Προέδρου των Η.Π.Α., Τ. Φ. Κέννεντυ το 1962, δηλαδή πριν 47 χρόνια. Η ομιλία αυτή σηματοδότησε την αναγνώριση των οχτώ βασικών δικαιωμάτων των καταναλωτών μέσα από την υιοθέτηση από τον Ο.Η.Ε. των κατευθυντήριων γραμμών για τα δικαιώματα των καταναλωτών, στις 9 Απριλίου 1985.

Δικαίωμα στην ικανοποίηση των βασικών αναγκών

Δικαίωμα στην ασφάλεια.

Δικαίωμα στην πληροφόρηση

Δικαίωμα στην επιλογή

Δικαίωμα στην εκπροσώπηση

Δικαίωμα στην αποζημίωση

Δικαίωμα στην εκπαίδευση

Δικαίωμα σε ένα υγιεινό περιβάλλον

Και όμως, αυτά τα προβλήματα ισχύουν ακόμα και σήμερα. Τι συνέβη και δεν έχουμε κάνει σημαντικά βήματα, μπροστά; Δυστυχώς, τα δικαιώματά μας αμφισβητούνται, από την ελεύθερη αγορά και το νεοσυντηρητικό μοντέλο λειτουργίας της, που έχει αγκαλιάσει και η Ευρώπη. Όμως, οι καταναλωτές, εκτός από δικαιώματα έχουμε και ευθύνες. Οι δικές μας ευθύνες πηγάζουν, από τον ωχαδερφισμό (εγώ θα βγάζω το φίδι από την τρύπα;), από την μικρή συμμετοχή μας, σε ενώσεις καταναλωτών, όπως το ΚΕ.Π.ΚΑ., από τη λογική του καναπέ (κάποιος άλλος να αγωνιστεί για μένα, χωρίς εμένα), από την άκριτη και κακόβουλη κριτική, το τσουβάλιασμα και την απόρριψη του γεγονότος ότι κάποιος μπορεί να αγωνίζεται, για το κοινό καλό, χωρίς προσωπικό όφελος και χρειάζεται στήριξη. Αν οι καταναλωτές δε συνειδητοποιήσουμε ότι πρέπει να συμμετάσχουμε, σε υπαρκτές, εθελοντικές, δημοκρατικές, ενεργές ενώσεις καταναλωτών, οι αποφάσεις των εξουσιών θα λαμβάνονται, για εμάς, χωρίς εμάς και εις βάρος μας.

Με αφορμή την καθιέρωση στις 15 Μαρτίου ως Παγκόσμια ημέρα του Καταναλωτή, θα θέλαμε να ενημερώσουμε τους Καταναλωτές για τις αρχές και τα δικαιώματά μας. .Το ΚΕ.Π.ΚΑ. - Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών Νάουσας - είναι μη κερδοσκοπική, μη κυβερνητική, Ένωση Καταναλωτών. Εδώ και δέκα χρόνια, αγωνίζεται για την προστασία των δικαιωμάτων

των Καταναλωτών, την προστασία του περιβάλλοντος και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Διοικείται, από 7μελές Διοικητικό Συμβούλιο, όλα τα μέλη του οποίου είναι καθαρά εθελοντές. Το ΚΕ.Π.ΚΑ. παρεμβαίνει, δυναμικά, για τη διαμόρφωση θεσμικού πλαισίου, που προστατεύει τον Καταναλωτή, στη λειτουργία της αγοράς.

Επειδή πιστεύουμε ότι η προστασία του Καταναλωτή δεν επιτυγχάνεται με μεμονωμένους νόμους, αλλά μέσω της ενσωμάτωσης της προστασίας αυτής σε όλη τη νομοθεσία, εκπροσωπούμε τους Καταναλωτές και παρεμβαίνουμε, σε Τοπικό, Εθνικό, και Διεθνές επίπεδο και σε όλους τους αρμόδιους φορείς. Το ΚΕ.Π.ΚΑ. εκπροσωπεί τους καταναλωτές, σε τοπικό επίπεδο (Επιτροπή Φιλικού Διακανονισμού Ν. Ημαθίας), σε εθνικό επίπεδο (Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή – Ο.Κ.Ε., Εθνικό Συμβούλιο Καταναλωτών και Αγοράς - Ε.Σ.Κ.Α., Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Ενώσεων Καταναλωτών–B.E.U.C..

Όλοι οι καταναλωτές, έστω και αν δεν είναι μέλη του ΚΕ.Π.ΚΑ. επωφελούνται, από τη λειτουργία του ΚΕ.Π.ΚΑ. Συγκεκριμένα,

-Ενημερώνονται για τα δικαιώματά τους, από τα δελτία τύπου του ΚΕ.Π.ΚΑ, τα οποία δημοσιεύονται, στον Τύπο.

-Ενημερώνονται, για σοβαρά προβλήματα, που δημιουργούν επιχειρήσεις, στους καταναλωτές, από τα δελτία τύπου του ΚΕ.Π.ΚΑ, τα οποία δημοσιεύονται, στον Τύπο.

-Συμμετέχουν σε εκδηλώσεις, ημερίδες, συζητήσεις, για να ενημερωθούν για πολλά σημαντικά θέματα.

-Εκπροσωπούνται, από το ΚΕ.Π.ΚΑ. σε εθνικά, ευρωπαϊκά και διεθνή κέντρα λήψης αποφάσεων, όπου το ΚΕ.Π.ΚΑ. αγωνίζεται, για την προστασία των καταναλωτών.

-Προστατεύονται από τη νομοθεσία, που είτε συμπληρώνεται, είτε δημιουργείται, για τους καταναλωτές, έπειτα από αιτήματα και παρεμβάσεις του ΚΕ.Π.ΚΑ. ή διαβουλεύσεις στις οποίες το ΚΕ.Π.ΚΑ. συμμετέχει.

-Ενημερώνονται, από τα αποτελέσματα των ερευνών του ΚΕ.Π.ΚΑ., ώστε να γνωρίζουν καλύτερα τη λειτουργία της αγοράς.

-Αποκτούν γνώση, από τις ενημερωτικές εκστρατείες του ΚΕ.Π.ΚΑ. για διάφορα σοβαρά θέματα.

-Επωφελούνται, από τη διόρθωση εμπορικών πρακτικών, στην οποία προβαίνουν επιχειρήσεις, έπειτα από πίεση του ΚΕ.Π.ΚΑ.

-Έχουν πρόσβαση, στο περιεχόμενο της ιστοσελίδας του ΚΕ.Π.ΚΑ. (www.kepka.org), για όσο χρονικό διάστημα, θα είναι προσβάσιμο, σε όλους.

-Λαμβάνουν «γενικές» συμβουλές, από το τμήμα καταγγελιών, όταν αντιμετωπίζουν κάποιο πρόβλημα.

Όμως, πρέπει να διευκρινίσουμε ότι το ΚΕ.Π.ΚΑ., **ΔΕΝ** είναι δημόσια υπηρεσία και στηρίζει τη λειτουργία του στις συνδρομές των μελών του. Το γεγονός ότι οι έλληνες Καταναλωτές απευθύνονται στο ΚΕ.Π.ΚΑ, οφείλεται στις συνδρομές των πολιτών-μελών μας, που μας στηρίζουν με τη συμμετοχή τους. Στην προσπάθειά μας να ενημερώσουμε όλους τους έλληνες Πολίτες- Καταναλωτές, που μας καταθέτουν κάποιο παράπονο ή ζητούν πληροφόρηση, το ΚΕ.Π.ΚΑ. υπερβαίνει εαυτόν, εξυπηρετώντας ακόμα και μη μέλη, γεγονός που δυσχεραίνει την εξυπηρέτηση των μελών μας και την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας μας.

Κάθε Καταναλωτής μπορεί να γίνει, άμεσα μέλος του ΚΕ.Π.ΚΑ. Για να γίνετε μέλος του ΚΕ.Π.ΚΑ. Νάουσας απευθυνθείτε στο τηλ. 23323052152 Φαξ: 2332052153 ή στην ηλεκτρονική διεύθυνση kepkaima@otenet.gr

Το μέλλον για τους καταναλωτές, προδιαγράφεται ζοφερό. Είναι ώρα να οργανωθούμε, να γίνουμε μέλη στο ΚΕ.Π.ΚΑ., να δυναμώσουμε τη φωνή μας, να διεκδικήσουμε όσα μας ανήκουν. Είναι ώρα να κάνουμε το σύνθημα του ΚΕ.Π.ΚΑ. πραγματικότητα.

Γνωρίζω – Συνειδητοποιώ – Οργανώνομαι - Προστατεύομαι

ΟΙ ΝΕΕΣ ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ ΡΟΔΑΚΙΝΙΑΣ – ΝΕΚΤΑΡΙΝΙΑΣ

Συνεχής πρόκληση για την ανανέωση της Ροδακινοκαλλιέργειας

του Βασίλη Χ. Κουκουργιάννη
Γεωπόνου – Δενδροκόμου

Η ροδακινιά είναι το ποιο σημαντικό οπωροφόρο της Ελλάδας, είμαστε η 3η χώρα παραγωγής της Ε.Ε. (επιτραπέζια ροδάκινα, νεκταρίνια, συμπύρηνα). Τα τελευταία χρόνια σημειώθηκαν σημαντικές αλλαγές στην παραγωγή (νέες ποικιλίας, σύγχρονη άρδευση, ορθολογική λίπανση, ολοκληρωμένη παραγωγή, θερινά κλαδέματα, σχήματα διαμόρφωσης), στη συσκευασία, τυποποίηση, πιστοποίηση, ιχνηλασιμότητα, οι οποίες συνέβαλαν στη βελτίωση της ποιότητας και της ανταγωνιστικότητας του προϊόντος. Η ανανέωση – αναδιάρθρωση στα επιτραπέζια ροδάκινα και τα νεκταρίνια με νέες ποικιλίες είναι συνεχής με αποτέλεσμα να έχουμε βελτίωση της παραγωγής και της ποιότητας, όμως χρονικά υστερούμε στην εισαγωγή, στην αξιολόγηση και στη διάδοσή τους σε σύγκριση με άλλες χώρες παραγωγής της Ε.Ε. Ωστόσο, οι ποικιλίες που καλλιεργούμε είναι καλής παραγωγής και ποιότητας, είναι οι κλασικές ποικιλίες που έχουν και οι ανταγωνίστριες χώρες, όμως ορισμένες απ' αυτές είναι ξεπερασμένες εμπορικά και ποιοτικά, αφού μειονεκτούν σε κόκκινο επίχρωμα, στο σχήμα και στην αντοχή του καρπού, που μειώνουν την ανταγωνιστικότητα στις Διεθνείς αγορές.

Rich lady (ροδάκινο)

Με τα Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα (ΜΟΠ 1987-92) έγινε σημαντική σε έκταση και ποικιλίες αναδιάρθρωση της ροδακινιάς – νεκταρινιάς στην ΚΔ Μακεδονία (Ημαθία, Πέλλα, Κοζάνη), εκριζώθηκαν ξεπερασμένες, προβληματικές ή με πλεονασματική παραγωγή ποικιλίες, όπως **Elberta**, ιστορική ποικιλία, γνωστή ως γιαρμάς, **Dixired, Fairhaven, Halehaven** κ.α. Σε αντικατάσταση φυτεύτηκαν προτεινόμενες ποικιλίες από το Υπουργείο Γεωργίας. Στα μέσα του '90 το ενδιαφέρον για ανανέωση συνεχίστηκε με στροφή σε νέες ποικιλίες, όπως **Springbelle, Royal Glory, Symphonie** ροδάκινα, **Adriana,**

Rita Star, Big Top νεκταρίνια και σε κλασικές – Standard ποικιλίες.

Οι ποικιλίες **Royal Glory** και **Big Top** με την διαφορετική τυπολογία καρπού από τις κλασικές έφεραν μια αλλαγή στο "Standard" ποιότητας. Πράγματι, με κόκκινο επίχρωμα σ' όλη την επιφάνεια του καρπού, μέγεθος A/AA, συνεκτικότητα – αντοχή και την γλυκιά γεύση διαφέρουν σημαντικά από τις κλασικές ποικιλίες, που έχουν κιτρινοκόκκινο επίχρωμα καρπού (το κόκκινο καλύπτει 30-70% και πλέον της επιφάνειας, ανάλογα με την ποικιλία και την περιοχή) και ισόρροπη γεύση (σάκχαρα-οξέα). Η εμπορική – ποιοτική επιτυχία της Royal Glory και ειδικά της Big Top στις αγορές – καταναλωτές είχε ως αποτέλεσμα την ευρεία διάδοσή τους σε όλες τις χώρες παραγωγής της Ε.Ε. Μάλιστα, τα Ινστιτούτα της έρευνας και οι ιδιώτες γενετιστές στράφηκαν στις απαιτήσεις της αγοράς για τις νέες ποικιλίες. Έτσι, δημιουργήθηκε μία νέα γκάμα με ποικιλίες ροδακινιάς – νεκταρινιάς με γλυκιά γεύση, επίχρωμα κόκκινο σ' όλη την επιφάνεια του καρπού, μεγάλο μέγεθος και αντοχή. Η Big Top τα πρώτα χρόνια δεν ικανοποίησε τους παραγωγούς για την παραγωγή και την ευαισθησία της στη "Monilia", παρότι σε άλλες χώρες είχε πολύ καλές αποδόσεις, όμως τα μετέπειτα χρόνια με την εφαρμογή σωστής τεχνικής, αφήνοντας κατά το χειμερινό κλάδεμα περισσότερα καρποφόρα όργανα και με την έγκαιρη αντιμετώπιση της "Monilia", η απόδοση βελτιώθηκε σημαντικά με αποτέλεσμα να ανακτήσει την εμπιστοσύνη για συνέχιση της διάδοσης. Επισημαίνουμε ότι είναι η πιο διαδεδομένη ποικιλία νεκταρινιάς σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. με μεγάλη χρονική περίοδο εμπορίας.

Τέλος μια νέα τυπολογία καρπού είναι οι πλατύκαρπες ή πλακέ ποικιλίες ροδακινιάς – νεκταρινιάς, οι οποίες εδώ και μερικά χρόνια, από τις αρχές του 2000, έχουν σημαντική διάδοση κυρίως στην Ισπανία, όπου το 2008 ή παραγωγή έφθασε 51.000 τόνους (στρέμματα 32.400) και οι εξαγωγές περί τους 10.000 τόνους. Οι περισσότερες ποικιλίες τυπολογίας πλακέ είναι λευκόσαρκες με γλυκιά γεύση και άρωμα. Στη χώρα μας οι πρώτες φυτεύσεις έγιναν την περίοδο 2008-2009.

Αξιολόγηση ποικιλιών. Επιλογή – διάδοση

Οι ποικιλίες που καλλιεργούμε είναι προέλευσης ΗΠΑ – Καλιφόρνιας, Ιταλίας και Γαλλίας, οι οποίες κατά κανόνα προσαρμόζονται και αποδίδουν στις εδαφοκλιματικές συνθήκες της χώρας μας. Ωστόσο, είναι πάντοτε απαραίτητη και χρήσιμη η επιβεβαίωση της επίδοσης και των χαρακτηριστικών κάθε νέας ποικιλίας στις ζώνες παραγωγής τουλάχιστον για 3 χρόνια, πριν αρχίσει η ευρεία διάδοση. Η αξιολόγηση αφορά τόσο τα αγρονομικά χαρακτηριστικά της ποικιλίας (παραγωγή, τρόπος βλάστησης, εποχή ανθοφορίας, απαιτήσεις σε ψύχος, αντοχή σε εχθρούς, ασθένειες και τις ιώσεις - σάρκα) όσο και τα εμπορικά – ποιοτικά του ροδάκινου (μέγεθος καρπού, επίχρωμα, αντοχή, γεύση). Η αξιολόγηση γίνεται κυρίως σε Ινστιτούτα έρευνας που διαθέτουν συλλογή με νέες ποικιλίες, όμως μπορεί να γίνει και με οπωρώνες "πιλότους" από φυτωριούχους.

Honey GLO (Νεκταρίνι)

Ο.Π. ή με συνεργασία. Η αξιολόγηση είναι υπεύθυνη εργασία, χρειάζεται γνώσεις, εμπειρία και χρόνο για παρατηρήσεις, μετρήσεις, συγκρίσεις κ.α., τα δε αποτελέσματά της θα πρέπει να γίνονται γνωστά στους παραγωγούς με την διοργάνωση έκθεσης, με αντιπροσωπευτικά δείγματα από το Ινστιτούτο Δενδροκομίας, φυτωριούχους, Ο.Π. ή και άλλους που διαθέτουν ποικιλίες. Για να καλυφθεί όλη η γκάμα με πρώιμες, μεσοπρώιμες και όψιμες ποικιλίες ροδακινιάς – νεκταρινιάς, αλλά και ποικιλίες άλλων οπωροφόρων (κεράσια, δαμάσκηνα, βερύκοκα) πρέπει να διοργανώνονται κάθε χρόνο το καλοκαίρι 2-3 εκθέσεις με νέες ποικιλίες που διαδίδονται και τις υποσχόμενες νέες σε διαφορετικές περιοχές της καλλιέργειας με υπεύθυνο φορέα. Προφανώς, η πρόταση – πρωτοβουλία θα αντιμετωπίσει δυσκολίες, διότι στη χώρα μας κυριαρχεί ο ατομισμός, όμως αυτή η συλλογική και υπεύθυνη προσπάθεια θα είναι διαχρονικά ωφέλιμη για τον δυναμικό και εξελισσόμενο κλάδο της δενδροκομίας.

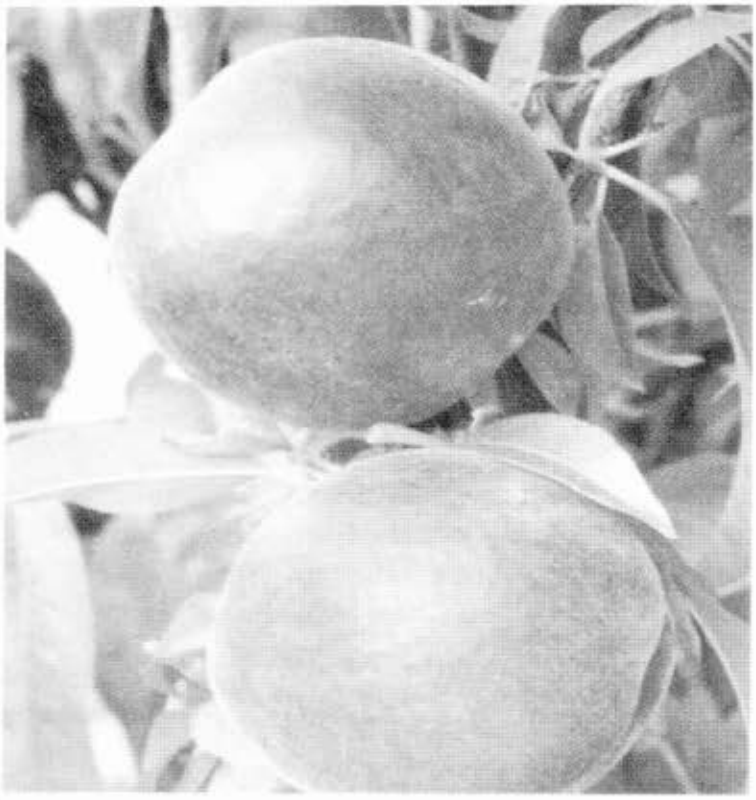

Royal majestic (Ροδάκινο)

Οι νέες ποικιλίες είναι μια πρόκληση, ένας αγώνας δρόμου ταχύτητας που στοχεύει στη βελτίωση της παραγωγής, της ποιότητας, της ανταγωνιστικότητας και του εισοδήματος των παραγωγών. Πριν λίγα χρόνια η επιλογή της ποικιλίας ήταν εύκολη, διότι ήταν λίγες οι ποικιλίες, οι δε διαφορές τους σημαντικές, σήμερα όμως συμβαίνει να έχουμε αξιόλογες, καλές ποικιλίες που ωριμάζουν την ίδια χρονική περίοδο – ημερομηνία, γεγονός που κάνει την επιλογή ποιο δύσκολη, λαμβάνοντας μάλιστα υπόψη ότι οι προτεινόμενες νέες ποικιλίες αναφέρονται σε καταλόγους και ιστοσελίδες φυτωριούχων μόνο για τα πλεονεκτήματα. Η επιλογή ποικιλίας ροδακινιάς – νεκταρινιάς είναι ένας προβληματισμός, ακόμη και ρίσκο όταν πρόκειται για νέα ποικιλία που δεν έχει αξιολογηθεί σε περιοχές παραγωγής για την απόδοση, μέγεθος καρπού, εποχή ανθοφορίας, αντοχή σε ιώσεις κ.α.

Η επιλογή της ποικιλίας από μόνη της δεν αρκεί για να έχουμε επιτυχία, η εφαρμογή κατάλληλης τεχνικής είναι αυτή που θα μας δώσει παραγωγή και ποιότητα, καθόσον η γνώση της βλαστικής συμπεριφοράς και της καρποφορίας κάθε νέας ποικιλίας έχει καθοριστικό ρόλο για την επίδοσή της.

Η ανανέωση των ποικιλιών τα τελευταία χρόνια πραγματοποιείται για ροδακινοπαραγωγούς – μέλη Ο.Π. με οικονομικές ενισχύσεις από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα με προτεινόμενες ποικιλίες από τις Οργανώσεις Παραγωγών. Η επιλογή όμως της ποικιλίας "επαφίεται" στους παραγωγούς, με συνέπεια να προτιμούνται συχνά "μονοκούκι" ορισμένες ποικιλίες με κίνδυνο δημιουργίας αιχμής στη παραγωγή και την προσφορά. Η εφαρμογή ενός μοντέλου ανανέωσης με ποικιλίες και εκτάσεις, σύμφωνα με τις απαιτήσεις και της προοπτικές της αγοράς, μετά από έρευνα είναι ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο για τις Ο.Π., για την κλιμάκωση της παραγωγής – προσφοράς σε όλη την εμπορική περίοδο. Έτσι, θα αποφύγουμε αιχμές στη διάθεση και κυρίως θα έχουμε καλύτερο εισόδημα για όλους τους παραγωγούς. Η πραγματοποίησή του προφανώς θα

αντιμετωπίσει δυσκολίες εξαιτίας της ιδιαιτερότητας κάθε γεωργικής εκμετάλλευσης, τις μεταβλητές συνθήκες της αγοράς και του ανταγωνισμού, οι οποίες μπορούν να ξεπερασθούν με ενημέρωση, με αμοιβαιότητα και συνυπευθυνότητα Ο.Π. και παραγωγού.

Η συνεχής και συνολική ενημέρωση των παραγωγών πρέπει να βασίζεται σε στοιχεία έρευνας και στις τοπικές εμπειρίες και συνθήκες για τις ποικιλίες , τα υποκείμενα, την τεχνική καλλιέργειας και σε καινοτόμες δράσεις. Απλά επισημαίνουμε ότι ενώ έχουμε μια πλήρη σειρά από νέες ποιοτικές ποικιλίες όπως "**Rubirich**", "**Symphonie**", "**Summer Lady**" κ.α., κι' όμως διαδίδονται ακόμη ξεπερασμένες εμπορικά και ποιοτικά ποικιλίες (June Gold, Sun Crest, Fayette) παρ' ότι ωριμάζουν την ίδια περίοδο με αυτές που προαναφέραμε, με αποτέλεσμα να έχουμε την ίδια χρονική περίοδο πολλές ποικιλίες και τυπολογίες καρπού ροδακίνου στις αγορές.

Συμπεράσματα

Όπως αναφέραμε, οι νέες ποικιλίες είναι μια πρόκληση για την ανανέωση της ροδακινοκαλλιέργειας. Πράγματι, πριν δεκαετίες έφυγαν από την παραγωγή η ιστορική ποικιλία Elberta και άλλες σημαντικές για την εποχή ποικιλίες, τη θέση τους όμως πήραν άλλες νεότερες και καλύτερες.

Τα τελευταία χρόνια η επίσης ιστορική ποικιλία Red Haven μετά 50 χρόνια μεγάλης προσφοράς όπως και άλλες σημαντικές ποικιλίες (Spring Crest, June Gold) με πολύχρονη και επιτυχημένη διαδρομή, το ενδιαφέρον από τους παραγωγούς και Ο.Π. είναι πλέον και για αυτές περιορισμένο, σε αντικατάστασή τους προωθούνται και φυτεύονται νέες ποικιλίες που ξεχωρίζουν για την παραγωγή, ποιότητα και ανταγωνιστικότητα. Η δεκαετία που διανύουμε και βιώνουμε σηματοδοτεί μια νέα εποχή, η οποία απαιτεί αλλαγές σε βάθος. Η προγραμματισμένη ανανέωση και κλιμάκωση της παραγωγής με επιλεγμένες κλασικές – "Standard" ποικιλίες, με βαρόμετρο τις νέες σειρές ποικιλιών ροδακινιάς – νεκταρινιάς όπως "**Rich**", "**Royal**", "**Honey**" κ.α. που άρχισε η διάδοσή τους και με τις υποσχόμενες νέες ποικιλίες, όμως μετά από αξιολόγηση, πριν την ευρεία διάδοση, πρέπει να είναι βασικός στόχος, για να είμαστε συνεχώς ανταγωνιστικοί – καλύτεροι στις αγορές. Οι παραγωγοί ψάχνονται για το νέο, το καλύτερο και καινοτομίες, γι' αυτό εξάλλου η ανανέωση είναι συνεχής. Για να έχουμε συνολική εθνική επιτυχία πρέπει η Πολιτεία, το Υπουργείο Γεωργίας, Οικονομικών και Ανταγωνισμού και η Περιφέρεια με την νέα δομή, οργάνωση και ευθύνη για την τοπική περιφερειακή ανάπτυξη να δώσουν κίνητρα – εθνικές ενισχύσεις, παράλληλα με τις Κοινότητες για έρευνα, καινοτόμες δράσεις, βελτιώσεις στην οργάνωση της παραγωγής – εμπορίας – εξαγωγής, για να παρακινήσουν τους νέους αγρότες να δραστηριοποιηθούν στον τομέα δυναμικά και οργανωμένα.

Τέλος η συμμετοχή μας σε Διεθνή Forum, εκθέσεις, συνέδρια συμβάλει, όπως είναι γνωστό, στην προβολή και καταξίωσή μας στο Διεθνές περιβάλλον, όμως θα είναι εξίσου σημαντική, ωφέλιμη και χρήσιμη η διοργάνωσή τους και στη χώρα μας, καθόσον η ροδακινοκαλλιέργεια είναι σημαντικός κλάδος της δενδροκομικής μας παραγωγής παγκόσμια.

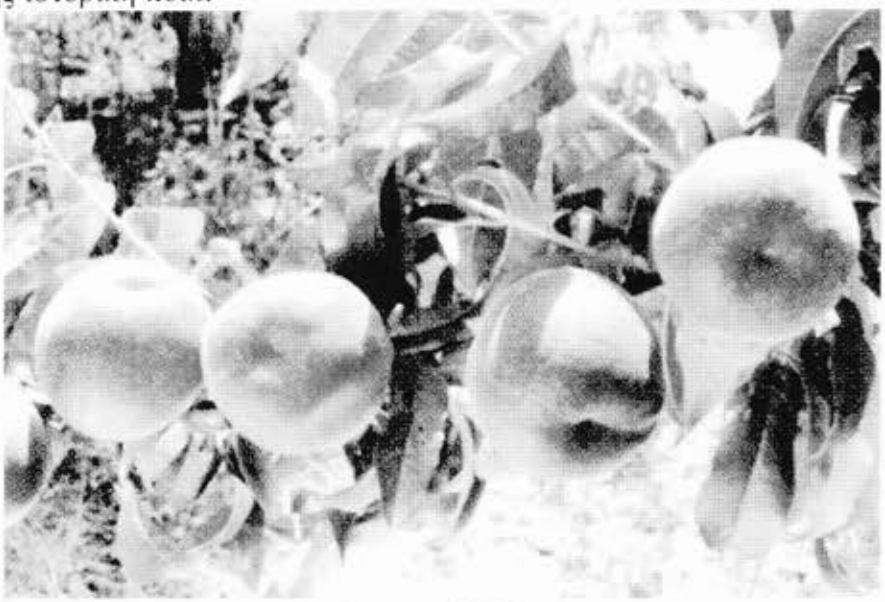

Royal summer (Ροδάκινο)

...βιβλία που δεν πρέπει να λείπουν από την βιβλιοθήκη σας

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΑΚΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΗΣ ΤΟ 1822

(ΚΑΤΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ Δ. ΠΛΑΤΑΡΙΔΟΥ)

Σελ. 270, τιμή 20€

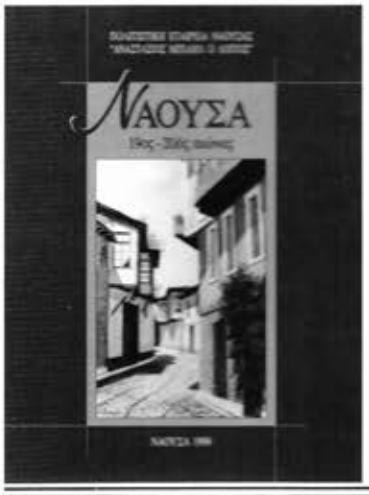

ΝΑΟΥΣΑ, 19ος-20ος αι.

Συλλογικό έργο που παρουσιάζει πτυχές της ιστορίας της πόλης μετά την καταστροφή της το 1822 και μέχρι τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο

Σελ. 414, τιμή 25 € (χαρτόδ.) & 30 € (πανόδ.)

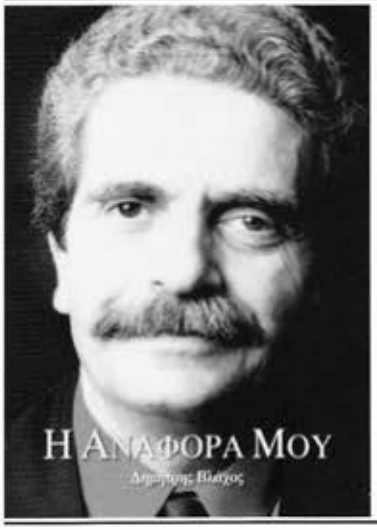

ΔΗΜΗΤΡΗ ΒΛΑΧΟΥ

Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΜΟΥ

Μια ιδιαιτέρως ενδιαφέρουσα αφήγηση του για πέντε τετραετίες δημάρχου Νάουσας, που φωτίζει πολλές πτυχές της σύγχρονης ιστορίας της πόλης, αλλά και της Ελλάδας γενικότερα.

Σελ. 318, τιμή 20 €

ΔΙΑΘΕΣΗ: **Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας** Δημοτική βιβλιοθήκη τηλ. 23320 24102
Αλέξανδρος Οικονόμου τηλ. 23320 29380
Αποστέλλονται και με αντικαταβολή